

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE KUZEY İRLANDA SORUNU

Zeynep Gözde GÜVEN LULACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Nezir AKYEŞİLMEN

Konya - 2016

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Gözde GÜVEN LULACI		
	Numarası	114229001003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	Çatışma Yönetimi ve Kuzey İrlanda Sorunu		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Gözde GÜVEN LULACI
	Numarası	05414246242
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Nezir AKYEŞİLMEN
Tezin Adı	Çatışma Yönetimi ve Kuzey İrlanda Sorunu	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Çatışma Yönetimi ve Kuzey İrlanda Sorunu başlıklı bu çalışma 10/08/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Nezir AKYEŞİLMEN		
Prof. Dr. Murat GEMREK		
Yrd. Doç. Dr. Erdem ÖZİCİ		

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı	Zeynep Gözde GÜVEN LULACI		
Numarası	114229001003		
Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler		
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Nezir AKYEŞİLMEN		
Tezin Adı	Çatışma Yönetimi ve Kuzey İrlanda Sorunu		

ÖZET

İnsanlar topluluk olarak yaşamaya başladıklarından beri gerek etnik, dini ve kültürel farklılıklar gerekse kıt kaynaklara ulaşmada yaşanan zorluklar çatışmalara yol açmıştır. Hayatlarını sürdürebilmek için bir arada kalması gereken insanların barış ve huzur içerisinde yaşamlarını sürdürebilmeleri için çatışma yönetimi zorunlu bir alandır. Son yıllarda artan terör eylemleriyle alanda kendine kolaylıkla yer edinmiş çatışma yönetimi devletlerin refah ortamına kavuşabilmesi için bir dizi önlem ve uygulamayı öngörmektedir. Uzun yıllar boyunca kanlı terör eylemleri ve bitmeyen bombalamalarla varlığını korumuş olan Kuzey İrlanda çatışması doğru diplomatik adımlarla çözüm yolunda büyük aşamalar kaydetmiştir. Bu çalışmanın amacı çatışma yönetiminin şiddet ve terör eylemlerini bitirmede ve barış ortamını sağlamada etkili bir biçimde nasıl kullanılabileceğine cevap bulmak ve başka çatışmaların çözümüne örnek teşkil etmesini sağlamaktır. Yapılan alan çalışması ile çatışma yönetimi kapsamında Kuzey İrlanda sorununun başarılı bir çatışma dönüştürme örneği olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, Çatışma Yönetimi, Kuzey İrlanda, IRA, Sinn Fein, Hayırlı Cuma (Belfast) Antlaşması

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Zeynep Gözde GÜVEN LULACI	
	Numarası	114229001003	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Nezir AKYEŞİLMEN	
Tezin İngilizce Adı		Conflict Management and Northern Ireland Issue	

SUMMARY

Ethnic, religious and cultural differences and difficulties in reaching scarce resources have led to conflicts since the time people began to live in communities. Conflict management is a vital field, as people need to stay together in order to survive and continue living in peace and security. Conflict management envisages a series of measures and practices in order to attain the state of prosperity, so it has easily acquired its place in the area with the growing acts of terrorism in the recent years. Northern Ireland conflict has maintained its presence with bloody terrorist acts and long lasting bombings for many years, but it has achieved major strides on the path of solution with right diplomatic steps. The purpose of this study is to find answers on how the field of conflict management can be used effectively to finish the violence and terror, and also how it can be used to ensure peace and for the resolution of other conflicts. In the context of conflict management, Northern Ireland problem is used as a case study to answer the question whether it is a successful example of conflict transformation.

Key Words: Conflict, Conflict Management, Northern Ireland, IRA, Sinn Fein, Good Friday (Belfast) Agreement.

İçindekiler

GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Konusu ve Sorusu	4
Çalışmanın Amacı	4
Çalışmanın Yöntemi	5
Çalışmanın Akışı	5
I. BİRİNCİ BÖLÜM	7
ÇATIŞMA YÖNETİMİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR ÇERÇEVE.....	7
I.I. ÇATIŞMA TANIMI.....	7
I.II. ULUSLARARASI İLŞKİLER TEORİLERİ VE ANALİZ DÜZEYLERİ ÇERÇEVESİNDE ÇATIŞMA NEDENLERİ.....	11
I.II.I. Sosyal / Kültürel Nedenler.....	16
I.II.II. Psikolojik Nedenler	17
I.II.III. Ekonomik Nedenler.....	18
I.II.IV. Etnik ve Dini Nedenler	19
I.II.V. Siyasi Nedenler	20
I.III. ÇATIŞMA TEORİLERİNE GÖRE ÇATIŞMA NEDENLERİ.....	21
I.III.I. Mikro Teorilere göre Çatışmanın Nedenleri.....	22
I.III.II. Makro Teorilere göre Çatışmanın Nedenleri.....	23
I.III.III. Düşman Sistem Teorisine göre Çatışmanın Nedenleri.....	24
I.III.IV. İnsan İhtiyaçları Teorisine göre Çatışmanın Nedenleri	26
I.IV. ÇATIŞMANIN YAPISI	27
I.V. ÇATIŞMA TÜRLERİ.....	30
I.V.I. Şiddet İçermeyen Çatışmalar	32
I.V.I.I. Görünmez / Gizli Çatışmalar	33
I.V.I.II. Görünür Çatışmalar.....	34

I.V.II. Şiddet İçeren Çatışmalar.....	34
<i>I.V.II.I. Kriz</i>	35
<i>I.V.II.II. Şiddetli Kriz</i>	36
<i>I.V.II.III. Savaş</i>	37
I.VI. ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE KAVRAMLARI.....	38
I.VI.I. Çatışmayı Önleme	40
I.VI.II. Çatışmayı Yatıştırma	41
I.VI.III. Çatışmayı Çözme	42
I.VI.IV. Çatışmayı Dönüştürme.....	44
I.VII. ÇATIŞMA ANALİZİNİN İKİNCİ BİLEŞENİ: AKTÖR ANALİZİ	45
I.VII.I. Aktör Profili Analizi.....	47
I.VII.II. Yapı (SWOT) Analizi	48
I.VII.III. Talep Analizi	49
II. İKİNCİ BÖLÜM	50
ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE ÇATIŞMA ANALİZİ IŞIĞINDA KUZEY İRLANDA ÖRNEĞİ	50
II.I. ARKA PLAN ANALİZİ	51
II.II. NEDEN ANALİZİ.....	60
II.II.I. Ekonomik Nedenler	61
II.II.II. Siyasi Nedenler.....	63
II.II.III. Sosyal Nedenler	65
II.II.IV. Kültürel Nedenler.....	68
II.III. MEVCUT DURUM ANALİZİ.....	69
II.IV. AKTÖR ANALİZİ	71
II.IV.I. Birlikçiler	73
Paramiliter Örgütler	73
Siyasi Partiler	75

II.IV.II. Cumhuriyetçiler	76
Paramiliter Örgütler	76
Siyasi Partiler	77
II.IV.III. Güvenlik Güçleri.....	79
II.IV. TALEP ANALİZİ	80
III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	83
KUZEY İRLANDA'DA STRATEJİK ÇÖZÜM	83
III.I. ÇÖZÜM SÜRECİNE DOĞRU: ARKA PLAN	83
III.II. ÇÖZÜM ANALİZİ	88
SONUÇ.....	97
KAYNAKÇA.....	102

GİRİŞ

İnsanoğlu, üzerinde yaşam bulduğu ve yaşamak için muhtaç olduğu evrenin hem en büyük tehdit unsuru, hem de birincil derecede koruyucusu olmuştur. İnsanlık tarihi boyunca bu gezegende korkular ve saldırılar birbirini takip etmiştir. Önceleri başka büyük canlılara yem olmaktan korkarken, sonradan, insanlar kendi kurdukları toplumsal ve siyasal düzenlerde birbirinden korkar hale gelmiştir. Yakın geçmişe bakıldığında korkuların da şekil değiştirdiği görülmektedir. Ekonomik Buhran zamanında eve ekmek gtrememekten korkarken, Dünya Savaşları sırasında canını ve baskıcı düzenlerde özgürlüğünü kaybetmek en büyük korku olmuştur (Robbins,2011,10). Ardından gelen Soğuk Savaş döneminde atom bombalarının tanıttığı nükleer acılar en büyük kolektif korku iken, günümüzde ise toplumsal korkuların başında terör (Gregory ve Pred,2007,5) ve siber saldırılar gelmektedir.

Toplumdaki bu korku ve saldırılar halk ve yöneticileri daha korumacı politikalar izlemeye sevk etmiş, bu durum da her bir devletin sadece kendi yapısını korumaya çalışmasına neden olmuştur (Morgan,1999,45). Bu korumacılık akımı din, ırk, kültür gibi farklı dinamiklere dayanmıştır. Özellikle bu çalışmanın konusu olan siyasal çatışmalar da bu saldırı-savunma veya saldırı-karşı saldırı durumlarıdır. Çatışma toplum içinde toplumun her kesiminde yaşanabilir. İnsanın olduğu yerde çatışmanın olması kaçınılmazdır. Hatta atışma tanımı olarak karşımıza çıkan ilk tanım, çatışma için, bireyin kendi içinde iki olumlu, iki olumsuz veya bir olumlu bir olumsuz düşünce hakkında karar verememe durumu olarak da tanımlanır. Yani çatışmadan söz edebilmek için sadece bir bireyin varlığı dahi yeterli olabilmektedir (Jeong,2008,8). Çatışma insanın doğasında vardır. Çatışma yönetimi ise, insanların birlikte yaşaması, var olabilmesi için gerekli bir araçtır.

Çatışmada var olan iki temel neden çıkarlar ve ulaşılamamış hedeflerdir. Bazı kaynaklara ulaşmak için veya var olan durumu tarafın kendi lehine çevirmek için verilen mücadele çatışmaları doğurur. Tarafların ulaşmak istediği hedefler çatışmalara neden olabilir (Aydın,2007,11). atışmanın nedenleri, bölgenin geçmiş ve günümüzdeki sosyolojik, siyasal ve coğrafi konumu, toplumun değişen kültürel yapısı, çatışmanın çözümünde de etkili rol oynamaktadır. Eğer bir çatışma doğru stratejilerle yönetilmezse toplumdaki düşmanca duyguları arttırır ve işbirliğini azaltır (Boardman

ve Horowitz,1994,5). Çatışmanın derinliği, çatışmayı yönetmenin ne kadar çetrefilli olacağının habercisi niteliğindedir. Ve bir çatışmayı yönetme süreci on yıllar sürebilmektedir

Elbette ki her toplum kendi yapısı içinde öznedir. Toplum kimliğini belirleyen ögeler de birbirinden farklıdır. Yaşam şartları, coğrafi durum, ekonomik koşullar, din ve daha pek çok değişken toplumun yapısını belirler. Her çatışma dinamikleri, nedenleri, aktörleri ve çevresiyle özeldir. Bu nedenle bir yerde meydana gelen çatışma için, o çatışmaya özel çözümler aramak gerekir. Ayrıca bir çatışmanın yönetiminde kullanılan yöntemlerin başka bir topluma uygulamak imkânsız olmasa da her zaman için doğru sonuçlar ortaya çıkmayabilir (Jeong,2008,39).

Çatışmalar başlığı altında topladığımız olaylar birbirinden farklı, bağımsız ve dinamik olgulardır. Bazı çatışmalar, yapıcı bir tutumla ele alınıp, bir araya gelen tarafların iş birliğiyle beraber toplumda olumlu ilerlemelere katkıda bulunabilirler. Bunun tam tersi, bazı çatışmalar toplumda yıkıcı eylemlerle varlıklarını sürdürürler ve toplumda derin yaralar açarlar. Toplumda uzun süre varlığını korumuş ve bazı çatışmalarda uygulanması çok kolay çözüm önerilerinin çatışmayı yatıştırmakta dahi başarısız olduğu çatışmalara verilebilecek en iyi örnekler, İsrail- Filistin, Hindistan-Pakistan ve Fildişi Sahilleridir. Uluslararası arenada kendini gösteren pek çok çatışma bulunmaktadır. Bunlardan bazıları devlet içi bazıları devletlerarası çatışmalardır. Şüphesiz ki her iki çatışma türü de sadece çatışma bölgesini ve çevresini değil, küreselleşme ile birlikte bütün dünyayı tehdit etmektedir. Bu çatışmalar günümüzde meydana gelen şiddet ve terörizmin temelini oluşturmaktadır. Açıkça görülüyor ki bu çatışmalar uluslararası sisteme daha fazla zarar vermeden önce bu çatışmaların anlaşılması, daha önemlisi onların en iyi şekilde nasıl yönetilebileceğine dair stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir (Bercovitch,2003,6).

Şu unutulmamalıdır ki, çatışmaların önceden belirlenmiş bir seyir defteri yoktur. Çatışmalar kendiliğinden çözüme yatkın veya kendiliğinden karmaşık değildir. Onları insanların tavır ve eylemleri şekillendirir. Bazı çatışmalar ortaya çıkar ve kısa süre içinde barışçıl çözümlere kavuşurken; diğerleri herhangi bir dönüştürme teşebbüsüne karşı çıkarlar. Genellikle, din, ırk, kimlik gibi daha derin kökleri olan çatışmalar daha uzun süreli ve şiddetli eylemler sergileme eğilimindedir. Çatışmaların zorluk derecesini belirleyen tek etmen çatışmanın süresi değildir. Çatışmaların yıkıcılık

derecesi ve şiddet düzeyi de çatışmaları farklılaştırır. Toplum içerisinde yarattığı korku ve kaos ortamı tarafları ayrıştırır ve çatışmanın çözümünü zorlaştırır. Ancak elbette çözümün zor olması hiç olmayacağı anlamına gelmez. Her çatışmanın bir başlangıç, yükselme ve bitiş dönemi vardır. Ve yükselme döneminin sonuna gelindiğinde en karmaşık çatışmalar dahi sürecin yorgunluğu ve dayanma gücünün tükenmesiyle etkili bir barış yöntemi arayışına girecektir (Deutsch, Coleman ve Marcus,2011,557).

Kuzey İrlanda çatışması, kökünde, bir ulusun İrlanda adası üzerinde bağımsız ve kendi kontrolünde veya İrlanda Cumhuriyeti bayrağı altında yaşama arzusuyla, adadaki Birlikçi halkın İngiliz tahtıyla yakın ilişkilerini koparmak istememesinden kaynaklanan uyuşmazlığın sonucudur. Bu ikilem 1921 yılında adanın güney bölümünün özgürlüğünü kazanırken, kuzeyinin Birleşik Krallığa bağlı kalmasıyla başlamıştır. Bu sınır ayrı devletlerin varlığı ve bölgeselleştirilmiş sosyal, siyasal ve dini ayrımcılıkla azınlıklar ve çoğunluklar arasında karmaşık bir ilişki meydana getirmiştir. Otuz yıl boyunca Katolik halk, sivil özgürlük ve siyasal hak eksikliği ve ayrımcılığa karşı protestolar düzenlemiş, politik takvimde Kuzey İrlanda'nın göz ardı edilmesi "Troubles" olarak adlandırılan, sorunlar döneminin tetikleyicisi olmuştur. Ancak daha sonra uluslararası düzen değişmiş, sahneye bölgesel iddialarda bulunan İrlanda Cumhuriyeti çıkmıştır. 1973 yılında Birleşik Krallık ve İrlanda Cumhuriyetinin Avrupa Birliği'ne katılmasıyla Amerika Kuzey İrlanda'da var olan çatışmada etkili olma çabasına girmiştir. Ayrıca dünyanın bu çatışmaya duyduğu ve giderek artan ilginin sonucu olarak sorun, uluslararasılaşmıştır (Simpson ve Donnan,2007,8).

Son yıllarda Hayırlı Cuma (Good Friday- Belfast) Anlaşmasıyla (1998) birlikte olumlu bir çatışma yönetimi süreci örneği olarak adından söz ettirmeyi başaran bu sorunun, uzun, derin ve çatışmalı bir geçmişi vardır. Kuzey İrlanda meselesi yalnızca dini yahut etnik bir sorun olarak değerlendirmek yanlış olacaktır. Kuzey İrlanda, uzun protesto, şiddet ve terör eylemleri dönemlerini atlatan ve belki de isteklerinin tam olarak ne olduğu yıllar boyunca anlaşılmayan karmaşık bir çatışma olarak karşımıza çıkar. Bölgede ne olduğunu ve neden olduğunu anlayabilmek için bölge tarihinin iyi incelenmesi ve özümsemesi gereklidir. İngiltere uzun yıllar boyunca Kuzey İrlanda ve IRA ile yaşadığı sorunlarla anılmıştır. Öyle ki, bölgede patlayan bombalar ve çıkan çatışmalar bölgenin basında popülerliğini arttırmış ve gerek ülkenin kendi içerisinde, gerekse dış politikada sorunlu yöntemler izlemesine yol açmıştır (Laçiner,2001,5).

Bölgede meydana gelen çatışmaların yoğunluğu, durumun vahametini gözler önüne sererken, dünyada “en fazla bombalanan otel” unvanına sahip otelin de Belfast’ta bulunması, bu çatışmanın ne kadar komplike olduğunu göstermektedir.

Londra ve Dublin’in ortak çalışmaları sonucu olarak, Kuzey İrlanda her iki ülkede de nüfusunun olmasından, uygun ekonomik koşullardan ve işbirlikçi bir uluslararası çevreden yararlanmaktadır. Yine de Kuzey İrlanda çatışmasında gözlemlenebilecek bu karmaşık iç ve dış ilişkiler bazı sonuçlara ulaşılması ve bazı ilkelerin geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Bir yandan her iki ülke ile olan bu yakınlık ada üzerindeki rakiplerin dış dünyaya kendi doğrularını anlatabilmelerini zorlaştırır. Öte yandan, ekonomik kalkınmayı tamamlayabilmek için çatışma sonrası yardımların da yapılmaya devam etmesi gereklidir.

Çalışmanın Konusu ve Sorusu

Bu çalışmanın temel odak noktası Kuzey İrlanda barış sürecinin çatışma analizi çerçevesinde değerlendirilmesidir. Çalışmanın temel sorusu da Kuzey İrlanda sorununun çatışmayı dönüştürme safhası açısından başarılı bir örnek olup olmadığıdır.

Bugün, çatışma yönetimi süreciyle alınan onca mesafeden, imzalanan pek çok anlaşmadan ve dünya kamuoyunda oluşturulan iyimser havadan sonra, Kuzey İrlanda amacına ulaşmış başarılı bir barış süreci olarak değerlendirilebilir mi? Çatışma yönetiminin nihai amacı olan gerçek bir barış ya da pozitif barışı sağlayacak bir noktada mı? Dünya çatışmalarının çözümünde örnek teşkil edebilir mi? Alınan önlemler, geliştirilen politikalar ve uygulanan reformlar uluslararası çatışma analizi disiplinine katkı sağlayabilir mi?

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki medeniyetlerin kurucusu ve küresel siyasetin dengeleyicisi olarak adlandırılan İngiltere’nin uzun yıllar boyunca çözüm arayışında bulunduğu Kuzey İrlanda ile ilgili ürettiği politikaları inceleyerek bunların başarılı olup olmadığının araştırılmasıdır. İkinci ve en az ilki kadar önemli olan diğer amaç ise, yeni bir alt dal olan çatışma yönetimi araçlarının Kuzey İrlanda ve İngiltere örneğinde nasıl kullanıldığını incelemek olacaktır. Çatışma bir kavram olarak insanların zihninde ilk bakışta her ne kadar olumsuz bir etki ve

anlam uyandırır da doğru ve etkili bir biçimde ele alındığında olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Kuzey İrlanda örneğini bu çerçevede ele almamın başlıca sebepleri; dini, kültürel, ekonomik ve etnik pek çok farklılık barındıran bu örnek çatışmanın nasıl yönetildiğini anlama ve bu örnekten çıkarılabilecek genel ilkelerle uluslararası çatışma analizi disiplinine katkı yapmaktır.

Çalışmanın Yöntemi

Uluslararası çatışma analizi ile yapılan bu çalışmada, çatışma yönetimi yaklaşımları Kuzey İrlanda sorununun kök sebeplerinin incelenmesi, çevre analizi, aktör analizi ve geliştirilen strateji ve çözüm analizleri, seçilmiş olan çatışma analizi çerçevesi ile ele alınacaktır. Çalışma daha ziyade bir literatür taraması şeklinde fakat, karar alıcıların verdiği demeçler, çözüm süreci için yapılan anlaşma metinleri gibi birincil kaynaklar da kullanılacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde çatışmanın doğasına ve çatışma yönetiminin temel öğelerine değinilecek ardından çalışmanın esas boyutunu oluşturan Kuzey İrlanda sorunu etrafında incelenecektir.

Çatışma yönetimi, uluslararası ilişkiler alanında kendine yeni yeni yer bulmaya başlamış fakat uluslararası ilişkilerin barışçıl bir alana evrilmesi için önemi giderek artan bir alandır (Akyeşilmen,2013,19). Bu yapı çerçevesinde çalışmada, bu alanda önde gelen teorisyenlerin önce çatışma yönetimi için yaptıkları tanımlar ve örnekler kullanılacak, alan çalışmamıza bu örneklerin uygulanıp uygulanamayacağı tartışılacak, alanda meydana gelen değişiklikler ve çatışma yönetimine pratikte yaptığı katkılar anlaşılmasına çalışılacaktır. Çalışma boyunca kullanılan yöntemler; literatür taraması, kütüphane araştırması ve istatistiki bilgiler olarak görülmektedir.

Çalışmanın Akışı

“Çatışma Yönetimi ve Kuzey İrlanda Sorunu” başlıklı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde ilk olarak çatışma kavramı sunularak, çatışma nedir sorusuna konunun uzmanları tarafından yapılan tanımlar incelenmektedir. Daha sonra çatışmanın nedenleri, türleri ve yapısı gibi alt başlıklar çatışma olgusunu kuramsal çerçevede ele alınacaktır.

İkinci bölüm olan Kuzey İrlanda alan çalışmasında ise, çatışmanın tarihi gelişimi, siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal nedenleri, mevcut durumu gösterilmeye çalışılmaktadır. Kuzey İrlanda sorununun nasıl oluştuğu, toplumu nasıl etkilediği ve çatışmanın en önemli nedeni olan ayrımcılığın ne boyutlarda olduğu ve hangi alanlarda yapıldığı incelenmektedir.

Üçüncü bölüm olan çözüm analizi başlığı altında en önemli cevap çatışmanın dönüştürülme evresinin tamamlanıp tamamlanmadığı ya da başarılı olup olmadığıdır. Bu bölümde çatışmanın barışa dönüştürülmesi için yapılan anlaşmalar, reformlar ve düzenlemeler incelenerek, istatistik verileri sunularak çatışmanın yönetiminde ve dönüştürülmesinde ne gibi adımlar atıldığı, yapılan düzenlemelerin ne ölçüde başarılı olduğu, çatışmanın bugünkü durumu ve toplumun varsayılan barışa bakış açısı irdelenmiştir.

Sonuç bölümünde varılan bir takım sonuçlar, genellemeler, dersler analiz edilecek ve daha başarılı bir çatışma yönetimi için öneriler geliştirilecektir.

I. BİRİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA YÖNETİMİ: KAVRAMSAL VE KURAMSAL BİR ÇERÇEVE

I.I. ÇATIŞMA TANIMI

Çatışma ve ilgili kavramların ne olduğuna dair kısa bir giriş yapmak çalışmanın ileri bölümlerinde kullanılan tanım ve kavramları daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bir çatışma doğru tanımlanırsa, aktörleri, amaçları, algıları, yapısı ve diğer politik değişkenleri anlamamız çok daha kolay olacaktır (Frey,1993,59). Çatışma genellikle iki veya daha fazla tarafın birbirleriyle çakışan çıkar ya da hedeflerini elde etme çabalarıdır. Öfke, amaçlarına ulaşma dürtüsü, ihtiraslar, fazla kaynağa sahip olma arzusu ve birbiriyle çelişen çıkarlar çatışmaya yol açarlar. Genellikle çatışan gruplar arasındaki mücadele aynı kıt kaynaklara ulaşma isteğinden ortaya çıkar (Swanström ve Weissmann,2005,8). Özellikle ekonomik çatışmalar için kaynak yetersizliği önemli bir nedendir ancak çatışmanın tek nedeni kaynak kıtlığı olmayabilir. Sosyal, siyasal, kültürel veya etnik nedenler de çatışmalara yol açabilirler. Pek çok örnekte çatışmaların gerçekler değil de varsayımlar, tarafların birbirlerine olan algıları, üzerine inşa edildikleri görülmüştür (Wallensteen vd.,2002,14).

Bir tehdit algısı yahut gerçekten bir çatışmanın varlığı bireyleri, grupları ona karşı koymaya, en azından önlem almaya yönlendirir. Çatışma yalnızca şiddet içeren davranışlar ya da düşmanca tavırlar değildir. Aynı zamanda çatışma uyumsuzluk ve bir konuya yaklaşım farklılıklarıdır. Çatışmaya taraf olan gruplar çoğunlukla kendi çıkarlarının veya amaçlarının diğer grup tarafından olumsuz bir şekilde etkilendiğini düşünürler (DeChurch ve Marks,2001,7).

Çatışmaların nasıl ele alındığı ve yönetilmeye çalışıldığı konusundan önce çatışmanın ne olduğunu açıklığa kavuşturmak gereklidir. Alanda pek çok kavramla açıklanmaya çalışılan çatışma TDK sözlüğünde kelime anlamı olarak, "1. Çatışma işi, 2. Silahlı büyük kavga, arbede, 3. Savaş maksadıyla düşmana karşı ilerleyen bir birliğin karşı tarafın keşif ve güvenlik kollarıyla arasındaki ilk silahlı vuruşma" anlamlarıyla karşımıza çıkmaktadır (www.tdk.gov.tr). İngilizcesi "conflict" olan çatışma kavramının sözcük anlamına Oxford İngilizce sözlüğünden bakıldığı zaman kelimenin anlamı "insanların, grupların yahut ülkelerin ciddi bir anlaşmazlık veya

tartışma içinde olma durumu”, “kavga durumu veya iki ülke arasındaki arbede süreci”, “birbirine zıt fikirlerin, görüşlerin veya dileklerin bir arada olma durumu” olarak karşımıza çıkar. Ayrıca sözlükte aynı kelime için bir de fiil anlamı verilmiştir. Fiil anlamında ise “eğer iki fikir, inanış, hikaye vb. çatışırsa ikisinin bir arada var olması mümkün değil veya ikisi de doğru değildir” (www.oxforddictionaries.com) olarak tanımlanmaktadır. Kavram için verilen örneklerde de çatışma hem toplum içinde görülebilen sosyal bir olgu olarak anılırken hem de bireyin duygu durumu, ruhsal karmaşasına atıfta bulunan ifadeler bulunmaktadır.

Çatışmayı ve çatışma yönetimini tanımlamaya çalışmak bazen yolumuzu kaybetmemize neden olabilir. Çünkü çatışmanın kalıba koyulmuş bir tanımını yapmak henüz çok zordur. Çatışma çok boyutlu karmaşık bir kavram olduğundan yapılan tanımlar da çoğu zaman eksik kalma riskini taşımaktadır. Biz tanımlamayı yaparken sözlüklerin yanı sıra alanda uzmanlaşmış kişilerin yaptıkları tanımlardan ve şemalardan yararlanacağız. Aynı zamanda, bu araştırma çerçevesinde bir çalışma tanımını üzerinde durmakta fayda var.

Mitchell’e göre çatışma üç parçadan oluşmaktadır; tavırlar, davranışlar ve durumlar aktörler arasında çatışma yaratabilir. Mitchell’in oluşturduğu bu yapı anlaşılması güç olan çatışmayı daha basit bir sistemle tanımlamaktadır. Mitchell bu çatışma modelini her ne kadar siyasi ve askeri çatışmalar için geliştirmiş olsa da, bu model aynı zamanda diğer alanlara da uygulanabilmektedir (Mitchell,1981,55).

İnsanlar sosyal olarak bağımsız ve her biri farklı yapıda, farklı karakterde canlılardır. Bu farklılık, aralarında meydana gelen çatışmayı kaçınılmaz kılar. Ancak elbette ki çatışmanın kaçınılmaz olması yönetilemeyeceği ve olumlu sonuçlara sebep olamayacağı anlamına gelmez. Boardman ve Horowitz çatışmayı “ bireyler ve/ veya gruplar arasında meydana gelen davranış ve algı farklılığının sosyal çerçevede agresif bir biçimde ifade edilişi” olarak tanımlarlar (Boardman ve Horowitz,1994,4).

Aritzeta, Ayestaran ve Swailes tarafından yapılan başka bir tanımda ise çatışma üç farklı tanımla açıklanmaya çalışılmıştır. İlk tanım çatışma, sadece aktörler tarafından ortada bir sorun olduğunun kabul edilmesi halinde ortaya çıkar. İkinci tanıma göre, çatışmanın varlığından söz edebilmek için taraflardan birinin diğeri üzerinde bir etkisi olmalıdır ki karşı tarafı etkileyebilsin. Son tanıma göre ise, çatışma ortamında çatışmaya neden olabilecek bir kaynak kıtlığının olması gerekmektedir ki

taraflar arasında yüksek tansiyona neden olacak bir sebep olsun (Aritzeta, Ayestaran ve Swailes,2005,160). Bu tanımlardan ilkinde potansiyel ya da gerçek olmayan ve algıya dayalı çatışmanın, ikincisinde, çatışma için taraflar arasında gerekli olan iletişim ve etkileşim ve son olarak nedenleri üzerinde durulmuştur.

Lederach'a göre çatışma etkileşimli bir süreçtir. Çünkü insanların algıları, yorumları ve niyetleri çatışmayı şekillendirir. Bu algı, niyet ve yorumlarla birlikte zaman içinde gelişen ihtiyaç ve çıkarlar toplumun yapısını belirler. Yani çatışma temelini insanların farklı algıları, yorumları, niyetlerinden alır ve etkileşim sonucu ortaya çıkar (Lederach,1995,9).

Dougherty ve Pfaltzgraff çatışmanın tanımını yaparken “ tanımlanabilir bir grup insanın (etnik, dil, kültür, din, sosyoekonomik, politik ortak noktası olan) bir başka tanımlanabilir gruba karşı, birbirleriyle bağdaşmayan hedefleri olduğu için bilinçli bir karşı çıkma eylemi içinde olmaları” vurgusunu yapar (Dougherty ve Pfaltzgraff,2001,189). Çatışmanın kesinlikle barındırması gereken iki ögesi olduğu için; birbiriyle bağdaşmayan amaçlar ve bilinçli bir karşı çıkma eylemlerine özellikle vurgu yapılmıştır. Çatışma sadece tarafların amaçlarıyla ilgili değildir. Esas konu insanların bu amaç yahut ihtiyaçları elde etmeye çalışırken birbirlerine karşı oluşturdukları tavidir. Amaçlarını gerçekleştirmeye o kadar odaklanırlar ki taraflar karşılarındakinin etkisini ne kadar azalttıklarını hatta bazı durumlarda onları yok ettiklerini umursamazlar.

Çatışma, birbiriyle çelişen hedeflerin olduğu bütün toplumlarda meydana gelecek diye bir kaide yoktur. Bazen bu hedefler veya ihtiyaçlar çatışmaya meydan vermeden barış içerisinde tarafların hizmetine sunulabilir. Mack ve Snyder çatışmanın bir elementi olarak yarışma kavramını ele alır ve yarışmanın çatışma üzerine oynadığı rolden bahseder. Yarışma sonunda nadide bir ödülün bulunduğu, belli kurallar çerçevesinde bu ödülü almak için sarf edilen çabadır. Ancak taraflardan biri bile isteyerek bu kurallardan birini ya da birkaçını çiğnemeye kalkarsa yarışmanın meydana geldiği topluluk içerisinde çatışma doğacaktır. Yarışma meydana gelen çatışmanın tek nedeni değildir. Mack ve Snyder'in özellikle üzerinde durduğu yarışma ve çatışma ayrımı uğruna mücadele verilen her amacın çatışma sebebi olarak görülmemesi gerektiği ve eğer kurallarına göre oynanırsa amaçlara ulaşmakta çatışmadan belli ölçülerde kaçılabilir (Mack ve Snyder,1957,217).

Ayrıca çatışma kavramını tanımlarken algı sürecin merkezinde yer almalıdır. Çatışmalar ve karşı tarafın niyeti çoğunlukla öznel bir yargı sonucudur. Tarafların birbirine olan anlayışları veya tam tersi anlayışsızlıkları çatışmanın seyrini değiştirebilir. Belki de geç kalınmadan çatışmanın çözümü için bir ortam oluşturulabilecekken tarafların çözümsüzlüğe olan inancı veya birbirlerine olan güvensiz tutumları çatışmayı olası bir çözümden uzaklaştırabilir. Lincoln P. Bloomfield ve Allan Moulton çatışmayı tanımlanabilir aşamalardan geçen bir süreç olarak ifade ederler. Çatışmanın ilk üç aşaması sırayla tartışma (konu hakkındaki fikir ayrılıklarının ortaya çıkışı), çatışma (askeri seçeneklerin gözden geçirilmesi) ve düşmanlık (karşıt ittifaklar arasındaki kriz) olarak tanımlanır. Dördüncü aşama ise ateşkes olarak karşımıza çıkar (Bloomfield ve Moulton,1997,121).

Wallensteen için ise, çatışmalar aynı zamanda iki farklı tarafın aynı kaynağı elde etmek için buldukları girişimdir. Ayrıca uzmanlar da çatışmalarda zaman faktörünün önemine değinmişlerdir. Ayrıca Wallensteen bahsedilen “kıt kaynaklar” terimine dikkat çekerek bu kaynakların ekonomik olması gerektiğini, insan hakları, güvenlik, çevre hakkında da olabileceğini, kaynaklarının kıtlığının materyal değil algıyla ve şartlarla ilgili olduğunu da altını çizmiştir (Wallensteen,2002,16).

Çatışma süreklilik arz eden bir olgudur. Kendi içinde yenilenmeye devam eder. Belli bir döngüde ilerler ve bu döngü içerisinde şiddet yoğunluğu da değişir. Bir çatışmanın nasıl, ne zaman ve neden olduğunu anlamak çözüm üretmek için ilk koşuldur. Bu şiddet yoğunluğunu açıklığa kavuşturmak için Kenneth Boulding çatışmayı tarafların gelecekteki potansiyel durumlarıyla ilgili uyuşmazlık içinde olduğu ve birbirlerinin çıkarlarına uymayan isteklerde bulunmaları olarak tanımlamaktadır (Boulding,1962,40-50). Ramsbotham, Woodhouse ve Miall çatışmanın farklı grupların ya da bireylerin uyuşmayan amaçları sonucu doğduğunu ileri sürerler. Ayrıca çatışmanın tanımını silahlı çatışma, şiddetli veya ölümcül çatışma, geçici çatışma gibi alt başlıklara ayırarak daha kapsamlı tanımlamalar yapmışlardır (Ramsbotham,Woodhouse ve Miall,2011,31).

Çatışma yönetimi teorisyenlerinden William Wilmot ve Joyce Hocker’ın çatışma için yaptıkları tanımlama ise “Kıt kaynaklar ve hedefleri konusunda birbiriyle uyumlu olmayan ya da zıt algılar taşıyan ve hedeflerine ulaşmada karşı tarafın müdahalesi ile karşılaşan fakat birbiriyle bağlantılı en az iki taraf arasında meydana gelen açık bir

mücadeledir” şeklindedir (Akt: Akyeşilmen, 2013, 20). Bu tanımlama girişiminde bir de Johan Galtung’a ait notlardan “Çatışma = bağdaşmayan amaçların peşinden giden aktörler” tanımına ulaşmaktayız. Çatışma en basit haliyle birbirine uymayan hedeflerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Galtung çatışmayı farklı başlıklar altında ele almış, iki farklı türe ayırmıştır. Bu ayrım yapısal çatışma ve aktör çatışması şeklindedir (Galtung,1958,24).

Lewis A. Coser çatışmayı “ tarafların birbirlerini yaralamak veya saf dışı bırakmak için kullanılabilir güç, kaynak ve makama ulaşmak uğruna verdikleri mücadele” olarak tanımlar (Coser,1956,15). Bu bağlamda çatışma belli başlı amaçları başarmak ve çıkar elde etmek için karşı tarafla yarışma durumudur.

Bu tanımlara ek olarak Nezir Akyeşilmen çatışma için “Çatışma siyasi, ekonomik, kültürel, inanç ve felsefi bir hedefe ulaşmak için karşılıklı bağımlı olan örgütlü taraflarca kişi, grup, millet ve devletler gibi içsel ve çevresel potansiyel, algısal ya da gerçek tehdit veya engellere karşı verilen yoğunluk derecesi ve şiddet düzeyi farklılık arz eden gizli ya da açık bir mücadeleden oluşan geçici bir süreçtir” tanımını yapmıştır. (Akyeşilmen,2013,22).

I.II. ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİLERİ VE ANALİZ DÜZEYLERİ ÇERÇEVESİNDE ÇATIŞMA NEDENLERİ

Çatışmanın insan hayatının reddedilemez bir gerçeği olmasına rağmen, sorun sadece çatışmaların varlığı değildir. Bu konuda dikkate alınması ve önlenmesi gereken asıl sorun bu çatışmaların şiddet içeriyor olmasıdır. Bu olguyu anlayabilmek için öncelikle çatışmayı ve çatışmanın temel nedenlerini anlamamız gerekir. Çatışmanın doğasında var olan karmaşıklıktan dolayı, Uluslararası İlişkiler teorisyenleri de çatışmanın tek bir nedenden ötürü olduğunu veya tek bir teoriyle açıklanabileceğini düşünmemişlerdir. Yine de, uluslararası ve devlet içi çatışmaları anlamak için özellikle Realizm ve Liberalizm teorileri bize farklı bakış açıları sunarlar.

Marxistler, uluslararası ve devlet içi çatışmanın temel nedeni olarak kapitalist ekonomi veya sınıf eşitsizliğine işaret ederler. Onlara göre bireyler, gruplar ve devletlerarasında meydana gelen bütün çekişmelerin esas sebebi ekonomik yarıştır (Avineri,1968,20-25). Ancak elbette ki bu bakış açısı oldukça dardır. Ekonomik

eşitsizlik çatışmaların yadsınamaz bir gerçeğidir ancak tek sebep olarak ekonomik eşitsizliğin sunulması çatışmaların karmaşık doğasını anlamamız için yetersizdir.

Realist görüşe göre, dünya politikasını oluşturan etmenlerden en önemlilerinden biri çatışmalardır. Uluslararası İlişkilerde klasik realistler, insan doğasının karamsarlığını ve insan doğasının bir parçası olarak çatışmanın gerçekliğini sürekli vurgularlar. Onlara göre, insanlar doğuştan bencildirler ve sadece kendi çıkarlarını düşünürler (Kauppi ve Viotti,2012,40). Bu nedenle, insanlar ilişkilerinde gücü kullanırlar ve gücü ele geçirmeyi amaç edinirler. Realistlere göre uluslararası ilişkiler alanı aslında bir güç politikasıdır. Bundan dolayıdır ki, çatışmalar insan hayatının yadsınamaz bir gerçeğidir.

Hobbes, insanların güçlerinin eşit olmadığını bu nedenle de eşitsizliğin doğal ve kaçınılmaz olduğunu savunur. Hobbes Marx'tan farklı olarak çatışmanın nedenleri için insan doğası unsurunu ön plana çıkarır. İnsanlar başkalarını yönlendirebilme konusunda eşit güce sahip değillerdir. Bu durum, çatışmayı insan hayatının bir parçası yapar. Hobbes argümanını desteklemek için “doğa durumu” kavramını kullanır. Doğa durumunda, yani bir devlet otoritesinin olmadığı zaman, tüm insanlar bir diğerdenden korkarak yaşayacaklardır. Her bir birey başka bir birey tarafından tehdit edilecek fakat insanların kendi varlıklarını korumak için yardım isteyebilecekleri kimse olmayacaktır. Bu doğa durumu büyük bir güvenlik ikilemine yol açar. Bir başka insanın varlığından korkarken insanlar güven içinde yaşayamazlar. Bu da insanların birbirlerinin varlığından korkmasına neden olur. Uluslararası alana uyarlandığı zaman bu fikir, tek bir dünya hükümeti gibi bir olgu olmadığı için, çok daha tedirgin edicidir. Kişisel güvenliği sağlamak bir şekilde başarılabilir fakat uluslararası güvenliğin sağlanması, anarşi ortamında, oldukça meşakkatlidir. Egemen devlet vatandaşlarının güvenliklerini sağlamaktan ve devlet içi huzuru sürdürmekten sorumludur. Uluslararası ortamda bu durum ancak devletlerin birbirlerine karşı verdikleri sözle veya aralarında yaptıkları anlaşmalarla sağlanır ki bu da sürekli bir güvenlikten söz etmez. Herhangi bir tehditle karşılaştıklarında devletler uluslararası hukuku çiğneyeceklerdir (Kauppi ve Viotti,2012,47).

Morgenthau insanoğlunu doğası gereği bencil ve agresif yaratıklar olarak tanımlar ve bu nedenler devlet içi ve uluslararası politikada güç arayışında olacaklarını söyler. Morgenthau'nun tanımladığı şekilde ‘siyaset adamı’ gücü tüm ilişkilerdeki esas

amaç olarak görür ve diğerlerini kontrol etmek için gücü elinde toplamaya çalışır. İnsanların davranışlarını değişmez bir insan doğası nedeniyle sürekli 'güç arayışında' olarak tanımlar. Sonuç olarak uygulanan tüm politikalar güç içindir ve insanlar kendi çıkarlarını korumak ve geliştirmek için devamlı bir güç yarışında olacaklardır. Bu nedenle, Morgenthau uluslararası politikayı çatışan devletlerin çıkarlarını elde etmeye çalıştıkları bir arena olarak tanımlar. Tüm devletler kendi ulusal çıkarlarını, ulusal varlıklarını ve ulusal güvenliklerini güvence altına almak için güç arayışındadır (Kauppi ve Viotti,2012,51).

Bir başka realist, Kenneth Waltz, *In Man, the State and War*(1959) başlıklı çalışmasında üç temel imge üzerinden çatışma ve savaşı açıklamaya çalışmıştır. Savaşın nedenlerini birey, devlet ve uluslararası sistem üzerinden anlatan Waltz, ilk imgede insan doğasının bencilliğinden ve kendini beğenmişliğinden bahseder. İnsanın doğasında var olan agresifliğin savaşın nedenlerinden biri olduğunu ve insan doğasının değiştirilemeyeceğini savunur. Ve bu kendini beğenmişlik ve agresifliğin barış ihtimalini düşürürken savaşı yaygınlaştırdığının altını çizer. Waltz açıklamalarında sadece insan faktörüne değinmekle kalmaz. İkinci imgede savaşın uluslararası nedeninin devletler olduğunu, devletlerin çıkarıcı yapılarından dolayı çatışmaların, savaşların olduğunu söyler (Kauppi ve Viotti,2012,98).

Çatışmaların nedenini anlamak için Waltz'a göre en iyi yol üçüncü imgeyi, yani, uluslararası sistemi incelemektir. Üçüncü imgede uluslararası sistemin yapısına ve uluslararası anarşi kavramına odaklanan Waltz, çatışmaların pek çok egemen devletin kendi istek ve çıkarları doğrultusunda herhangi bir hukukun kısıtlaması olmadan kendi isteklerini dikte etmesinden kaynaklandığını savunur. İnsanların doğa durumundan kaçmak için bir araya gelerek devletleri oluşturduklarından ancak egemen devletlerin diğerlerinin varlıklarını tehdit ettiklerinden bahseder. Waltz'a göre, "devlet bireylerin haklarını koruyacağını garanti eder fakat hiç kimse devletin haklarını korumaktan sorumlu değildir." (Waltz,1979,167).

Dahası, ülkeler arasında geçimsizlik ve düşmanlık meydana gelirse savaşlar ortaya çıkar. Teorisyenler çoğunlukla çatışmaların olduğu ortamlarda iki veya daha fazla aktörün olduğunun, tarafların, ekonomik veya siyasi güç gibi elde etmek gibi aynı amaçlara ulaşmak için mücadele ettiklerinin altını çizerler. Bu tarz yarışmacı durumlarda devletler kendi statülerini arttırarak diğerlerininkini azaltmaya çalışırlar.

Çıkarlarına erişemedikleri takdirde devletlerin genellikle başvurdukları yöntem ise birbirlerine karşı şiddet kullanma ya da çatışmaya girmektir (Aydın,2007,18).

Çatışmaya dair daha pozitif bir bakış açısı sunan liberal görüş realist gelenekle hemen hemen zıt bir kuram ortaya koyar. Önde gelen liberal kuramcılar insanların bir araya gelerek iş birliği içinde bütün sorunları çözebileceğini iddia ederler. Çatışmalar kaçınılmaz değildir fakat insanlar çatışmaları yönetmek için iş birliği içerisinde çalışabilirler. Özellikle çatışan gruplar veya devletler ortak bir çıkarları olursa iş birliği yapacaklardır. Bu nedenle çatışmalar temelde yapıcıdır. Liberallere göre insanlar birbirleriyle çatışmadan huzur içerisinde yaşayabilirler.

Liberaller insanların ortak çıkarların peşinde koştuklarını ve bu nedenle yurt içinde ve yurt dışında yaptıkları eylemlerde iş birliğinde bulunacaklarını bunun sonucu olarak da huzur ortamını sağlayacaklarını vurgularlar. Uzun vadede yapılan karşılıklı iş birliği karşılıklı çıkarların tatminine yol açacaktır. Günümüzde karşımıza çıkan modern devletler iş birliğinin ortaya çıkardığı kanunlara dayalıdır. İnsanlar yaşam, mal varlığı, özgürlük gibi haklarını korumak amacıyla modern devletler inşa ederler (Aydın,2007,15).

Kant, demokratik ülkelerin birbiriyle savaşmadığı fikrini savunur. Totaliter ve baskıcı rejimler uluslararası ve iç çatışmalara daha fazla neden olurlar. Immanuel Kant dünyada birbiriyle iş birliği içerisinde olan devletlerin sayısının artmasıyla dünyada kalıcı barışın sağlanabileceğine inanır. Demokrasiler sorunlarını çözmek için ordu gücünü kullanmaktan ziyade iletişim ve uzlaşmayı tercih ederler. Demokratik rejimler kanunlarla bireyleri yönlendirdikleri için daha kararlı rejimlerdir. İç sorunları çözmek için barışçıl yollar kullanılması hükümetin meşruiyetini ve toplumdaki refah düzeyini artırır (Arı,2003). Kanada, Avusturalya, İsveç gibi birbiriyle iletişim ve iş birliği içerisinde olan demokrasisi oturmuş devletler daha barış yanlısı ve dayanıklı devletlerdir. Örneğin, Ruanda'daki zayıf demokrasi anlayışı 1994'teki iç savaşı tetiklemiştir. Aynı şekilde Nijerya'daki zayıf demokrasi rejimi de 1967 yılında şiddetli bir iç savaşa yol açmış ve bu durum Nijerya'da ekonomik ve sosyal bir yıkıma yol açmıştır. Sri Lanka gibi hükümetlerin azınlığa karşı demokratik olmayan tutumları ülkeyi iç savaşa sürüklemiştir (Aydın,2007,24).

Ayrıca liberaller, iş birliğinin devletlerarasında bağımlılığı ve ilişkileri geliştireceğini düşünürler. Liberaller tarafından uluslararası iş birliği çatışma yönetimi

ve çatışmanın çözümüne katkıda bulunan önemli bir faktör olarak görülür. John Burton ulus devletlerin, birbirinden farklı dış bağlantıları ve birbirinden farklı çıkarları olan, çok çeşitli dini ve ticari gruplardan oluştuğunu söyler. Realistler uluslararası ilişkileri devletlerarasında meydana gelen ilişkilerin bir sonucu olarak görürken Burton uluslararası sistemi çeşitli gruplar arasında meydana gelen ticari bir oluşum olarak görür. Yeni çok merkezli dünya, çatışmaları, uluslararası veya devlet içi olarak sınıflandırmayı zorlaştırır. Ekonomide ve sosyal alanda giderek yoğunlaşan ticari işlemler insanları ve devletleri başka yerlerde meydana gelen çatışmalara karşı daha duyarlı hale getirmiştir. Dünya Toplumu (World Society,1972) kitabında farklı ülkelerin ve devlet dışı aktörlerin işbirliğinin realistlerin öngördüğü ülkeler sadece başka ülkelerle muhatap olurlar anlayışından çok daha başarılı olduğunu savunmuştur. Ayrıca bir “dünya toplumu” kavramının da uluslararası ilişkiler sisteminden daha etkili olacağını öngörmüştür (Kauppi ve Viotti,2012,143).

Keohane ve Nye, günden günde askeri gücün önemini yitirmeye başladığını ve onun yerine bireyler, topluluklar ve devletlerarasında ekonomik ve sosyal bağların dünyayı iş birliğine yönlendirdiğini vurgularlar. Önceden dünya düzenini sağlayan dengeler askeri güç ve ulusal güvenlik üzerine kuruluydu, ancak günümüzde büyük miktardaki para ve emtia akışı, ticaret ve iletişim uluslararası sınırların önemini azaltmıştır. (Keohane ve Nye,1977,23). Dünya yeni bir çağa girmiştir. Ticaret sınırları olmayan bir düzen yaratmıştır. Uluslararası ilişkiler devlet temelli olmaktan çıkıp uluslararası kuruluşlar ve uluslararası sosyal eylemler temelli bir ilişkiler bütününe dönüşmüştür.

Liberallere göre ticaret devletlerarası barışı sürdürmek için başka bir önemli nedendir. Adam Smith, ticaretin devletlerarası karşılıklı bağımlılığı artırarak çatışma ihtimalini düşürdüğünü ileri sürer. Karşılıklı ekonomik bağımlılık ülkelere fayda sağladığı için barış ortamı yaratır. Ticaret hem liderleri hem de ekonomik şartların etkilenmesinden zarar görecektir iş adamlarını etkileyeceğinden ülke içindeki ve uluslararası tutumlar ekonomik refahla ilgili olacaktır (Aydın,2007,26).

Liberalizm insan doğasına ve uluslararası ilişkilere pozitif bir tutumla yaklaşır. Liberaller insanların ve devletlerin sosyal ortamlarda iş birliği içinde çalışabileceklerini öngörürler. Ülke içi huzur özellikle hukuka dayalı demokratik

devletler tarafından pekiştirilir. Buna bağlı olarak uluslararası barış ortamı çatışma çözümü politikaları güden yerel demokrasiler tarafından desteklenir.

Realist ve liberal yaklaşımlar bizlere çatışmaya dair uç teorileri gösterir. Birisine göre önlenemez olan çatışmalar, diğerine göre tamamen uysal, iş birlikçi birer çözüme dönüşebilir. Çatışmaların çoğunun temelinde değer farklılıkları ve güç mücadelesi bulunmaktadır (Jeong,2008,7). Çıkarlar ve ulaşılamayan hedefler çatışmaları beslerler. İki tarafın çıkarları birbiriyle bağdaşmadığı zaman aralarında çatışma doğar. Her ne kadar bir çatışma ekonomik veya diğer maddi nedenlerden doğmuş olsa da büyük bir hızla diğer alanlara da yayılabilir. Bartos ve Wehr'e göre bir çatışmayı ortaya çıkaran etmen sadece birbiriyle bağdaşmayan çıkarlar değil aynı zamanda bu süreçte tarafların birbirlerine karşı büyüttükleri nefretten de kaynaklanmaktadır (Bartos ve Wehr,2002,10).

Bu düşmanca ilişkilerin tek kaynağı ekonomik çıkarlar veya güç savaşları değil aynı zamanda kimlik farklılıkları ve kültürel değerler üzerindeki hakkını korumaya çalışma politikası olarak da adlandırılabilir. Çatışma olasılığı çakışan çıkarların, değerlerin veya ihtiyaçların olduğu her yerde vardır. Bu nedenle çatışmanın nedenleri de bireysel, toplumsal ve uluslararası olarak farklı kategorilere ayrılabilir. Bu çalışmada bireysel nedenlerden ziyade toplumsal ve uluslararası nedenlere birlikte değinmeye çalışılacaktır.

I.II.I. Sosyal / Kültürel Nedenler

Bir kimsenin veya bir grubun içinde bulunduğu çatışma durumu gruptaki her bireyi etkiler. Din, dil, ırk, etnik köken gibi farklılıklar kişinin kimliğini ve ait olduğu topluluğu oluşturan basit kodlardır. Bu kodlar bireylere dostlarını olduğu kadar düşmanlarını da gösteren sınırlar çizer. Kişi kendini her zaman kendi olmayanla kıyaslar. Aynı durum elbette bizlerin oluşturduğu gruplarla da alakalıdır. Grupların, özellikle çatışma halindeki grupların belirleyicisi aynı zamanda onun dışındaki diğer gruplardır. Bu da haliyle farklılıkları belirginleştirir ve gruplar arasındaki çizgileri keskinleştirir. Bir amaç uğruna mücadele eden bu insanlar birbirlerini bir araya getirecek belli nedenler bulmaya çalışırlar. Etnik köken, dini sebepler veya aynı kültürü paylaşmak da bu sosyal nedenleri oluşturur. Farklı topluluklar arasındaki büyüyen eşitsizlikler; özellikle, ırksal, etnik, kültürel ve dini kökenli olanlar bu

toplumlar arasında meydana gelen uzun süreli sosyal ve siyasi çatışmaların doğurduğu sonuçlardır (Turton,2003,13-15).

Çatışmanın bir başka önemli nedeni ise değerlerdir. Değerler bize doğru ve yanlış arasındaki farkı, önemli ve önemlisi, doğru ir biçimde hayatımızı nasıl idame ettirebileceğimizi anlatır (Mayer,2004,10). Değer olgusunun çatışma sürecinde önemli bir rol oynamasının temelinde sosyal nedenler yatmaktadır. Değerler bir toplumu oluşturan yapı taşlarıdır. Bu nedenle insanlar kendi değerlerine sahip çıkmak ve onları korumak konusunda hassas davranırlar. Bir çatışma sırasında da rubun değerlerine yapılan bir tahrik söz konusuysa çatışmanın çözüme ulaştırılması çok daha zor bir hal alır.

Tarih, sosyal ve kültürel açıdan bir toplumu tanımlayan en belirleyici özelliktir. Belli bir coğrafya üzerinde aynı tarihi paylaşan ve aynı kültürle yoğrulmuş taraflar ortak bir geçmişi paylaştıkları için bir araya gelme ve bir taraf belirleme eğilimindedirler. Toplum içerisinde yaşadıkları, paylaştıkları hayat çatışmaya karşı onların bir arada, taraf olarak kalmalarını sağlar. Çatışma, ortaya çıktığı toplumdaki ayrı bir olgu olarak düşünülemez (Mayer,2004,13). Çatışmanın incelenmesinde tarihin önemli bir rolü vardır ve bu inceleme çatışmanın çözümüne de ışık tutacaktır. Bir toplumda çatışmanın ortaya çıkması ihtimali vardır ve nedenleri ve çözümü için toplumun sosyal geçmişini, tarihini, kültürünü incelememiz gerekir.

Bireyler, topluluk halinde barış içinde yaşayabilmek için doğru iletişim kurmalıdırlar. İletişim bir toplumu bir arada tutan en önemli etmenlerden birisidir. Bireyler ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli iletişim halinde olmalıdırlar. Bazı durumlarda bilgi eksikliği veya iletişim yetersizliği de hem bireyler hem de toplumlar arası çatışmaya neden olabilir. Anlaşmazlıkların sürdüğü ortamda çatışmada her zaman şiddetlenme eğiliminde olacaktır. Tarafların birbirini anlaması çatışmanın seyri için oldukça önemlidir. Bernard Mayer insanlar arasında çatışmaya neden olabilecek etmenleri şu şekilde sıralamıştır; iletişim, duygular, değerler, tarih (Mayer,2004,8).

I.II.II. Psikolojik Nedenler

İnsan davranışları, öfke, korku, umutsuzluk gibi çatışmaları tırmandıran duygularla yoğrulabilir. İnsanların birbirine karşı duyduğu öfke ya da birinden korkmaları onları çatışmanın eşğine getirebilir. Kendini güvende hissetmeyen bireyler

veya toplumlar herhangi bir konuda iş birliği taraftarı olmayacaklardır ve güvensizlik onları saldırganlaştıracaktır.

Azınlık gruplarının karşılık bulmamış beklentileri ve karşılanmamış ihtiyaçları sıklıkla onların çoğunluk grubuna karşı duydukları öfke, ayrımcılık hissi ve umutsuzluk duygusuyla sonuçlanır (Burton,1990,96). Bu psikolojik nedenler temelde sosyal, siyasi ve ekonomik sebepleri olan çatışmaları ateşler. Ayrıca, kişisel çıkarlar, bireylerin başarı çabaları ve mevkii arayışları da buldukları çevre için çatışmaya neden olabilecek faktörler arasındadır.

Devletlerarası boyutta ele alınırsa tarih boyunca meydana gelen savaşlar veya devletlerin uluslararası arenada izledikleri politikalar onlara karşı olumlu veya olumsuz bir yargı oluşturmaya ve bu konuda diğer devletleri önlemler almaya sevk edebilir. Bu da haliyle o devleti oluşturan bütün etmenlerin psikolojik bir tutum sergilemesine yol açar.

1.11.111. Ekonomik Nedenler

Dünyanın en fakir on ülkesinden sekizi şu anda veya geçmişte yaşadığı çatışmalardan payını almış durumdadır. Gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen bu şiddet içerikli çatışmaların ağır insani, ekonomik ve siyasi faturalarının olmasının yanı sıra çatışmalar bu ülkelerin fakirleşmelerinin ve gelişmemelerinin en büyük nedenidir.

Çatışma bir grubun ihtiyaç duyduğu veya elde etmek istediği kaynaklara ulaşmasının istenmeyen bir yoludur. Bu nedenle bireyin veya grubun bu kaynaklara erişmesi kısıtlanır veya yasaklanırsa bu uğurda verilen mücadele de şiddetlenecektir. Özellikle azınlık gruplarının bazı haklarının kısıtlanması, ekonomik ilerlemelerinin önüne geçilmesi, bazı alanlara girişlerinin yasaklanması, işsizlik oranlarının artışı ve refah seviyelerindeki düşüş bu ayrımcılık hissini derinleşmesine ve çatışmaların yoğunlaşmasına neden olacaktır (Stewart, Holdstock ve Jarquin,2002,343).

Bir başka ekonomik neden ise çatışmanın olduğu ülkelerdeki doğal kaynaklar veya coğrafi ayrıcalıklardır. Farklı gruplar tarafından kullanılmak istenen bu potansiyel güç toprak sahipleriyle kaynaklara ulaşmak isteyen gruplar arasında çatışmaya yol açabilir. Güç ve zenginliğe giden bu yol siyasi, kültürel ve etnik etmenlerle ne kadar desteklenirse çatışma da o kadar derinleşir.

I.II.IV. Etnik ve Dini Nedenler

Demokrasileri en çok tehdit eden ve yönetimde istikrarsızlığa yol açan çatışmalar dini, ideolojik etnik temelli çatışmalardır. Bunun dışında kalan ve daha önce belirttiğimiz nedenlerle toplumda büyük huzursuzluklar yaratsa bile rejimi temelden tehdit eden etkide olmazlar. Bu nedenle toplumu tehdit eden ayrılıkçı etnik çatışmaların üzerinde durulmalıdır (Hazır,2001,30).

Çatışmalar günümüzde ekonomik, dini, siyasi, etnik ve cinsiyet gibi nedenlere dayanmaktadır. Bu alanlarda meydana gelen çıkar çatışmaları ve başarısız hedefler bu çatışmaların şiddet içerikli eylemlere dönmesine yol açmaktadır. Çatışmanın merkezinde grupların birbirlerine karşı duydukları kin ve öfke yer alır ki bu da taraflar arasında bir tür yarışa neden olur.

Çatışmaya neden olan etnik sebepler taraflar arasında diğer nedenlere kıyasla daha keskin bir ayrım çizerler. Burada taraflar arasında belirleyici rol onların kimlikleri veya etnik kökenleridir. Bu gruplar çoğunlukla buldukları toplumlarda kendilerini çoğunluk tarafından mağdur veya tehdit edilmiş olarak gören azınlıklardır. Bu gruplar için verilebilecek en iyi örnekler bu çalışmanın da konusu olan Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu (PIRA), Bask Ulus ve Özgürlük (ETA), ve Sri Lanka'nın Tamil Kaplanlarıdır.

İleri demokrasilerde bütün vatandaşlar eşit siyasi haklara sahiptir. Bu nedenle bu tip demokrasilerde vatandaşların etnik kökenleri veya dini inançları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmaları halinde şiddet eylemlerine başvurmaları olağan bir durumdur (Wilkinson,1990,39). Bu duruma verilebilecek en iyi örnek Amerika'nın Japon kökenli vatandaşlarına, Anayasaya aykırı olarak tehcir uygulaması gösterilebilir (Hazır,1991,37).

Demokratik düzen azınlıklar dâhil bütün vatandaşlarına eşit haklar verdiği için ortaya çıkan etnik, dini veya sosyal çatışmalara göz yummak ve şiddet içeren eylemlerin ortaya çıkışını engellemek ihtimaller arasında değildir. Sistem, hâlihazırda her türlü hakka sahip ayrılıkçı bir grubun demokratik yaptırımlar çerçevesinde çatışmanın boyutları ölümcül bir hal almadan müdahalesini öngörmektedir (Cohen,1971,50). Hindistan'da ayrılıkçı Hill aşiretinin başlattığı çatışma durumu zaman içerisinde iç savaşa dönüşmüştür. Uzun yıllar varlığını

sürdüren bu çatışma durumu demokrasinin askıya alınmasına dahi neden olmuştur (Powell,1982,160-170).

Etnik ve dini nedenler diğer çatışma kaynaklarından çok daha yıkıcı bir etkiye sahiptir. Ancak bu etnik ve dini şiddetin her zaman içinde ortaya çıktığı demokrasileri yıktığı anlamına gelmez. Devletlerin bu tarz çatışmalarla başa çıkmak için kullandıkları yöntemler çatışmayı çözmeye yönelik ise demokrasilerini pekiştirmelerinde onlara büyük katkı sağlar.

I.II.V. Siyasi Nedenler

Çatışmanın siyasi nedenleri çok diğer nedenlerden çok daha karmaşık ve şiddet içeren eylemlerin görülmesinin daha muhtemel olduğu bir başlıktır. Siyasi çatışmalar bilerek ve isteyerek varlığını sürdüren otoriteye karşı veya otoritenin bir kesim halka uyguladığı yaptırımlarla ortaya çıkabilir.

Siyasi çatışmanın tek bir tanımı yapılmamıştır. Gurr siyasi şiddet tanımında rejime ve uygulanan politikalara uygulanan saldırıları ön plana çıkarmıştır (Gurr,1970,37). Başka bir tanıma bakıldığında ise toplum içerisinde kaygı ve karışıklık yaratan maddi ve manevi hasarlar veren eylemler (Nieburg,1969,30) tanımını görürüz.

Tanımlar siyasi eylemlerde önem verilen neden veya sonuçlara göre şekillenmektedir. Birbirinden çok farklı tanımlar yapılmış olsa bile bizim için siyasal çatışmalar barış içinde yönetilmemeleri halinde demokrasinin en büyük tehditlerinden birisidir. Zira siyasi nedenler ekonomi, ırk, din gibi nedenlerin birleşimi olarak karşımıza çıkabilir.

En istikrarlı demokrasileri bile zaman zaman varlığıyla tehdit edebilen siyasi şiddet terör silahını en etkili biçimde kullanan yapı olduğundan ulusal ve uluslararası arenada bütün dikkatleri üzerine toplamıştır (Powell,1982,154). Siyasal çatışmalar ortaya çıktıkları toplumların siyasi şartları ve sosyal yapılarından ayrı olarak ele alınamaz. Yani esasen siyasi çatışmalar yukarıda saydığımız çatışma nedenlerinden beslenirler. Bu nedenle bir siyasi çatışmaya müdahale edebilmek için çatışmanın olduğu toplumun sosyal ve kültürel yapısını, etnik ve dini kökenlerini iyice araştırmak gerekir.

Siyasi çatışmalar kökleşmiş demokrasilerden ziyade, bünyesinde fazla sayıda azınlık barındıran, siyasi meşruiyeti sorunlu veya zayıf otoritelerde ortaya çıkmaya eğilimlidirler. Bu tür kırılğan yönetimlerde siyasi istikrarsızlıkların yol açtığı tedirginlik bazı grupların iktidar talebinde bulunmalarına ve buna yönelik eylemlere girişmelerine yol açabilir. Bu eylemler çoğunlukla yoğun şiddet içeren terör eylemleridir (Efegil, Albayrakoğlu,2015,22).

Elbette ki çatışmalar sadece bazı grupların varlığı sonucu ortaya çıkmaz. Siyasi çatışmalar rejimin toplumu bölmesiyle ve farklı taraflar oluşturmasıyla da ortaya çıkar. Bir devletin siyasi yapısı üzerinde yaşayan her bireye eşit haklar sağlıyorsa çatışma görülme ihtimali bu başlık altında daha düşüktür. Ancak bireyler verilen hak ve özgürlükler arasında farklılıklar varsa siyasal haklardan yoksun olan toplumun önemli bir kesiminin protestosunun doğrudan bir siyasal eyleme dönüşmesi muhtemeldir (Hazır,2001,32). Ayrıca siyasal kurumların ağır ve yaşlı adımlarının değişen dünyadaki sosyal hıza yetişememesi ve politikada bazı grupların güne ayak uydurarak hızlanırken devletlerin bu değişime adapte olamaması onları içinde yaşayan bu gruplara karşı daha savunmasız bir hale getirebilir (Huntington,2006,4).

I.III. ÇATIŞMA TEORİLERİNE GÖRE ÇATIŞMA NEDENLERİ

Bu bölümün amacı çatışma teorisini aydınlatacak öğreti ve kavramları araştırmaktır. Çatışma teorileri, çatışmanın kapsam ve doğasını anlatarak Kuzey İrlanda'da meydana gelen çatışmanın nedenlerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Özellikle savaş konusunda çatışmanın doğasıyla ilgili yazılmış pek çok kaynak bulunmaktadır. Fakat bu kaynaklar irdelenerek teorisyenler tarafından baskın bir teori ortaya konulamamıştır.

Başlıca görüş farklılıkları çatışmanın doğasıyla ilgilidir. Dougherty ve Pfaltzgraff bu problemi şöyle anlatır : “Sosyal bilimciler çatışmanın mantıklı, yapıcı ve birleştirici mi yoksa mantıksız, yıkıcı ve ayrıştırıcı mı olduğu konusunda iki guruba ayrılırlar.” (Dougherty ve Pfaltzgraff,1981,187). Bu ayırım özellikle çatışmanın çözümü için önemli sonuçlar içermektedir. Ayrıca teorik yaklaşımlar arasında önemli kutuplaşmalar mevcuttur. Bu yaklaşımların önde gelenleri Klasik ve Davranışçı Yaklaşımlardır. Klasik Yaklaşım çatışmanın Makro düzeyde analizine odaklanır. Onun için önemli olan gruplardır. Klasik Yaklaşımcılar ulusal, kurumsal, etnik,

ideolojik şekilde isimlendirilebilen bu grupların birbirleriyle ilişkilerini inceler. Davranışçılar ise, Mikro düzeye yoğunlaşırlar. Onlar için gruptan ziyade birey ön plana çıkmaktadır. Dougherty ve Pfalzgraff bu araştırma metotlarını “Davranışçılar, değişkenler arasındaki ilişkiyi anlayabilmek için birkaç değişkeni ayırıp çok fazla olayı incelemeyi yeğlerken, Klasikçiler, aksine, tek bir olayla bağlantısı olabilecek bütün değişkenleri incelemek isterler.” (Dougherty ve Pfalzgraff,1981,37) şeklinde açıklar.

Bütün bu farklılıklar ve ikilemler göz önüne alındığında özellikle Kuzey İrlanda çatışmasında bize yol göstereceğini düşündüğümüz çatışma teorileri aşağıda verilmiştir.

I.III.I. Mikro Teorilere göre Çatışmanın Nedenleri

Davranışçı kuramın en önemli savlarından bazıları çatışmanın temel nedenlerinin insan davranışları ve insanın doğasından kaynaklandığına dayanır. Ve bu varsayıma göre bireyler arasındaki çatışma toplum düzeninde bozulmalara yol açabilmektedir. Davranışçı kuram insanların biyolojik veya psikolojik açıdan çatışma ve saldırganlık eğilimlerinin olup olmadığını kanıtlamaya çalışır. Ayrıca birey ve onun çevre içerisindeki varlığını anlamaya çalışır.

Davranışçı veya mikro yönelimli teoriler bireyin kendi çevresiyle olan ilişkilerini incelemeye dayalıdır. Davranışçılar, psikologlar ve biyologlar bazı insan davranışlarını anlayabilmek için hayvan davranışlarını incelerler. Bahsedilen davranışlar karmaşık davranışlar olmayıp “alanını korumak, baskın olmak ve hayatta kalmak” gibi temel faktörlerdir. Davranışçı yaklaşım da odak noktasına bu uyarantepki temelli yaklaşımı alır. Fakat tabii ki bireyler veya ülkeler arası çatışmaları bu şekilde bir saldırganlıkla ortaya koymak yetersiz olur. 1986 yılında İspanya'nın Seville kentinde bir grup bilim adamı insanın saldırganlığının kaynaklarını keşfetmek üzere bir araya gelmişlerdir. Seville'de yapılan bu araştırma çatışma teorisinin temel tartışma konularından birini merkeze alır; Çatışma insanın doğası (genetik) gereği mi yoksa çevresi (yetiştirilme) gereği midir? Seville bilim adamları çoğunlukla çatışmanın çevrenin eseri olduğu görüşündedir. Fakat bu konuda kesin bir sonuca varmak mümkün değildir (Mack,1990,58).

Bütün öncüler gibi, teoriler bir süre sonra daha karmaşık bir yapıda yollarına devam edecektir. *Engelleme-Saldırganlık Hipotezi* (Frustration-Aggression Theory-

FAT) bireyler arası veya ülkeler arası çatışmaların bir veya daha fazla aktörün hedeflerini başaramamalarından kaynaklandığını ileri sürer. Bu teori daha ziyade temellerini uyarın – tepki hipotezinden almaktadır. Amaçlarını başarıyla tatmin edememiş grup veya bireylerin tavırlarının çatışmaya yol açtığını savunmaktadır. Ancak, bütün başarısızlıkların sadece öfke doğurduğuna ilişkin şüpheler bu teörinin yerini Sosyal Öğrenme ve Sosyal Kimlik Teorilerine bırakmasına yol açmıştır (Cunningham,1998,5).

Sosyal Kimlik Teorisi (Social Identity Theory-SIT) psikolog Henri Tajfel tarafından geliştirilmiştir. Bu teoriye göre bireyler saldırgan tavırları çevrelerinden öğrenir ve bu öfkeyi çevrelerindeki düşmanlara yöneltir. Kendileri sosyal düzen içerisinde bir gruba daha yakın hissedilen veya o grubun içinde doğan bireyler grup içindekiler ve grup dışındakiler kategorilerine ayırarak davranışlarını grup kuralları çerçevesinde sergilemektedir. Sosyal Kimlik Teorisi Kuzey İrlanda’da Ulster Üniversitesi’nde Psikolog olarak görev yapan Ed Cairns tarafından oradaki durumu anlamak ve anlatmak için kullanılmıştır. “*Sosyal Kimlik Teorisiyle ilgili önemli ve farklı olan şey onun sadece grup içi çatışmalarda değil tüm koşullarda kullanılabilmesidir*” (Cairns,1994,5). Sosyalleşmek kadar grup kıyaslaması, pozitif ayrımcılık, grup kimlikleri ve azınlık topluluklar tarafından hissedilen kayrılma da önemli kavramlardır. Bu kavramlar anlaşıldıktan sonra saldırgan davranışların açıklanması mümkün olabilir.

I.III.II. Makro Teorilere göre Çatışmanın Nedenleri

Makro teori, grupların birbirleriyle olan etkileşimleriyle ilgilenir. Thucidydes ve Sun Tsu’dan Machiavelli ve von Clausewitz’e kadar erken dönem politik teorisyenleri tek bir konu üzerine yoğunlaşmıştır: Güç. Gücün kullanımı ve etki alanları üzerine yapılan çalışmalar makro teörinin ana temasını oluşturmaktadır. Makro teorisyenler gücün politik, ekonomik, askeri ve hatta kültürel etkileri olduğunda hemfikirdir. Makro veya başka bir deyişle Klasik teorisyenlerin ortak varsayımları çatışmanın gruplar arasındaki yarıştan veya güce ulaşma isteklerinden kaynaklandığıdır (Cunningham,1998,9).

19. yüzyılda, Post Napolyon Avrupası büyük ölçüde “Güç Dengesi” kavramıyla tanımlanır. Birinci Dünya Savaşının başlaması bu teoriyi gözden düşürdüyse de varsayımları Soğuk Savaş’ın caydırıcılık teörisinde kullanılmıştır. Caydırıcılık teörisi

süper güçlerin nükleer cephanelerinin çatışmayı önlemeye yetecek bir *Dehşet Dengesi* yaratması üzerine kuruluydu. Caydırıcılık teorisi ise Karar verme ve oyun teorileri gibi daha karmaşık teorilerin oluşturulmasına olanak sağlamıştır (Cunningham,1998,9).

Makro teori içerisinde etnik çatışma çalışmasından türeyebilecek pek çok önemli kavram bulunmaktadır. Bu çalışma Kuzey İrlanda için önemlidir çünkü bu kavramlar mezhep çatışmasına da uyarlanabilir. Kuzey İrlanda'daki çatışmalar etnik (İrlanda'lı 'Galler' veya 'Keltler' ile İngiliz 'Anglo-Saxonlar' arasında) veya mezhepsel (Katolik ve Protestan) çatışma olarak tanımlansa da, aynı teorik kavramlarla açıklanacaktır. Bu gruplar arasında belirleyici olan farklılık onların kendilerini farklı gruplar olarak görmeleri ve birbirlerini düşman olarak tanımlamalarıdır.

I.III.III. Düşman Sistem Teorisine göre Çatışmanın Nedenleri

Düşman Sistem Teorisi (Enemy System Theory-EST) çatışmayı açıklamak için geliştirilmiş ve Sovyetler Birliği'nin çöküşünden önce 1980'lerin sonlarında ve 1990'ların başlarında Soğuk Savaşı açıklamak için kullanılmıştır. Gelişim psikolojisi ve uluslararası ilişkiler teorilerinin birleşimidir. Kuzey İrlanda'da meydana gelen çatışmayı açıklamak için kullanılmış fakat çatışmanın bütün yönlerini açıklamakta yetersiz kalmıştır (Montville,1990,165). Kuzey İrlanda'daki çatışmanın nedenlerini açıklamak için düşman sistem teorisinin yanı sıra birazdan değineceğimiz İnsan İhtiyaçları teorisinden de faydalanılmalıdır.

Düşman Sistem Teorisi 1980'lerin sonlarında bir grup psikiyatrist ve uluslararası ilişkiler uzmanı tarafından grup davranışlarını açıklamak için ortaya atılmıştır. Bu görüşün temel hipotezi insanların ötekileştirmeye ve kendileri için "düşman" ve "müttefik" yaratmaya meyilli olduklarıdır. Bu olgu özellikle bilinçli kurduğumuz grup ilişkilerini bilinçaltı yönlendiren dürtüdür. Teori etnik veya milli grup kimlikleri, davranışları oluştururken oldukça sık karşımıza çıkar (Volkan,1990,31).

Etnik veya milli bu grupların kimlik özelliklerinin belirlenmesi bu grupların içindeki veya bu grupların dışındaki kişilere karşı nasıl bir tutum izlememiz gerektiğini belirler. Her grubun öz algısı veya gruplar arası iletişimi onların ilişkilerinin iş birliğine mi, yarışa mı yoksa çatışmaya mı dayandığını açıklamamıza yardım eder. Kısacası düşman sistem teorisi uluslararası ilişkiler teorisini açıklarken birey ve grup psikolojisi kavramlarını bir araya getirir.

Düşman sistem teorisini açıklarken birkaç kavramdan özellikle bahsetmek gerekir. Kimlik bu kavramların ilkidir. İnsanlar kendilerini bireyler ve belli grupların üyeleri olarak tanıtır. Bu gruplardan bazıları ırk gibi doğuştan gelirken bazıları ise sosyal sistemde sonradan edinilir. Gelişim psikolojisi bunu insanların ötekileştirmeye duydukları ihtiyaç olarak açıklamaktadır. Bizler kendimizi ve çevremizi iki gruba ayırırız. Bu gruplara örnek olarak, ben/dışındakiler, zevk/ acı, iyi/ kötü, doğru/ yanlış verilebilir. Bu ayırım çok erken yaşta oluşmaz. Ayrıca bu ayırımı yaparken insan kendine iyi özellikleri yüklemeye meyillidir, bu nedenle grup dışında kalanlar ve onlara ait özellikler artık kötüdür (Cunningham,1998,14). Sonuç olarak biz ve onlar algısı yaratmaya başlarız. Böylece, sadece biz ve onlar arasında bir ayırım yapmış olmaz ayrıca bizim doğrusunu, güzelini, daha iyisini yaparken onların yanlışını, daha kötüsünü ve daha çirkinini yaptığı algısını oluştururuz.

Bir diğer kavram ise etnik milliyetçiliktir. Etnik milliyetçilik bireyin bulunduğu etnik veya milliyetçi gruba kendini tanıtmaktır. Kuzey İrlanda'da iki belirleyici ve çatışan etnik milliyetçi grup vardır. Etnik kimlikle alakalı duygular her zaman çok güçlü olmuştur. Etnik kimlik bireyde her zaman bir ait olma duygusu uyandırır. Daha geniş bir ailenin bir parçası olarak yalnız olmadığımız duygusuyla bizlere güç verir. Etnik milliyetçi kimlik Kuzey İrlanda'da başrol oyuncusudur. Çatışan iki grubun belirleyici özelliği: Katolik- milliyetçi İrlandalılar ve Protestan-birlikçi- Ulster'li- İngilizlerdir. Kuzey İrlanda'da karşımıza çıkan bu iki grup çok sönük ve sakin gruplar olmasa da, gruplar artık polarize olduklarından daha durağan bir hal alırlar. Gruplar ekonomik, siyasi, çevresel veya askeri bir olumsuzluk yaşadıklarındaysa tavırlar yine yıkıcı olabilir. Kuzey İrlanda'daki düşmanlığın tarihi Katolikler için Protestanların Ulster'e yerleştirilmesi ve Protestanlar için Katolik milliyetçiliği ve İrlanda Cumhuriyetine bağlı bir İrlanda isteğinin artışıdır. Bu olaylar da bizi bir sonraki hareket olan etnik mağduriyete getirir.

Bu başlık altında değineceğimiz son kavram etnik mağduriyettir. Joseph V. Montville tarafından etnik mağduriyet grubun güvenliğinin şiddet ve öfke tarafından sarsıldığı zaman ortaya çıkan durum olarak açıklanmaktadır. Bu kavramı oluşturan üç temel unsur vardır. Mağdur grup dehşet verici bir olayla sarsılır. İnsan hakları ihlal edilir. Saldırıları düzenlenir ve bu düzenlenen saldırılar mağdur gruba yok edilme korkusu verir (Mack,1990,63). Birleşen bu üç unsur gruplara varoluşlarının tehlikede olduğu hissini verir. Birlikçiler için "Troubles'ın" baş göstermesi Kuzey İrlanda'nın

kendi kontrollerinden çıktığının habercisiydi. Milliyetçiler içinse Ulster yerleşimi, Kıtık, İngiliz- İrlandalı savaşı ve ardından İrlanda'nın ayrılışı bir çeşit etnik mağduriyet hissi yaratmıştır. Bu gruplar kendi acılarının ve kendi öfkelerinin ötesini göremez, kendi eylemlerinin yarattığı kurbanların sorumluluklarını almazlar. Bu durumda korkutulan kurbanlar bir çeşit teröriste dönüştürülürler. Bir grup uzun süre mağdur edilirse diğer gruba karşı şiddet kullanmaktan pişmanlık duymayacaktır. Buna verilebilecek en iyi örnek Kuzey İrlanda'da meydana gelen “Kanlı Cuma” örneğidir. Bu olay IRA ile Londra arasında meydana gelen görüşmelerin başarısızlığa uğraması sonucu 30 Ocak 1972 tarihinde İngiliz askerleri tarafından Derry’de 14 silahsız sivilin (Katolik’in) öldürüldüğü “Kanlı Pazar’ın” misillemesi olarak 21 Temmuz 1972 tarihinde IRA’nın 26 bomba yüklü arabayı Belfast’ta patlatarak 11 kişinin ölümüne ve 130 kişinin yaralanmasına sebep olmuştur. IRA kendi zulmünü meşrulaştırmak için kendi halkına yapılan zulmü kullanmıştır. Şiddetin nasıl kızıştığını ve kontrolden çıktığını görmek oldukça kolaydır.

I.III.IV. İnsan İhtiyaçları Teorisine göre Çatışmanın Nedenleri

İnsan İhtiyaçları Teorisi (Human Needs Theory-HNT) 1970’ler ve 1980’ler arası yıllarda insan davranışlarını açıklama için geliştirilmiş kapsamlı ve bütünleştirici bir teoridir. İnsan ihtiyaçları teorisi temelde insanların belli ihtiyaçları olduğuna ve bu ihtiyaçlar karşılanmadan kararlı, durağan toplumların elde edilmeyeceği savına dayanmaktadır. John Burton bu teoriyi şu şekilde açıklar:

Biz inanıyoruz ki çatışma durumuna katılan bu insanlar kendi çevrelerinde sadece ilkel ve evrensel ihtiyaçlarını karşılamak için zorlayıcı bir mücadele içerisindedirler – bu ihtiyaçlar güvenlik, kimlik, itibar ve gelişme gibi ihtiyaçlarıdır. Çevrelerini kontrol altına almak onların bu ihtiyaçları tatmin ettiğinin kanıtıdır. Bu çaba engellenemez; çünkü bu çaba ilkeldir (Burton,1991,82).

Bu ihtiyaçları karşılamak için sergilenen bu çaba teorik olarak Engelleme-Saldırganlık teorisiyle ilintilidir ki bu teorinin temellerini uyaran-tepki hipotezi oluşturur. İhtiyaçların karşılanamaması öfkeye ve sonuç olarak çatışmaya neden olur. Ancak, Engelleme-Saldırganlık Teorisini İnsan İhtiyaçları Teorisinden ayıran şey insan ihtiyaçları teorisinin gerçekten sadece ihtiyaçlarla ilgilenirken diğerinin istek ve arzularla da ilgilenmesidir (Cunningham,1998,18). Bu teorinin önemi Kuzey İrlanda’da hem Katoliklerin hem de Protestanların ihtiyaçlarını tanıması ve

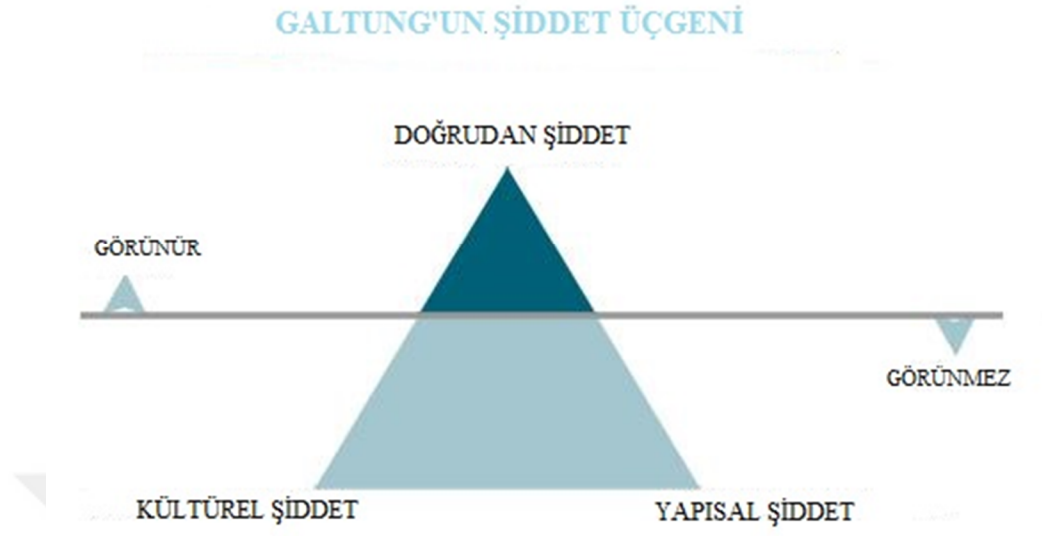
onaylamasıdır. Her iki tarafın ihtiyaçları da karşılanmalıdır. Bir tarafın kazancı diğerinin kaybına sebep olmamalıdır. Bu durum çatışmanın sıfır toplamlı olmaktan ziyade çift taraflı kazanç olmasını sağlar. Eğer bu teorinin hipotezleri gerçeği yansıtıyorsa insanın gelişimi ve sosyal istikrar için gerekli belli başlı ihtiyaçların karşılanması yeterliyse o zaman çatışmanın nihai çözümü toplumun her kesimi için bu ihtiyaçların karşılanabildiği bir çevre yaratmaktır.

I.IV. ÇATIŞMANIN YAPISI

Çatışmalar çok karmaşık süreçlerdir. Ancak, bütün çatışmaların ortak özelliği olan bazı yapılar ve işlemler bulunmaktadır. Bu yapılar arasındaki ilişkileri kavramsallaştırmanın bir yolu aşağıda göreceğimiz yapısal, kültürel (tutumsal) ve doğrudan (davranışsal) şiddet üçgenidir. Bu üçgende geçen kavramların her biri şiddet üçgeninin kendine has bir özelliğini anlatmaktadır. Galtung bu kavramları “kısır bir döngü içinde” ele alır ve onları görünür ve görünmez olarak iki kategoriye ayırır. Her bir kavram bir diğerini etkiler ve ondan etkilenir. Kültürel veya tutumsal şiddet tarafların birbirlerini anlamamalarından (ya da yanlış anlamalarından) oluşur. Şiddet içeren çatışmalarda taraflar karşıtlarına benzer özellikler geliştirirler. Tutumları çoğunlukla korku, öfke ve nefretten beslenir. Şiddetli çatışmalarda tavırlar, tehdit, baskı ve yıkıcı saldırılar tarafından belirlenir. Ve yapısal şiddet kimlik, itibar ve güvenlik ihtiyaçlarının tatminini sağlayan siyasal mekanizmalar, süreçler ve kurumlar tarafından şekillenir (Çağlayan,2013,9).

Galtung Çatışma Üçgeni veya Şiddet Üçgeni olarak adlandırılan bu üçgen çatışmadan önce, çatışma sırasında ve çatışma sonrası olarak çatışmanın aşamalarını incelemektedir. Galtung’a göre, “Doğrudan şiddetin görünen etkileri; öldürme, yaralama, yerinden etme, maddi hasar verme gibi bilinen eylemlerdir. Fakat görünmeyen etkileri daha yıkıcı olabilmektedir. Yani doğrudan şiddet kültürel ve yapısal şiddeti tetikler” (Galtung,2010,24).

Şekil 1: Galtung'un Şiddet Üçgeni

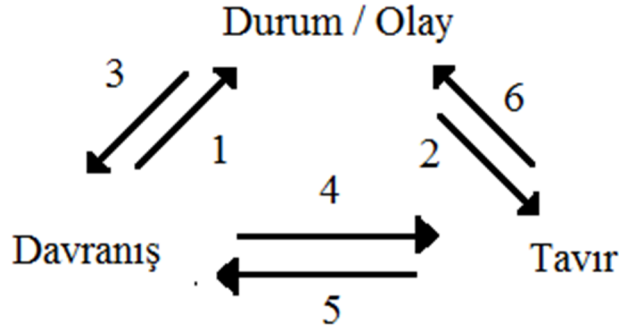
Galtung'un açıkladığı bu yapıya göre çatışmanın kültürel ve yapısal boyutları görünmez olmasına rağmen çatışmanın önlenmesinde ve yatıştırılmasında en önemli rolü oynarlar. Galtung'un söylediğine göre, “kültürel ve yapısal şiddet doğrudan şiddete yol açar. Zira, yapıya karşı baş kaldırmak için şiddet yanlısı kurumları ve yaptıklarını meşrulaştırmak için kültürü kullanırlar. Uzun vadede doğrudan şiddet, kültürel ve yapısal şiddetin vereceğinden daha az zarar verebilir” (Galtung,2004,18).

Çatışma kültürel, doğrudan ve yapısal faktörlerin sürekli değiştiği ve birbirlerini etkilediği değişken bir süreçtir. Tarafların çıkarları çatıştığında veya birbirleri arasındaki ilişki onları yıpratmaya başladığında çatışma baş gösterir. Ardından çatışan taraflar düşmanca tavırlar sergilemeye başlarlar. Çatışmanın kendi içerisindeki düzeni artar ve gelişir. Geliştikçe yayılır, diğer tarafları da içine çeker, derinleşir ve ilk baştaki halinden çok daha karmaşık bir yapı üretmiş olur. Bu da çekirdekteki çatışmayı yönlendirmeyi zorlaştırır.

Tehlike algısı veya gerçekte bir çatışmanın varlığı, çatışmayı önleme ve yönetme önlemleri almaya zorunluluk oluşturur. Bu nedenle bir çatışmayı yönetebilmek için onu anlamak gereklidir. İlk adım çatışmanın gerçekte neden ortaya çıktığını anlamaktır. Çatışmalar, daha önce de belirttiğimiz gibi, sadece şiddet içeren davranışlar veya düşmanca tavırlar değildir. Aynı zamanda uyuşmazlıklar veya fikir farklılıkları da çatışmayı oluşturan kavramlar olabilir (Swanström ve Weissmann,2005,7).

Mitchell'e göre, çatışma üç aşamadan oluşur: tavırlar, davranış ve aktörler arasında çatışma yaratan durum (Mitchell,1981,55). Mitchell'in bu çalışması ve oluşturduğu tablo çatışmanın yapısını kolay anlaşılır bir hale getirmiştir. Bu model özellikle politik ve askeri çatışmalar için oluşturulmuştur ancak, uluslararası ve bölgesel çatışmalara da uyarlanabilir (Swanström ve Weissmann,2005,7).

Şekil 2: Mitchell'in Çatışma Modeli

1. Durum davranışları etkiler (istenen hedeflere ulaşamamak, özellikle de önemli hedeflere ulaşamamak, öfke yaratır ve bu hedeflere ulaşma arzusunu arttırır).
2. Durum tavırları etkiler (ulaşılamamış hedefler aktörler arasındaki güvensizliği arttırır).
3. Davranışlar durumu etkiler (istekler artacağı için yeni sorunlar ortaya çıkar).
4. Davranışlar tavırları etkiler (yıkım nefret doğurur, başarı grup birliğini ve "biz" olgusunu etkiler).
5. Tavırlar davranışları etkiler ("eski düşmandan dost olmaz" anlayışı savunmacı ve önleyici tedbirler almaya yol açar).
6. Tavırlar durumu etkiler (çatışma ne kadar uzun süre devam ederse o kadar fazla sorun ortaya çıkar).

Çatışma sürekli değişen ve evrilen bir süreçtir. Yoğunluk derecesi de çatışma içerisinde iniş çıkışlar gösterir. Bir çatışmanın yaşam döngüsünü anlamak ona olan farkındalığı arttırır ve çözüm stratejilerini uygulamayı kolaylaştırır. Zaman içerisinde çatışmayı anlatan pek çok model kullanılmıştır. Burada üzerinde durulacak üçüncü modelde çatışmanın yaşam döngüsü ve aşamalarına göre kullanılacak çatışma yönetimi stratejileri ele alınacaktır.

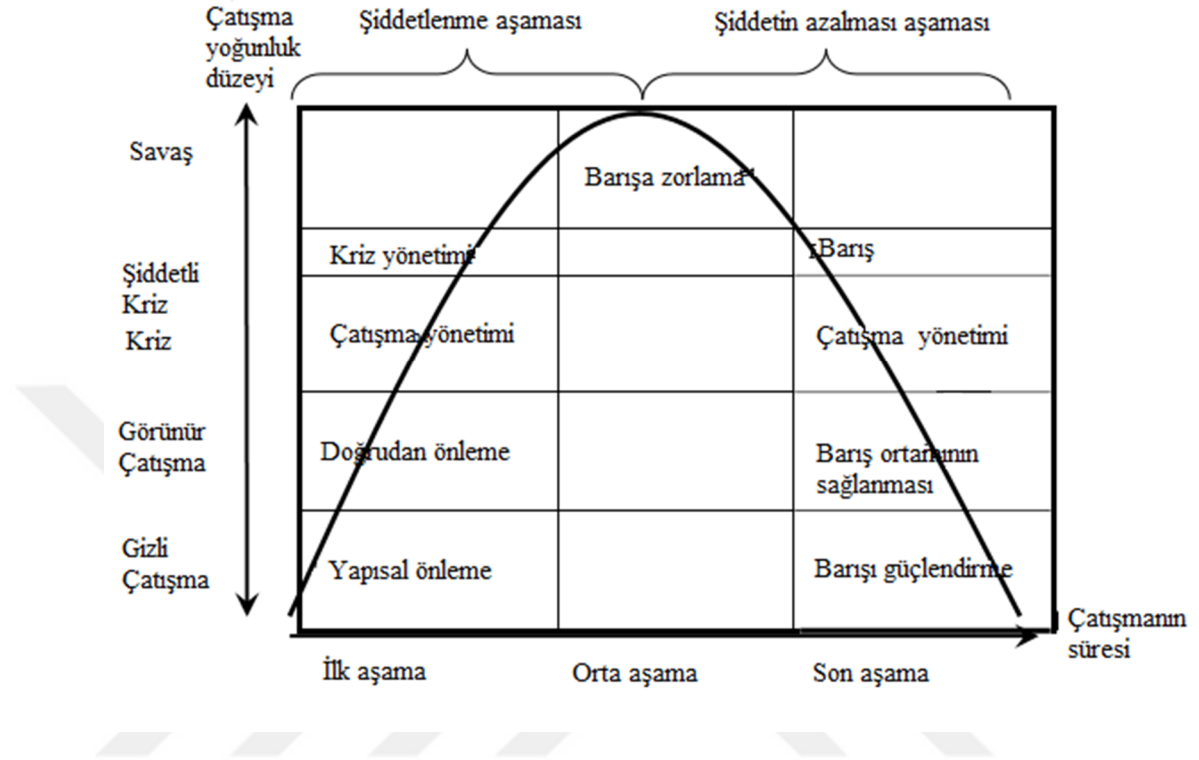
Çatışmanın aşamaları arasında yapılan ayırım aynı zamanda çatışmaya müdahale etmenin nasıl ve ne zaman olacağı konusuna da açıklama getirmiştir. Teoride, Çatışmayı önleme, çatışmayı yönetme ve çatışmayı çözme çatışmanın farklı aşamalarında uygulanabilecek metotlar olarak görülür. Çatışmayı önleme, çatışmanın ilk aşamalarında çatışma görünür olmadan önce uygulanmak için tasarlanmıştır. Yönetme ise çatışma artık bilinir, görünür olduğunda fakat şiddetin bulunmadığı aşamada etkin bir biçimde kullanılır. Çatışmanın çözümü ise şiddet eylemlerinin kullanılmasından ve çatışmanın şiddet içeren eylemlerinin son bulmasından sonra kullanılabilir (Swanström ve Weissmann,2005,10). Yine buna paralel olarak fakat çatışma yönetimi kavramını bir şemsiye kavram olarak alınan çerçeve çatışma yönetimini üç safhada inceler: Çatışmayı yatıştırma ya da ateşkes safhası, çatışmayı çözme ya da müzakere safhası ve çatışmayı dönüştürme yani reform safhasıdır (Akyeşilmen, 2013).

I.V. ÇATIŞMA TÜRLERİ

Çatışmanın toplumun her düzeyinde var olduğu bu çalışmada daha önce belirtilmişti. Fakat çatışmanın çeşitliliği ona karşı hangi yaklaşımların izlenmesi gerektiğini de değiştirmektedir. Çalışmamızın konusu politik çatışmalar olduğundan çatışmanın türleri şekil içerikli bir incelemeden ziyade yoğunluk analizine göre sınıflandırılacaktır.

Aşağıdaki tabloda aşamalara ayrılarak anlatılan bölümler gerçek çatışmaların bir çeşit basite indirgenmiş halidir (Swanström ve Weissmann,2005,11).

Şekil 3: Çatışma Eğrisi

Çatışma eğrisi yoğunluğa göre beş farklı aşamada sınıflandırılmıştır. Bu aşamalar bizim kullandığımız HIIK (Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung) sınıflandırmasıyla benzerdir. *Gizli çatışma* ya da durağan barış evresi taraflar arasındaki gerilimin düşük olduğu, aralarında bir tür işbirliği, bağlantının bulunduğu evredir. Bu evrede taraflar arasında ekonomik ve çevresel işbirliği bulunur. *Görünür çatışma* evresinde ise tansiyon artmıştır. Yine de taraflar arasında istemsiz de olsa bir barış havası vardır. *Kriz yahut açık çatışma*, çatışmanın tanımlanabildiği ve tarafların birbirlerine karşı önlem aldıkları aşamadır. Ancak bu evrede halen askeri yöntemlere başvurulmamıştır. *Şiddetli kriz* aşamasında savaş ihtimali konuşmaya başlanır ve askeri güçlere başvurulması muhtemeldir. Belki taraflar arasında küçük çaplı olaylar meydana gelir ancak düzenli bir şiddet kullanımı mevcut değildir. *Savaş aşaması* ise yoğun ve yaygın şiddet kullanımına başvuru aşamadır. Eğride de görülebileceği gibi şiddetin azalması safhasına gelindiğinde ise durum tam tersine döner ve şiddet kullanımı adım adım azalır. Çatışma döngüsü kadar

çatışmayı önleme ve yönetme arasındaki ilişki de önemlidir. Kavramları birbirinden ayırmanın en kolay yolu, meydana geldikleri zamana bakmaktır. Önleme eylemleri çatışma krize dönüşmeden önce, çatışma meydana gelmeden yapılmalıdır. (Swanström ve Weissmann,2005,12).

Günümüzde çatışmaların yoğunluğu sadece ulus devletler veya sürdüğü yıllar bazında incelenmekten ziyade, idari yönetimler, devletin siyasi anlaşmazlıkları ve çatışmanın şiddeti bakımından da ölçülebilmektedir. Dahası, çatışmanın yoğunluğuna güç elde etmek için kullanılan araçlar ve bu gücü kullanmanın doğurduğu sonuçlar da etki etmektedir (HIIK,2003,15). Çatışmanın yoğunluğu ve dolayısıyla çatışmayı yönetmede kullanılacak yöntemler çatışmanın şiddetine göre şekillenmektedir. HIIK'nın dünyada meydana gelen çatışmalar için kullandığı veri bankası KOSIMO 2003 yılında çatışmaları yoğunluğuna göre sınıflandırarak aşağıdaki detaylı tabloyu oluşturmuştur.

Şekil 4: Çatışma Yoğunluk Tablosu

Şiddet Durumu	Yoğunluk Derecesi	Yoğunluk Adı	Devletlerarası tanımlama	Devlet içi tanımlama
Şiddet yok	1	Gizli Çatışma	Pozisyon farklılıkları, ulusal değerler üzerinde çatışan arzular	Pozisyon farklılıkları, ulusal değerler üzerine karşı tarafla yaşanan çıkar çatışması
Şiddet yok	2	Görünür Çatışma	Çatışılan konuyla ilgili istekler	Çatışılan konuyla ilgili tarafların taleplerini, yaptırımlarını ortaya koyması
Şiddet var	3	Kriz	Sınır çatışması, kısa süreli şiddet içeren karşılaşmalar	Başkaldırı, isyanlar, darbeler, tek taraflı terör saldırıları
Şiddet var	4	Şiddetli Kriz	Düzenli, organize şiddet kullanımı	Çatışan tarafların düzenli şiddet eylemleri (zaman zaman kesintiye uğrayan gerilla savaşı, sayısız terörist saldırı)
Şiddet var	5	Savaş	Belli bir zaman diliminde sistemli şiddet kullanımı	İç savaş, topyekûn mücadele, savaş ekonomisinin uygulanması

(http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2003.pdf 25.04.2016)

I.V.I. Şiddet İçermeyen Çatışmalar

Eğer bir ülkede belli sayıda insan adaletsizlikle mücadele etmek gerektiğini düşünüyorsa “insan gücü” oluşturmak adına bir araya gelirler. Bu birleşme için kullanılabilir terim ise “stratejik şiddet içermeyen çatışma” olur (Ackerman ve

Kruegler,1994,5). Yani bir toplumda çatışmanın varlığından söz edebilmek için silahlardan veya yaralılarından bahsedilmesine gerek yoktur. Birbiriyle çatışan fikirlerin veya tatmin edilememiş arzuların varlığı yahut adaletsizlik hissi de çatışmanın ortaya çıkması için yeterli nedenlerdir. Çatışma türlerinden bahsederken çatışmalarda yaptığımız bu ayırım şiddetin var oluşuna ve yoğunluğuna göre ayrılmıştır. Fakat unutulmamalı ki, şiddet eylemleri içeren çatışmalar da bir zaman sadece bir fikrin veya karşıt görüşün müdahale yoksunluğu sonucu vuku bulmasından kaynaklanmaktadır (Akyeşilmen,2013,25). Eğer bu tür çatışmalar şiddet kullanımına varmadan yatıştırılabilir ve çözüme kavuşturulursa toplumsal dönüşüm ve değişim için önemli bir katkı sağlamış olurlar. Bu tür çatışmalar bu sebeple pozitif çatışmalar olarak görülürler.

1.V.1.1. Görünmez / Gizli Çatışmalar

Çatışma uzmanları tarafından çatışma sınıflandırılırken karşımıza ilk çıkan safha “görünmez çatışma” yahut “geçici ya da negatif barıştır”. Bu durum bireyler, gruplar ya da devletlerarasındaki farkların artık belirgin bir hal aldığı, bir diğerini rahatsız ettiği fakat durumu değiştirmek için herhangi bir eyleme girişmediği zamanlarda ortaya çıkar. Farklı seviyelerdeki güçler, kaynaklar, farklı çıkarlar veya değerler çatışmayı ateşleyecek bir olay sonrasında potansiyel bir sebep olurlar. Paul Wehr’in gözlemine göre; “yapısal düzene bakılmaksızın sosyal hayat tamamıyla güç ve statü için sergilenen bir çabadır. Gruplar veya bireyler arasındaki güç farklılığı tüm sosyal ilişkilerde görünmez bir çatışma yaratacaktır” (Wehr,1998).

Ancak çatışmanın tohumları toplumda uzun yıllar fark edilmeden varlığını sürdürebilir. Genellikle ayrıcalıklara sahip olan taraf böyle bir gerginliğin varlığından bile habersizdir. Daha az ayrıcalıklı olan taraf ise durumun adaletsizliğinden yakınmaya, hatta durumu “düzeltmek” için eylemlere girişme eğiliminde olabilirler (Deutsch,1977,10).

Burton’ın tartışma ve çatışmanın ayrımı üzerine yaptığı yorumlar gizli çatışmayı anlamamıza katkı sağlayacaktır. Tartışmalar çözümü nispeten çok daha kolay kısa süreli fikir ayrılıklarıdır. Fakat çatışma, çözüm sürecine ayak direyen uzun süreli, kökleşmiş ve orta yolu bulunamaz bir olgudur. Anlaşmazlığın iki farklı türü olan bu kavramlar her ne kadar birbirlerinden ayrı gerçekleşseler de aynı sürece dâhil

olabilirler. Yani, kısa süreli bu fikir ayrılıkları ilerleyen süreçte kökleşmiş bir sorunun tohumları olabilir (Burgess ve Spangler,2012,1).

Görünmez çatışmaların esas nedenleri çoğunlukla gelir dağılımındaki eşitsizlik veya gruplar arasında siyasi güce ulaşmadaki eşitsizliktir. Hükümet bazen azınlık veya daha güçsüz durumdaki grubun ihtiyaçlarına karşı kayıtsız kalmış olabilir. Gruplar arasında güçlü değer veya statü farkı var olabilir. Etnik farklılıklar toplumda derin yaraların oluşmasına zemin hazırlamış olabilirler. Bu konulardan herhangi biri çatışmayı bir diğer aşamaya geçirecek kadar kuvvetlidirler (Kriesberg,2005,70).

1.V.III. Görünür Çatışmalar

Çatışma belli bir süre gizli kaldıktan sonra, eğer gerekli önlemler alınmamış ise toplumda meydana gelen öfke ve kin sonucunda küçük bir kıvılcım çatışmanın ortaya çıkması için yeterlidir. Bu bölüm çatışmanın başlangıcı olarak da görülebilir, taraflar karşı karşıya gelebilirler ancak henüz hala şiddetten söz edilmez.

HIİK'nın yaptığı tanımda görünür çatışma şiddet içermeyen fakat tarafların birbirini tanıdığı bireylerin bir tarafa ait olma hissini oluşturduğu 2. Aşama olarak karşımıza çıkar. Uzun süredir var olan öfke yeni korkular ve umutlar doğurur. Taraflar arasında meydana gelen bazı olaylar sembolleştirilir ve örnek alınmaya başlanır (HIİK,2002,4). Olayları şiddet içeren eylemlere dönüştürebilecek tavırlar ve eylemler bu aşamada sergilenir. Taraflara uygulanan bir takım kısıtlamalar veya tam tersi yetki artırımları, sözlü eleştiriler, yaptırımlar bu safhada görülür. Demokrasilerde görünür çatışma olarak nitelendirebileceğimiz kalıplar arasında grev, iş yavaşlatma, sessiz yürüyüş gibi kitle eylemleri de örnek verilebilir (Linz ve Stepan,1996,26). Bu aşamada herhangi bir şiddetin varlığından söz edilmese de zaman zaman taraflar arasında tansiyonun yükseldiği eylemlere rastlanılabilir.

Görünür çatışmayı şiddet içermesi bakımından görünmez çatışmadan ayırmak zordur. Ancak daha önce de belirttiğimiz gibi iki tür arasındaki fark ancak tarafların birbirini tanıması ve sözlü iletişim ve yaptırımlar kullanması bakımından ayırt edilebilir. Görünür çatışmalara verilebilecek örnekler arasında;

1.V.II. Şiddet İçeren Çatışmalar

Çatışma ortaya çıktığı zaman beraberinde büyük bir karmaşa getirir. Çatışma içinde olan tarafların tavırları aniden ve keskin bir şekilde değişir. Çatışmanın etkisiyle toplumda kararsızlık, tahmin edilemezlik ve tutum değişikliği görülür. Çatışmanın

sonuçlarının ne denli büyük olacağı, tarafların tutumlarınca belirlenir. Çatışma bir önceki bölümde şiddet içermediği halde çözülemez ve hatta kızıştırılırsa, taraflar daha çetrefilli bir sürece girmiş olurlar.

Şiddet içeren çatışmalar safhasına gelindiğinde artık taraflar bir çatışma ortamında kendilerine biçilen rolleri üstlenirler. Diğerleri kendi varlıklarını sürdürmek için bir tehdit haline gelmişlerdir. Birbirlerine karşı büyük bir korku beslemeye başlarlar ve karşı tarafa hem fiziksel hem psikolojik olarak olabildiğince fazla zarar vermek isterler (Coleman,2000,430). Bu korku ve düşmanlık hissi tarafların günlük hayatlarının merkezine yerleşir ve her ne kadar aynı toplum içerisinde benzer sorunlar yaşasalar da birbirlerinden keskin çizgilerle ayrılmalarına neden olur.

Çatışma şiddetlendikçe değerler, inançlar ve kültürler üzerindeki etki daha somut amaçları elde etmeye yönlendirilebilir. Toprak, para veya başka kaynaklar çatışmanın nedenleri arasında sayılabilir.(Coleman,2003,10). Hatta çatışmanın başlamasına neden olaylar süreç içerisinde önemsizleşirken çatışma içerisinde gelişen olaylar önem kazanabilir. Sonuçta çatışma boyunca birbirine karışan olaylar içinden çıkılamayacak bir hal almıştır ve taraflar arasından bundan böyle sadece kazanmak veya kaybetmek vardır.

Şiddet içeren çatışmalar HIIK'nın yaptığı çerçevede üç alt başlık içerisinde incelenebilir. Bunlardan ilki yoğunluğu daha düşük olan Kriz, ikincisi Şiddetli Kriz ve sonuncusu Savaştır. Yine HIIK'nın verilerine göre şiddet içeren çatışmaların yoğunluğunu belirlemek için beş ögeye ihtiyaç vardır. Silah, İnsan gücü, Mültecilerin varlığı, Kayıp ve Yıkım. Bu beş öge çatışmanın anlamı ve sonuçları kavramlarına cevap vererek çatışmanın yoğunluğunu anlamamız için bize ışık tutar(HIIK, 2014, 9).

I.V.I.I. Kriz

Kriz şiddet içeren çatışmaların ilk safhasıdır. Tarafların şiddet kullanma eşliğini aştığı gergin durumu tasvir etmek için kullanılabilir. Taraflar amaçlarına ulaşmak için güç kullanımına başvururlar. Ancak kullanılan güç diğer safhalarda göreceğimiz gibi sistematik değildir. Taraflar arasında görülen eylemler bazı durumlarda şiddet içerebilirler. Genellikle kriz safhasında taraflarca alınan kararlar acelecidir ve çözüm odaklı olmaktan uzaktır. Çatışmanın yönetimine dair alınabilecek kararlar dahi çoğunlukla günü kurtarmaya yönelik başarı düzeyi düşük eylemlerdir. HIIK'nın tanımına göre Kriz için verilebilecek örnekler arasında: Ermenistan ile Azerbaycan

arasında 1987 yılından beri devam eden ve şu anda kriz aşamasında durağan seyrinde olan toprak çatışması ve 2013 yılında Yunanistan'da devlet ve sağ kanat parti arasında meydana gelen çatışma ideolojik kriz olarak olarak HIIK'nın 2014 verileri arasına girmiştir (HIIK,2014,31-34).

I.V.II.II. Şiddetli Kriz

Şiddet içeren çatışmaların krizden bir sonraki basamağı da şiddetli krizdir. Bu safhada artık taraflar arasında sistematik şiddet kullanılmaya başlanmıştır (Akyeşilmen,2013,29). Çatışmanın bu aşamasında terör eylemleri ve silahlı güç kullanımı oldukça yaygındır. Şiddetli kriz çatışmanın savaştan önceki son aşaması olduğundan şiddet yoğunluğu bakımından savaşa benzemekle birlikte süreç savaştan daha ılımlı olduğundan ve terör eylemleri sürekli devam etmediğinden bir alt basamak olan krizle de zaman zaman benzeşebilir.

Şiddetli kriz çatışmanın belli bir süre bu seviyede kaldığı safhadır. Terör eylemleri devam eder. Ancak taraflar bir sonraki eşiği geçmenin iki taraf için de çok büyük kayıplara neden olacağına bilincindedirler. Buna rağmen iki taraf da geri çekilmek, silah bırakmak, yenilgiyi kabul etmek istemez. Bu aşamada müttefik kayıpları, tarafların güçlerinde azalmalar ve maliyet artışı gözlemlenir (Rubin,Pruit ve Kim,1994,152).

Çatışmanın tarafları yordugunu kabul etmekle birlikte çatışmanın çözümü taraflar için oldukça zordur. Zira uzun süreli çatışmalar için konuşmak gerekirse taraflar birbirlerinden oldukça kopmuş, bireyler kendi gruplarına dönük yaşamaya başlamış, kutuplaşma en ileri düzeye ulaşmış ve taraflar bir ötekinden korkuyla bahseder olmuştur. Tekrar bir araya gelmeye ve amaçlarını gözden geçirmeye çoğunlukla taraftar olmazlar (Akyeşilmen,2003,29).

Dahası, her iki tarafta da bireyler bu devam eden çatışmadan elde edilebilecek ekonomik veya siyasi menfaatler görmüş olabilecekleri için çatışmanın çözümünü istemeyebilirler. Ayrıca liderler çatışmanın onlara sadece zarar getirdiğini kabul ederek itibar kaybı yaşayacaklarından korkarlar (Brahm,2003,1).

Sonunda, her iki tarafın da mutsuz olduğu, hiçbir amacın gerçekleştirilemediği bir denge durumu oluşur. Sürecin devam etmesinin faydadan çok zarar getireceği anlaşılır. Bu durum savaştan önceki son çıkıştır. Tarafların bir şekilde çatışmanın

çözümü için bir araya gelmeleri ölümcül sonuçlardan toplumu korumaları için önemlidir (Thouval ve Zartman,1985).

Şiddetli kriz HIIK'nın sınıflandırmasında 4. Sırada yer almaktadır. Bu çatışma yoğunluğuna verilebilecek örnekler arasında 2013'de ideolojik, ulusal güç temelinde Ukrayna'da meydana gelen çatışma, Kongo Demokratik Cumhuriyetinde farklı yıllarda 4. Seviyede meydana gelen çatışmalar ve Güney Sudan'da 2011 yılında başlayan kaynak ve ulusal üstünlük temelli çatışmalar gösterilebilir (HIIK,2014,15-79).

I.V.II.III. Savaş

Şiddet içeren çatışmalar arasında karşımıza çıkan son tanım savaştır. Savaş HIIK'nın şiddet sınıflandırmasına göre beşinci düzeyde yani en yoğun ölçüde şiddetin kullanıldığı safhadır. Savaş'ın doğru bir tanımının yapılabilmesi için; 1. Organize olmuş, düzenli askeri güç kullanan iki tarafın varlığı, 2. Birbirleri arasında meydana gelen çatışmanın belli bir süre boyunca devamlılığı, 3. Çatışmanın kurbanlar ve yıkımlar doğuracak kadar yoğun olması gerekmektedir (HIIK,2002,2).

Sistemde kaynaklar ve yetkiler sadece bir grubun çıkarı için kullanılıyorsa ve bu durum diğer grubun mahrumiyetine yol açıyorsa sistemde çatışmanın çıkması kaçınılmazdır. Ayrıca, böyle durumlarda dolaylı yollardan çatışmadan ziyade direk çatışma da görülebilir. Savaş, öldürme, yıkım bunların bir sonucu olarak karşımıza çıkar (Galtung,1969,22).

Şimdiye kadar savaş için yapılan tanımlamalarda pek çok siyaset bilimcinin hem fikir olduğu tanım savaşın uluslararası mecralarda tanınmış iki silahlı taraf arasında savaş alanında gerçekleşen ve yılda yaklaşık 1000 kayıp vermesiyle sonuçlanan çatışma olduğudur (Singer ve Small,1994,4). Ancak, 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından savaşların boyutları ülkeler arası olmaktan ziyade ülke içinde olmaya başlamıştır. Bu nedenle daha önce yapılan savaş tanımlarını genişletmek gereklidir. Tarih boyunca en az 3,5 milyar kişi 14.500 savaşta hayatını kaybetmiştir (Mingst,2013,166-167).

Heilderberg Uluslararası Çatışma Araştırmaları Enstitüsü (HIIK) çatışmaları yoğunluğuna göre beş farklı grupta incelemektedir. Çatışma şiddet içeren ve şiddet içermeyen olmak üzere iki farklı başlık altında incelenecektir. HIIK her yıl çatışmaları yoğunluklarına göre sınıflandırmakta, şiddetlenen çatışmaların derecesini yükseltirken

çözüm aşamasına gelebilmiş çatışmaların derecesini de düşürmektedir. HIIK verilerine göre 2002 ve 2014 yıllarında meydana gelen çatışmalar şu şekildedir.

2002 yılında toplam 173 siyasi çatışma gözlenmiştir. Bu çatışmaların 13'ü *savaş*, 29'u *şiddetli kriz*, 42'si *kriz* durumunda şiddet içeren çatışmalardır. 131 çatışma ise 52 *görünür çatışma* ve 79 *görünmez çatışma* olarak adlandırılmıştır. 2014 yılına geldiğimizde ise, dünyada devam eden toplam çatışmaların sayısı 424'e ulaşır. Bu çatışmaların 21'i *savaş* durumundayken 25'i *şiddetli kriz*, 177'si ise şiddet içeren *kriz* olmak üzere 223'ü şiddet kullanmaktadır. Toplam 201 çatışma ise 89 *görünür* ve 112 *görünmez çatışma* oranıyla devam etmektedir (HIIK, 2002, 2014).

Son yıllarda dünyada 20 ile 40 arasında savaşın devam ettiği söylenebilir. 1945'ten bu yana meydana gelen savaşların çoğu Üçüncü Dünya ülkelerinde yaşanmıştır. Ayrıca bu savaşların hemen hepsi ırk, din, etnik köken gibi insanları kırılma noktasına getiren ve kanlı savaşların çıkmasına yol açan sebeplerden temel alırlar (Hauss,2003,1). Günümüzde savaşlar daha kanlıdır. Üç yüz yıl önce yapılan savaşlar daha zayıf bir orduyla ve daha basit silahlarla yapılmaktaydı. Nispeten daha az insan yaşamını yitiriyordu. Ancak sanayi devriminin ardından daha "modern" silahların geliştirilmesiyle ölümler de arttı. 20. Yüzyılda meydana gelen savaşlarda 100 milyonun üzerinde insan hayatını kaybetmiştir (Hauss,2003,1).

HIIK'nın verilerine göre 2014 yılında savaş başlığı için verilebilecek örnekler arasında İsrail'de 1988 yılında başlamış ve 5. Seviyeye yükseltilmiş çatışma, Libya, Suriye ve Yemen'de devam eden çatışmalar verilebilir.

I.VI. ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE KAVRAMLARI

Çatışma günlük hayatın doğal bir parçasıdır. Sosyal düzenin oluşmasıyla beraber insanlar bu çatışmalarla başa çıkabilmenin yollarını aramışlardır. Bugün de çatışmalar "bireyler arası, kurumsal, yapısal, ulusal ve uluslararası" olarak kendilerini gösterirler (Bercovitch, Anagnoson ve Wille,1991,10). Toplumun her düzeyinde her koşulda görülebilen bu çatışmalar doğru bir şekilde yönetildiklerinde toplum üzerinde pek çok olumlu etki oluşturabilirler. Uygun ortam sağlandığında toplumun özgürleşmesine katkıda bulunurlar. Fakat iyi yönetilmemişse, ortaya çıktığı toplumda yıkıcı etkilerinin olabileceği gibi, söz konusu çatışmanın uluslararası olması

durumunda başka ülkeler için de tehdit oluşturabilmektedir. Çatışmanın çözüme kavuşturulması için yapılan çalışmaların temelinde belki de bu korku veya medeniyeti daha ileriye taşıma isteği yatmaktadır.

Çatışmayı çözmeye yönelik çalışmalar 90'larda Soğuk Savaş izleyen yıllarda hız kazanmıştır. Özellikle Soğuk Savaş sırasında olaylara bakış açısı siyah ve beyaz olarak ikiye ayrılmıştır. Uzun süren savaş ortamının insanlar üzerinde yarattığı gerginlik, olası bir nükleer savaş korkusu ve kutuplaşmış düzenin beraberinde getirdiği tehlikeler toplumları çözüm yolları aramaya itmiştir (Wall ve Druckman,2003,693).

Tüm çatışmalar, en yoğun olanlar bile, sonunda bir şekilde yatıştır ve bir ölçüde dönüştürülebilirler. Toplumsal kimlikler, yapılar ve bazen yönetim şekilleri değişebilir, sınırlar farklılaşabilirler. Yugoslavya veya Sovyet Rusya'da olduğu gibi bu farklılıkların hepsi bir arada yaşanabilir. Sınır değişiklikleri olmasa bile uzun süreli bir çatışma boyunca sosyal kimlik ve çevre değişikliğe uğrayacaktır.

Çatışmanın yatıştırılması ve çözümü süreçleri tarafların tavırlarındaki yumuşamayla başlar. Tavırlardaki bu değişim bir tarafın emellerinin en azından bir kısmını elde etmesiyle ortaya çıkar. Ulaşılmaz oldukları veya kabul edilemez zorluklar içerdiklerinde amaçlar değişebilir. Veya mantıklı yollar izlenecek amaçlara ulaşırsa toplum bu yönde yeniden şekillendirilebilir. Hatta öyle ki bazı durumlarda bu şekillendirme iki tarafın da yararına sonuçlar doğurabilir. Örneğin, Güney Afrika başkanı Frederik Willem de Klerk Apartheid sonrası yeni bir devlet yaratmak için Ulusal Parti'nin, Afrikalıların, Güney Afrika beyazlarının amaçlarını yeniden düzenlemiştir (Kriesberg,2003).

Çatışma sırasında tarafların etkili olacağını düşündükleri caydırma yöntemleri çatışma devam ettikçe daha az etkili ve daha yüksek maliyetli olmaya başlar. Ulaşılmaya çalışılan hedefler ve kullanılan yöntemler taraflar için yıpratıcı bir hal alır. Durum böyle bir hal aldığında çatışma çözümü için kullanılacak uygun yöntemler toplumdaki sulh ortamının yeniden oluşmasına yardımcı olur(Kiersberg,2003).

Çatışma konusunu ele alırken çatışmanın dönüştürülmesi, çatışmanın yatıştırılması veya çatışmanın çözümü gibi kavramların sıklıkla kullanıldığını görürüz. Sandole yaptığı çalışmada çatışmanın yönetim safhalarını çatışma müdahalesi olarak tanımlamakta ve beş başlık altında çatışmanın çözüm aşamalarını incelemektedir (akt.

Akyeşilmen,2013,34). Sandole bu kavramları açıklamak için çatışmayı “yanan bir ev” olarak sunar ve kavramları sınıflandırır (Sandole,2007,111-112). (1) Çatışmayı engelleme: evin yanmasını önleme, (2) Çatışmayı yönetme: yangının yayılmasını önleme, (3) Çatışmayı yatıştırma: güç kullanarak yangını söndürme, (4) yangın söndürüldükten sonra üçüncü tarafın müdahalesi, (5) yangının nedenleri ve ortamı incelendikten sonra gelecekteki yangınlar için önlem alınması.

I.VI.I. Çatışmayı Önleme

Çatışma yönetiminin en ideal ve demokratik yaklaşımı çatışmadan sakınmak veya çatışmayı önlemektir. Bu yaklaşım siyasi kesimlerin gelecekte bir çatışmayı önlemek için şimdiden uygulanacak stratejiler ve uygun yönetim anlayışlarını kullanmasını öngörmektedir. Ayrıca bu yaklaşım çıkarlar ve ihtiyaçlar arasında daha belirgin bir ayırım yapar (Burton,1990,242). Burton bu yaklaşımı açıklamak için çatışmanın ortaya çıktığı koşulları inceleyerek çatışma durumunu ortadan kaldırmak için yapılması gereken değişiklikleri ve tarafların oluşturması gereken işbirliğini vurgular. Uygun koşullar, kuruluşlar ve uygulayıcıların desteğiyle ve yerinde problem çözme metotları kullanılarak toplumda baş gösteren çatışmalardan kaçınılması muhtemeldir (Miall, Ramsbotham ve Woodhouse,1999,48).

Çatışmayı önleme, tartışmasız ki hem insan hayatı bakımından hem de maddi bakımdan en az zararlı ölçülebilecek yaklaşımdır. Çatışmayı önleme özellikle azınlıkları, diğer sosyal grupları da işleyen sisteme dâhil etmeyi amaçlar. Kuramcılar için en ilgi çekici seçenek olmasına rağmen, devlet ya da çoğunlukçu toplulukların çok da tercih etmedikleri bir seçenektir. Zira demokratik ülkelerde baskın çoğunluk elindeki yaptırım gücünü kaybetmek istemeyecektir. Bu nedenle genellikle azınlık gruplarının sorunları çatışmayı görünmez çatışma seviyesinden görünür çatışma seviyesine yükseltir ve karar vericiler bu konuyla ilgili önemli değişiklikler yapmadan şiddet içeren çatışmalar baş gösterir. Ancak, bir defa çatışma şiddet içeren çatışmaya dönüştüğü zaman tarafların bir araya gelmesi daha da zorlaşacaktır. Özellikle devlet içi siyasi çatışma sürecinde çatışmayı önleme yaklaşımı önleyici diplomasi yardımıyla kullanılabilir. Çatışmayı önleme çıkar temelli bir çatışma yönetimi sürecidir ve çatışma tırmanmadan çatışmayı çözmeye odaklanır (Sandole,1993,78-84).

Daha önce şiddet kullanımına göre çatışmaları sınıflandırdığımız bölüme göre, çatışmayı önleme safhası çatışmanın görünür olduğu fakat şiddet eylemlerinin olmadığı aşamada etkili olur. Bu aşamada eğer daha önce çatışmaya siyasi kanallardan yaklaşılmamışsa, uygun bir dille, çatışmanın yönlendirilmesi gerekir. Çatışmayı önleme aşamasında, medya, eğitim sistemi, yerel yönetimler önemli rol oynarlar. Hükümetler sadece tarafların bir araya gelmesini beklememeli aynı zamanda grup dışından kişilerin veya toplulukların da katılımını sağlamalıdır. Doğru bilgilerin taraflara ulaştırılması gruplar arasındaki korku ve endişe seviyesini düşürecektir. Uzun vadede, yerel yönetimi ve çatışmaya dahil olan kesimleri barış dilinin kullanmak ve çatışma çözümü çalışmaları kapsamında eğitmek çatışmanın geleceği için önemlidir.

Ancak uygulamaya geçildiği zaman toplumda meydana gelen her çatışmayı önceden tahmin etmek ve buna uygun politikalarla müdahale etmek neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle yapılabilecek en iyi şey olabildiğince adil ve yapıcı bir yönetim politikası benimsemek ve olası bir çatışma durumunda özenle yaklaşmaktır (Miall, Ramsbotham ve Woodhouse,1999,107-108).

I.VI.II. Çatışmayı Yatıştırma

Tartışmalar, çatışmalar, genellikle karara varılabilir fikir ayrılıklarıdır ve çoğunlukla arabuluculuk, müzakere veya yargı yoluyla çözülebilirler. Tartışmalar çatışmalardan pek çok yönden ayrılabilir fakat genellikle kısa dönemli olmaları ve uygun çözümlerle yaklaşıldığında olumlu sonuçlar elde edilmeleri önemli farklılıklarıdır. Tartışmayı yatıştırma, taraflar arasında yapılan iş birliği sonucu oluşur. Tartışmayı yatıştırma safhası öncelikle toplumda baş gösteren sorunu ortadan kaldırarak – nedenler tam olarak anlaşılmeden ve sorunun köküne inilmeden – toplum huzurunu yeniden sağlamayı hedefler (Burton ve Dukes,1990,83-87). Bu nedenle temelde kargaşaya sebep olan sorunlar çözülmezse, aynı konuyla ilgili bir tartışma meydana gelmesede dahi başka bir tartışma ortaya çıkabilir (Burton ve Dukes,1990,5).

Yatıştırma çoğunlukla iki tarafın da pazarlık ve müzakereler sonucu vardığı ortak noktayı anlatmak için kullanılır. Bu durumda iki taraf da bazı imtiyazlar vererek bir anlaşmaya varır. Çatışmayı yatıştırma çetrefilli veya şiddet içeren bir durumda başvurulan en hızlı çözümdür (Miall, Ramsbotham ve Woodhouse,1990,220). Fakat yukarıda da belirtildiği gibi çatışmaya neden olan sebepler incelenmediği için yeniden ortaya çıkma olasılığı kuvvetlidir. Çatışmayı yatıştırma kavramı için verilebilecek en

iyi örnek 1. Dünya Savaşı'nı bitiren Versailles antlaşmasıdır. Çatışmanın nedenleri tam olarak incelenmediğinden ve her ne kadar kısa süreli düşmanlığı bitirmiş olsa da savaştan mağlup çıkmış Almanya'ya ağır yaptırımlar uygulamış olması gelecekte bir çatışmanın tohumlarını atmıştır.

I.VI.III. Çatışmayı Çözme

Şiddet eylemleri ortaya çıktığı zaman yapılacak en iyi şey çatışmanın yoğunlaşmasını önlemektir. Bu safha amacı çatışmayı sınırlandırmak olan hak ve güç temelli bir süreç olan çatışmayı yönetme sürecidir. Barışı koruma eylemleri kısa vadede sadece şiddet eylemlerinin yok olması olarak görülürken uzun vadede örgütlü şiddetin yok olması ve kalıcı barışın sağlanmasına yol açar (Galtung,1969,170).

Çatışmayı önleme çatışmadaki giderek artan şiddet kullanımını önlemede başarısız olursa şiddetin kontrolü ve şiddet içeren eylemlerin ortaya çıkmasının önlenmesi en önemli amaç haline gelir (Sandole,1993,60). Bu sadece teröristler tarafından yapılan saldırıların önlenmesi değil aynı zamanda devlet güçleri tarafından yapılan karşı saldırıların da kontrol altına alınması anlamına gelir. 20. Yüzyılda meydana gelen savaşlar devletlerin devlet dışı aktörlerden çok daha büyük ölçüde şiddet kullanma kapasitesi olduğunu göstermiştir. Ancak güç ve doğru yaklaşımlarla şiddeti kontrol etmek gerekli olsa da şiddeti bitirmek ve çatışmayı yükselişten düşüşe geçirmek için yeterli değildir. Sederberg çatışmanın seyrine ilişkin atılması gereken belli başlı adımları şu şekilde açıklar:

Başarılı bir çatışma yönetimi her iki tarafın da belli konuları kabul etmesiyle başlar. İlk olarak, taraflar birbirlerinin varlığını ve bu varoluşun gerekliliğini kabul etmelidir. Her iki tarafın da çıkarlarının olduğunu ve bu çıkarlardan doğabilecek çatışmaların kaçınılmaz olduğunu anlamalıdır... İkinci olarak, taraflar birbirinin varlığını kabul ettikten sonra birbiriyle uyum içerisinde çalışan kurumlar yoluyla, karşılıklı anlayış çerçevesinde, temsil edilmeliler... Üçüncü olarak, taraflar çatışmalarına açıklık getirecek ölçüde, kendilerini doğru ifade edebilmek için belli bazı kurallar üzerinde anlaşmalıdırlar... (Sederberg,1995, 306-307).

Çatışma sürecinde Sederberg'in başlıklar halinde sunduğu bu aşamalar gerçekleştirilirse tarafların güç kullanımından hak temelli ve çıkar ilişkisi eğilimli süreçler başlar. Çatışma yönetimi sürecinde en büyük sorun devletlerin çatışmanın nedenleri yerine süreç içindeki faaliyetlere önem vermesidir. Bu durum kısa vadede gerekli olabilir ancak uzun vadede çatışmanın yönetimini zorlaştırır. Bu aşamada

çatışma yönetimi ve çatışma çözümü aşamalarının dengesi önemlidir. Richmond'a göre,

Çatışmanın kökenine inmek amacıyla çatışmayı önleyici ve azaltıcı tedbirler almak hem ülke topraklarında hem de uluslararası camiada terörizme karşı olan meşruiyeti de arttırır. Bu basit denkleme göre, çatışmanın çözümünde şiddetin kökenine inmekten ne kadar çok kaçınılırsa çatışma da o kadar derinleşecektir. En temel ikilem ise şiddete sebebiyet veren faktörlerle mücadele ederken, şiddetin meşrulaştırılmasından nasıl kaçınılabileceğidir (Richmond,2003,305).

Çatışma toplum içerisinde baş gösterdiği zaman artık onu önlemek kullanılabilir bir yöntem olmaktan çıkar. Başvurulabilecek en iyi çözüm etkili bir şekilde bu çatışmayı çözmektir. Çatışmayı çözüme aşaması, çatışmanın ortaya çıktığı durumu anlamaya çalışmakla birlikte çatışmanın temelinde yatan nedenleri anlamaya dayanır (Burgess ve Burgess,1997,76). Çatışmalar genellikle üzerinde anlaşmaya varılamayan konular sonucu baş gösterirler. Karşılanması güç insan ihtiyaçları, ahlaki değer farklılıkları, değerli kaynakların dağıtımını üzerindeki anlaşmazlıklar bu örneklerden bazılarıdır. Bir çatışmanın tam olarak çözülebilmesi için öncelikle çatışmanı yatıştırılması ardından çatışmanın temelinde yatan nedenlerin araştırılması gerekir. Uzun süredir devam eden bir çatışmanın temelinde yatan nedenlerin bulunması bir çatışmayı yatıştırmaktan çok daha zor bir konudur. Çünkü çatışma zaman içerisinde evrilmiş ve çözümsüz geçen her an çatışmayı biraz daha körüklemiştir. Çatışmayı yatıştırma ve çatışmayı çözüme arasındaki en büyük fark çatışmayı yatıştırma var olan ve istenmeyen çatışma durumunun olabildiğince çabuk biçimde bitirilmesini ve rafa kaldırılmasını isterken çatışmayı çözüme, çatışma durumunun nedenlerinin öğrenilerek durumun bir daha tekrarlanmayacak şekilde çözüme kavuşturulmasını amaçlar. Bir çatışmanın çözüme ulaştırılması her zaman kolay değildir ve bunun tek nedeni çatışmanın toplum içerisinde kök salmış olması da değildir. Çatışmanın çözümü zordur zira çatışmanın altında yatan sebepler toplumun kurumsal yapısının içerisine işlemiştir. Bir çatışmayı çözüme kavuşturmak toplumdaki sosyoekonomik dengeyi bozmak, siyasi değişiklikler yapmak ve toplumu yeniden yapılandırmak demektir. Sosyal dengeleri değiştir

Eşitlemek ve belki de şanslı kesimi fakirleştirerek denge kurmaya çalışmak yıllar süren bir çalışma gerektirir. Bu nedenle tam olarak çözülmüş bir çatışma uzun ve çetrefilli bir süreçtir (Burton,1990,80-82). Çatışmayı çözüme aşaması üçüncü taraf,

arabulucu yardımıyla olabileceği gibi her zaman bir üçüncü tarafın varlığına gerek yoktur. Devletler çatışmanın yatışma sürecinin ardından bu çalışmalarını kendileri de sürdürebilirler. Çatışmayı çözme sürecinde izlenecek belli adımlar bütünü olmamakla birlikte istenirse bu konuda problem çözme yaklaşımlarına veya tekniklerine başvurulabilirler.

I.VI.IV. Çatışmayı Dönüştürme

Lieberman, Levy ve Segal bir makalelerine değişen çatışma algısı ve çatışmanın nasıl çözülebileceği hakkındaki tartışmalarıyla başlamışlardır. Çatışma için yapılan geleneksel tanımlarda çatışmanın her zaman zararlı olduğu ve mümkün olan en kısa sürede bastırılması gerektiği yazılıdır (Lieberman, Levy ve Segal,2009,65). Ancak çatışmanın toplum ve kuruluşlar için bir yakınlaşma ve büyüme fırsatı olabileceği ve esasen kaçınılmaz olduğu düşüncesi de yaygınlaşmaya başlamıştır (Lieberman, Levy ve Segal,2009,65). Galtung'a göre, "barış, şiddetsiz bir ortamda çatışmayı dönüştürme süreciyle ortaya çıkar" (Galtung,1996,265). Bu nedenle barış yalnızca fiziksel şiddetin olmaması durumu değildir.

Lederach tarafından tanımlandığı şekilde çatışmayı dönüştürme, çatışmanın hemen yatırılıp kontrol altına alınması fikrinden ziyade onun kendi doğasının incelenip bununla ilgili çalışmalar yapılmasını temel alır. Sosyal çatışmalar birbiri ile ilişki içinde olan insanlar arasında meydana gelen doğal olaylardır. Çatışma bir kez başladığında, süreci, ortamı ve bu sürece dahil olan insanları değiştirir. Çatışmayı dönüştürme bu süreçte hem değişen ortamları hem de ilk durumu inceler (Lederach,1995,17).

Çatışmayı dönüştürme yönlendirici bir kavramdır. Çatışmanın yıkıcı sonuçlarının düzeltilebileceğine ve toplumun yararına kullanılabileceğine inanmaktadır. Bu süreçte genellikle olayların, tarafların ve diğer grupların algılarını dönüştürme ön plandadır. Lederach'a göre etkili bir çatışma dönüştürme yöntemiyle çatışmalar yapıcı bir şekilde ele alınabilir ve taraflar arasında karşılıklı anlayış gelişebilir (Lederach,1995,18).

Çatışmayı dönüştürme uzmanlarına göre sistematik bir değişim çatışmayı dönüştürmek için tamamlanması gereken en önemli süreçlerden biridir. "Çatışma sonrası yeniden inşa etme" sürecinde ekonomik ve sosyal gelişmeler barış sürecinin tamamlanması için sık kullanılan terimlerdir.

I.VII. ÇATIŞMA ANALİZİNİN İKİNCİ BİLEŞENİ: AKTÖR ANALİZİ

Farklı koşullarda ve farklı sebeplerle çatışmalar ortaya çıkar ve bu çatışmalar kurumsal veya uluslararası düzeyde olabilirler. Kişiler, kurumlar ve devletler arasında birbiriyle çelişen hedefler oluştuğunda çatışmalar baş gösterir (Deutsch ve Coleman,2000,432). Toplum bireyleri birbirine benzemeye iter. Bireyin algısı yaşadığı toplumu anlamaya dönük olduğu için kutuplaşmış bir toplumda bir kutba yandaş olan bireyler diğerlerini düşman olarak görecektir ve o şekilde yargılayacaktır (Deutsch ve Coleman,2000,433). Çatışmanın şiddetlenmesine yol açan faktörlerin incelenmesi kadar çatışmanın kökenine, gelişme safhalarına ve çatışmanın döngüsüne bakılması da çatışmanın çözülebilmesi için önemlidir. Tarafların çatışmaya sebep olan hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için kullandıkları yollar çatışmayı şiddetlendirebilir. Pazarlıklar, tehditler ve baskılar tarafların tutumlarında ve kutuplaşmasında büyük rol oynar. Yıkıcı çatışmalar zayıf iletişim, yarışmacı tutum, düşmanca tavırlar, yanlış değerlendirmeler sonucu tarafları içinden çıkılmaz bir hale getirirler (Kriesberg, 2003).

Çatışmalar durağan eylemler değildir. Sürekli bir değişim içerisindedirler. İhtiyaçların, hedeflerin, aktörlerin değişimi çatışmayı etkiler. Çözümü geciktirilmiş çatışmalar zaman içerisinde derinleşir. Bu nedenle bir çatışmayı olabildiğince çabuk bitirmek ve çözüme kavuşturmak tarafların alabileceği yarayı en aza indirmek için şarttır. Çatışmayı, nedenlerini ve nasıl bitirileceğini kalıplar içinde anlatan bir yöntem henüz geliştirilmemiştir. Daha önce de söylediğimiz gibi her çatışma öznedir ve her çatışma için kendine özgü yöntemler kullanılmalıdır. Ancak elbette ki çatışmaları anlamak onlara doğru yaklaşımla müdahale etmek için öncelikli adımdır. Bu nedenle çatışma analizi bir çatışma ortamında yapılması gerekenler listesinde başa gelir.

Aşağıdaki tablo çatışmayı çözmek için yapılması gerekenleri bir bütün olarak sunmaktadır. Bir çatışmayı yönetebilmek için doğru bir çatışma analizinin yapılması ve çatışmanın bileşenlerinin incelenmesi gerekmektedir.

Şekil 5: Çatışma Analizi Tablosu

Stratejik Hak Temeli Barış Modeli Çerçevesi		
A) Çatışma Profili	A. 1) Arka Plan Analizi	Çatışmanın belli başlı tarihsel noktaları ve etkilerine değinilir. Anahtar birkaç gelişmeye bakılır.
	A. 2) Neden Analizi	Siyasi (Siyasi sistem, rejim, demokratikleşme, insan hakları vs.), ekonomik (kişi başı gelir, gelir adaleti, ticaret ve kaynaklar),kültürel (dil, din, mezhep, ideoloji ve diğer kimlikler), sosyal(toplumun yapısı, nüfus, eğitim, eşitlik, ayrımcılık vs.),tarihi (tarihsel ilişkiler) ve coğrafi (coğrafyanın etkisi, komşular, çatışmalı bölge olması vs.) nedenleri tek tek incelenir.
	A. 3) Mevcut Durum Analizi	Çatışmanın hâlihazırda kaçınıcı dereceden çatışma olduğu, süresi, kapsamı, son gelişmeler, uluslararası bakış açısı gibi konular ele alınır.
	A. 4) Çevre Analizi	Medya, din, demokratikleşme, uluslar arası sistem, ve çatışmayı etkileyen diğer iç ve dış unsurlar incelenir.
B) Aktör Analizi	B. 1) Aktör Profili	Aktörlerin yapısı, devlet ya da devlet dışı olması, gücü, durumları, bağlantıları, iç ilişkileri değerlendirilir.
	B. 2) Talep Analizi	Aktörlerin siyasal, sosyal, kültürel ve psikolojik talepleri, istekleri karşı tarafı algısı (kabullenici ya da reddedici) ele alınır.
	B. 3) SWOT Analizi	Tarafların güçlü ve zayıf yanları ile çevrenin sunduğu fırsatlar ve tehditler analiz edilir.
	B. 4) Barış Kapasitesi Analizi	Tarafların hiyerarşik yapısı, toplumsal yapısı, demokratik ve hoşgörü kültürü, barış kültürü din eğitimi yaşlılar, adalet ve polis gibi geleneksel barış kurumlarının durumu değerlendirilir.
C) Stratejik Barış Planı ya da Çözüm Analizi	C. 1) Stratejik Barışın/Çözümün Hedefi	İlk iki bileşen üzerine inşa edilecek barışın nihai amacı (Çatışmayı yatıştırma, çözme, dönüştürme) belirlenir.
	C. 2) Çözümün Politikaları/ Araçları	Barışın belirlenen hedefine ulaşabilmek için yapılması gereken siyasal ve hukuki reformlar, ekonomik ve sosyal dönüşümler, eğitim ve entegrasyon faaliyetleri ele alınır.
	C. 3) Yürütme Mekanizmaları	Barış sürecini yürütecek ilk adım mekanizmaları ve sürece bağlı olarak halkın katılımıyla oluşturulacak nihai mekanizma belirlenir.
D) Uygulama ve Denetim	D. 1) Yol Haritası/Takvim	Stratejik barışa ulaşmak için belirlenen politikaların ve reformların yapılacağı tahmini süreler netleştirilir.
	D. 2) Periyodik Değerlendirmeler	Belli dönemlerde süreç gözden geçirilerek, işleyen ve işlemeyen yönlerinin tespiti ve gerekirse revizyonu ele alınır.
	D. 3) Çözümün PANEL Analizi	Yapılan reformların her biri ve genel süreç, toplumsal katılımçılık (participation), demokratik şeffaflık (accountability), kapsayıcı olması ya da ayrımcılığın olmaması (non-discrimination), toplumu güçlendirmesi (empowerment) ve son olarak hak ve adaleti tesis edici olması (linkages to human rights) kriterleri ile denetlenir.

(N. Akyeşilmen, 2015, Çatışma Analizi Hak Temelli Stratejik Barış Modeli, der: Efeğil E., Albayrakoğlu E., Türkiye'nin Yakın Havzasındaki Devlet-içi Çatışmaların Analizleri, Gündoğan Yayınları)

Çatışma analizi bileşenlerinden olan çatışmayı tanımlama ve onun alt bileşenleri olan arka plan analizi, neden analizi bu bölümün ilk kısımlarında detaylı bir şekilde yapıldı. Burada aktör analizi üzerinde durulacaktır.

Çatışmada yer alan aktörler, amaçlar, çıkarlar, ihtiyaçlar gibi çatışmayı tanımlayan faktörlerin neler olduğunu bu bölümde inceleyeceğiz. İlk önce bu tanımlar incelenecek ardından bir sonraki bölümde alan çalışmamız olan Kuzey İrlanda için aynı tanımlar kullanılarak sorunun sebepleri her yönüyle anlaşılmasına çalışılacaktır.

I.VIII.I. Aktör Profili Analizi

Çatışmanın tarafları bireyler, gruplar, kuruluşlar, toplumlar olabilir. Çatışmalar devlet içi veya devletlerarası arenada yer alıyor olabilir. Hatta çatışma bu aktörlerden birkaçını içinde barındırabilir. Bunun başlıca nedeni ise tarafların çatışmanın sonunda elde edecekleri çıkarlar ve içinde bulunduğu ihtiyaçlara bağlıdır. Bu nedenle çatışmanın nasıl çözülebileceği tam olarak aktörler arasındaki ilişkiyle orantılıdır.

Sosyal çatışmalarda bireylerin ve kuruluşların yani aktörlerin çatışma içerisindeki yapısını anlayabilmek için kimlik önemlidir. Kimlik, daha önce de belirttiğimiz gibi, “biz” ve “onlar” kavramlarının çatışma içerisinde vücut bulmuş halidir. Sosyal çatışma durumunda kimlik kişi veya toplumların yaptıkları eylemleri aklama ve kendilerince yasallaştırma şeklidir. Kimlikler çatışma sürecinde değişir ve dönüşüm geçirirler. Kimliğin çatışma ve çatışma sürecini nasıl etkilediğini anlamak, çatışmanın ortaya çıkışı, tırmanışı ve olası durumunun analizini yapabilmek ve olası bir çözüm süreci geliştirmek için önemlidir (Black, 2003).

Çatışma teorisyenleri için kimlik üzerine bitmeyen bir tartışma vardır. Toplumsal kimlik gerçekten var mıdır? Eğer varsa, çatışmada nasıl bir rol oynar? Kimlik, tek başına bir çatışmaya neden olabilir mi yoksa sadece grup içindeki ve grup dışındaki bireylerin fikrini değiştirmek için kullanılan bir kavram mıdır? Farklı grupların çatışmanın yükselmesinde önemli rol oynadığı bir gerçektir. Bu çatışmalara verilebilecek örneklerden bazıları İsrail- Filistin, Ruanda ve Kuzey İrlanda'dır (Sandole ve Byrne,2008,19). Çatışma teorisyenlerinin önündeki en büyük engel kimliğin ne olduğu ve hangi temellere dayandığını anlamadan onu teori haline getirme çabalarıdır. Kimlik sosyal çatışmayı anlamada başlı başına bir kavram olarak karşımıza çıkar. Bireylerarası çatışmadan uluslararası çatışmalara, uzmanlar kimlik

kavramını çatışmanın yapısını ve tarafların davranışlarını anlamak için kullanırlar (Rothman ve Olson,2001,289-305).

Çatışmanın çözüme ulaştırılabilmesi için çatışma profilinin düzgün bir biçimde ortaya konması gerekmektedir bunu başarabilmek için ise çatışma analizi her seviyede incelenmelidir. Aktör analizi çatışmada tarafların isteklerini, hedeflerini ve birbirlerinden ne kadar ayrı (barış ortamına ne kadar uzak) olduklarını belirlemek için kullanılır.

I.VII.II. Yapı (SWOT) Analizi

Çatışmayı incelerken daha önce nedenlerinden ve ortaya çıkma şekillerinden bahsetmiştik. Ayrıca çatışmanın aktörleri ve onların benimsedikleri kimliklerin de çatışma üzerinde yaratacağı etkiyi anlatmaya çalıştık. Çatışmanın yapı analizinin incelenmesi çatışmanın beslendiği temel problemin incelenmesi, çatışmanın güçlü ve zayıf yönlerinin öğrenilmesi, süreçte ortaya çıkmış yahut çıkabilecek fırsatların veya tehditlerin bilinmesi için önemlidir.

Marx'a göre bireyler kendi tarihlerindeki sosyoekonomik koşullarının kurbanlarıdır. Zayıf sosyo-ekonomik koşullar onların yaratıcılığını bastırır ve seçeneklerini azaltır. İçinde bulunduğumuz yapı eylemlerimiz üzerinde belirleyici rol oynar. Ekonomik kalkınma, sosyal yapı insan ilişkilerini belirleyen temel konulardan birisi haline gelir. Sosyo-ekonomik yapı üzerine dünya genelinde verilebilecek en iyi örneklerden birisi merkezde bulunan Birinci Dünya Ülkeleri ile Üçüncü Dünya Ülkeleri arasındaki ilişkidir (Wallerstein, 1980). Benzer bir şekilde, Louis Althusser de ekonomik yapının, sosyal düzenin ve ideolojinin bireyin tavırları üzerinde etkili olacağını ifade eder (Althusser, 1969). Paul Bew ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada ise Althusser çatışma ve sosyal yapı üzerine yaptığı çalışmalar Kuzey İrlanda çatışmasına uygulanmış, Birlikçi ve Ulusalcı taraflar arasında meydana gelen çatışmanın Protestanlar ve Katolikler arasındaki ayrımı derinleştirdiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmada özellikle vurgulanmak istenen ideolojik ve sosyal yapıdaki değişikliklerin grubun kararını etkileyebileceğidir(Bew, Gibbon, Patterson, 1979).

Yapı analizi çatışan tarafların geçmişten günümüze nasıl şekillendiği ve esasen bu şekillenmeyi sağlayan etkenlerin incelenmesiyle belirlenir. Bu etkenler, grubun sosyal ve ekonomik yapısı, tarafların çok uluslu olup olmaması, yerel

otoritenin tavrı, kaynakların yeterli veya yetersiz olması durumu ve güvenlik gibi alt başlıklar şeklinde yazılabilirler.

I.VII.III. Talep Analizi

Çatışmanın aktör ve yapı analizi yapıldıktan sonra bizleri çözüme götürecektir diğerk önemli bir etken olan talep analizinin de uygulanması gerekir. Talep analizi tarafların var olan çatışmanın hangi ihtiyaçlar veya çıkarlar için ortaya çıktığının ya da zaman içerisinde nasıl hedefler oluşturduğunun anlaşılması için gereklidir. Bu analizi yapabilmek için taraflara yöneltilecek sorulardan bazıları şu şekildedir; tarafların ihtiyaçları nelerdir? Tarafların insan hakları bağlamında ne tür hakları vardır? Tarafların ihtiyaçları bir kesim tarafından engellenmekte midir? Tarafların talepleri nelerdir? (akt. Akyeşilmen, 2015, 63).

II. İKİNCİ BÖLÜM

ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE ÇATIŞMA ANALİZİ İŞİĞİNDE KUZEY İRLANDA ÖRNEĞİ

Çatışma yönetimi alan çalışması olarak Kuzey İrlanda'nın seçilmesinin bu çalışmanın önemi açısından birkaç nedeni bulunmaktadır. İlk olarak Kuzey İrlanda, etnik kökenli milliyetçi çatışmaların başlıca örneklerindedir. Kuzey İrlanda çatışmasında sadece devlet karşıtı şiddet kullanan gruplar değil, devlet yanlısı şiddet kullanan gruplar da bulunmaktadır. Bu nedenle bu çalışma bizlere farklı konumlarda çatışan gruplara ait pek çok bilgi sağlamaktadır. Ayrıca, Belfast'ta bulunan yerel yönetim ve Londra'daki ulusal yönetim bizim çatışmanın yoğunluğunu açıklarken kullandığımız safhaları birbirlerine karşı kullanmış olduklarından çalışmamızı açıklayabileceğimiz uygun bir alan örneği konumundadır. Bu durum politikanın çatışmanın dinamiklerini nasıl etkilediğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Son olarak, "Troubles" olarak adlandırılan son otuz yıllık dönem bize çatışma yönetimi, çatışmanın çözümü ve dönüştürülmesi gibi safhalarda ne yapıldığı, nasıl uygulandığını gösteren önemli bir siyasal çatışma örneğidir. Kuzey İrlanda çatışmasında çalışmamıza yönelik önemli veriler olduğuna ve bu verilerin başka çatışmaların çözümünde de model alınabileceğine inanmaktayız.

Kuzey İrlanda üzerinde yaşayan Katolik ve Protestan etnik milliyetçi çatışması olan ve "Troubles" olarak adlandırılan 1968 ve 1998 yılları çatışmanın en şiddetli olduğu dönemdir. Çatışmanın kökeni ise 1600'lü yıllara, İngiliz ve İskoç yerleşimcilerin adaya akınına dayanmaktadır. Bu akın veya başka bir deyişle yerleştirme politikası, adalı Katolik halk ile İrlanda adasına İngiliz devletinin yerleştirdiği Protestanlar arasında süren güç mücadelesini ortaya çıkarmıştır. Ancak sorunların çatışmaya dönüşmesindeki esas neden sadece etnik milliyetçilik değildir. Amerika'da başlayan Sivil Haklar Hareketleri ve tüm Avrupa'da yayılan kapitalist baskınlığın reddedilmesi gibi küresel akımlar, çatışmanın alevlenmesinde tetikleyici rol oynamıştır. Kuzey İrlanda çatışmasında, 1960'ların sonlarındaki popüler akımlar ada üzerinde ötekileştirilmiş Katolik halkın eşit haklar talebi şeklinde yankı bulmuştur. Bu otuz yıllık dönem, 3.500 ölüme, sayısız başarısız barış girişimine ve İngiltere ordusunun tekrar ada üzerindeki kontrolü sağlamaya çalışmasına tanıklık eder.

Uluslararası politik ve ekonomik dengedeki değişim, toplumdaki eşitsizlikleri çarpıcı bir biçimde gözler önüne serer ve çoğunlukla farklı kesimlerde, ötekileştirilmiş tarafta, öfke artışına neden olur (Mulholland,2003,76).

1990'larda çatışmaya taraf olan devletlere -Birleşik Krallık, İrlanda ve Amerika- çözüm bulmaları için yapılan baskılar arttı. Elit aktörler arasında siyasi bir çözüm bulmak için girişimler başlatıldı. 1998 Paskalya Bayramında Cuma günü Belfast Anlaşması (Hayırlı Cuma Anlaşması) Kuzey İrlanda'nın siyasi partileri, İrlanda hükümeti ve Birleşik Krallık arasında imzalandı. 28 Mayıs 1998 tarihinde Anlaşma referandum sonucu Kuzey İrlandalılar tarafından % 71, İrlanda Cumhuriyeti tarafından %94 oyla kabul edildi. Anlaşma Kuzey İrlanda'nın zorlu barış sürecinin tamamlanmış olduğunu göstermekteydi (Aughey,2005,94).

II.I. ARKA PLAN ANALİZİ

Kuzey İrlanda gelişmiş dünyanın en önemli milliyetçilik, ulusçuluk ve etnik sorunlarını barındırmaktadır. Avrupa'nın kuzeybatısında, İrlanda adasında, bulunan etnik guruba İrlanda halkı denir. Bu halk Birleşik Krallığı oluşturan dört ülkeden birisi olan Kuzey İrlanda ve bunun batısında ve güneyinde İrlanda Cumhuriyeti olarak ikiye bölünmüştür. Kuzey İrlanda Ulster adı verilen dokuz bölgenin altısını kapsar, kalan üç bölge ise İrlanda Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alır (Yaşar, 2010, 46).

Kuzey İrlanda'nın çatışmalı tarihinin kökleri çok derine inmektedir. Normanların İngiltere'de kazandıkları zaferden yaklaşık bir asır sonra, 1170'lerde İngiliz Kralı II. Henry adayı kendi krallığına dâhil etmek istemiştir. Dublin yakınlarında Pale olarak bilinen bölgede kendi himayesini kurmayı başarır. Sonraki dört yüzyıl boyunca adanın bu bölgesi İngilizlerin yönettiği, İngilizcenin konuşulduğu ve Londra'nın koruması altında olan güvenli bir bölge haline gelmiştir. Adanın kalanında İngiliz himayesini genişletmek için bazı girişimlerde bulunulmuşsa da İngiliz egemenliğinin adaya yayılması 16. Yüzyıla kadar gerçekleşmemiştir. Adanın diğer bölgelerinde birbirleriyle çatışma içerisinde olan İrlanda klanlarının kültür ve egemenlikleri için yaklaşan en büyük tehlike İngiltere'dir (Darby,1995).

Adaya İngiliz sömürgecilerin yayılması uzun yıllar alacaktır. İlk yerleşimciler Pale bölgesinde konumlanmış Pale'in dışında kalan bölgeler ise İrlandalı kralların hâkimiyeti altında kalmaya devam etmiştir. Tudor hanedanlığının adanın

sömürgeleştirilmesi konusunda diğer İngiliz yöneticilerinden daha kararlı davrandığı ve bu yönde politikalar izledikleri zamana kadar İrlanda adasında İngiliz yönetimi tam olarak hissedilememiştir. VIII. Henry'nin ülkeyi Papalık'tan ayırması ve İngiliz modellenli toprak sistemini kurması ada tarihi için bir tür dönüm noktasıdır. Kraliçe Mary'nin –Katolik olmasına rağmen- adanın belli bölümlerine asker göndererek buradaki halkı yerinden etmesi ve buraya çoğunluğu Protestan halktan oluşan aileleri yerleştirmesi adalılarını hayal kırıklığına uğrattı. Tudor yönetimi adanın İspanya ve Fransa gibi Katolik yönetimlerden korunması için adanın kontrolünün tamamen ele geçirilmesi gerektiğine inanır. Böylelikle hem güçlerini genişletecekler hem de batıdan herhangi bir istilaya uğrama ihtimalleri de kalmayacaktır (Cunningham, 2006, 394). Ancak, büyük bir isyana neden olacağı ve Katolik İspanya'yı adanın iç işlerine karışmaya teşvik edeceği gerekçesiyle Tudor yönetimi sırasında ada halkına mezhep değiştirmeleri için herhangi bir baskı uygulanmamıştır (Arargüç,2006,23).

Kraliçe Elizabeth'in hüküm sürdüğü yılların ardından, İngiliz yönetimi Ulster hariç adanın çoğunun yönetimini devralmıştır. Hugh O'Neill himayesi altında bulunan Ulster klanları İngiliz ordularına karşı ayaklanmaya ve onları bölgelerinin dışında tutmaya devam ederler. Uzun ve çetrefilli mücadelelerin ardından Ulster da İngiliz kontrolü altına alınır ve İrlandalı lordlar 1607 yılında Avrupa'ya kaçarlar (Darby, 1995).

Toprakları İngilizler tarafından ele geçirilmiş ada -daha sonradan “Ulster Plantasyonu” olarak bilenecek olan- İngiliz sömürgecilerle beslenmiştir. Böylece yabancı bir kültürü ve yaşam tarzını simgeleyen yabancı bir topluluk, ele geçirilmiş toprak üzerinde yer etmeye başlamış ve toprağın esas sahipleri eski yurtlarının sınırlarına sürülmüştür. Ayrıca bozguna uğramış İrlanda yerlileri ağırlıklı olarak Katolik iken, yeni gelen yerleşimciler büyük ölçüde Protestan mezhebine dâhillerdir. Plantasyonun ilk elli yılında neredeyse dört asır boyunca sürececek bir çekişmenin ana hatları oluşmuştu. Çoğunlukla aynı çevrede yaşayan iki hasım grup, karşılıklı emeller besliyor ve birbirlerine dair derin şüpheler barındırıyordu; Protestan grup mütemadi bir ihraç korkusu içindeyken, Katolik grup memleketlerinin gasp edildiğine inanıyordu (Darby,1995).

Birbirinden farklı ve birbirine düşmanlık besleyen iki grubun toprak, kaynak ve güç mücadelesi böylece başlamış oldu. İngiltere'nin o sıralar kendi içinde yaşadığı

karışıklıklar nedeniyle İrlanda'ya uzun bir süre müdahale edilememiştir. Bu karışıklığı fırsat bilen Katolikler ise İspanya ve Fransa'nın da desteğini alarak ayaklanırlar. 1641'de meydana gelen bu ayaklanmalar sırasında Katolikler 12.000 civarında Protestan'ı öldürürler. İngiltere'deki karışıklıkların son bulmasıyla beraber 1649 yılında Cromwell komutasında adaya gelen İngiliz ordusu 30.000 Katolik'i öldürür. Parlamento kararı ile Katoliklerin elinde bulunan toprakların %80'ine el koyar ve bu toprakları Protestan yerleşimcilere verir. Bütün bu yaşananları sonucunda adada nüfus olarak azınlıkta bulunan Protestanlar zenginleşir, ada yerlisi Katolikler ise adanın güneyinde kalan verimsiz topraklara göç etmek zorunda kalırlar. Ayrıca Cromwell adada yaşayan Katolikleri başka kıtalara köle olarak satar, böylece ada üzerinde yaşayan Katolik nüfus azalır. 1778 yılına gelindiğinde adanın sadece %5'i Katolik İrlandalıların elinde kalmıştır (Darby, 2003).

Şekil 6: İrlanda'da Katoliklerin Sahip Olduğu Toprak Oranı (akt. Holloway,2005,7)

1641	%59	Ulster Plantasyonunun ardından
1661	%10	Cromwell'in ardından
1685	%22	Katolik Kral II. Charles'ın yerleştirme planının ardından
1703	%14	Williamite Savaşı'nın ardından
1778	%5	Kanuni düzenlemelerin ardından

Ancak bu durum iki taraf arasındaki düşmanlığın artmasına yol açar. Bu düşmanlık ileride İrlandalı Milliyetçiler (Katolikler) ile İngiliz Ulster Birlikçileri (Protestanlar) kimliklerinin oluşmasına da temel hazırlamıştır. 1689- 1691 yılları arasında Katolik kral II. James ile Protestan William of Orange arasında meydana gelen çatışmalar ise Glorious Revolution (Muhteşem Devrim) ve Williamite Savaşı gibi iki önemli olayla sonuçlanacaktır. O sırada Avrupa'da meydana gelen ve bu savaşların olmasına yol açan savaş ise Roma'nın düşüşünden beri görülen en kanlı savaş olacaktır (Cunningham,2006,396). Katoliklerin mağlubiyeti adada Protestan – Anglikan- üstünlüğünü pekiştirmiştir.

Takip eden iki asır bu düşmanlığı iyice kızıştırdı. Düzenli isyanlara bir cevap olarak Katoliklere yönelik bir dizi ceza hukuku devreye sokuldu ve 1801'de çıkan bir Birleşme Yasası ile İrlanda parlamentosu feshedilerek adanın idaresi Westminster'a bağlandı. Birleşmeye direniş 1800'lerde, özellikle yüzyılın sonlarına doğru, bazen şiddet eylemleri olarak bazen de siyasi eylemler olarak kendini göstermekteydi. 1845-

1849 yılları arasında meydana gelen İrlanda Kıtılığı yaklaşık bir milyon kişinin açlıktan ölümüne diğer bir milyon kişinin Kuzey Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya göçüne yol açmıştır (Cunningham,2006,397). Bu olay Krizi yönetmedeki başarısızlığından dolayı İngiltere'nin suçlanmasına ve halk tarafından ülkeye duyulan kinin artmasına neden olmuştur. Ada halkı kıtlıktan kırılrken adadan hala tahıl, sebze, et ihraç etmeye devam eden İngiltere yaptıkları için ancak yüz elli yıl sonra özür dileyecektir.

Kıtlık, İrlanda siyaseti üzerinde çok etkili olmuştur. Halkın İngilizlere olan nefretini katlarken artık İngilizlerden herhangi bir şekilde yardım alamayacaklarını, gerekirse öleceklerini açıkça anlamışlardır. İrlanda yönetimini İngiltere'nin elinden alma arzusuyla önce Amerika'da ardından İrlanda'da Genç İrlandalılar hareketinin bir sonucu olarak Fenian Brotherhood (Fenian Kardeşliği) kurulur. Bu iki ülke temelli örgüt daha sonra İngiltere'ye karşı başlatılacak silahlı bir mücadele için adam toplamaya ve örgütlenmeye başlar. Daha sonra yine Amerika'da örgüt bir araya gelerek IRA'yı (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) kurar. Silahlı eylemleriyle Kanada'daki İngiliz topraklarına dahi saldıran IRA İngiltere'nin askeri gücü karşısında yenilir ve yer altına inmek zorunda kalır (Özçağatay,1998,47).

Bütün bu yerleştirmelere rağmen ada nüfusunun %80'i hala Katolik çoğunluktan oluşmaktaydı. Ulsterin dokuz bölgesinde dahi çok az bir farkla Protestan çoğunluk hâkimdi. Büyük Kıtlığın ardından 1860'lar ve 1870'lerde, Protestanların da katıldığı bir İrlandalı hareketi olarak, yönetimi Londra'dan Dublin'e devralmak için bir Home Rule hareketi başlatılmıştır. Home Rule yani yerinden yönetimin ilk amacı adanın tamamı üzerinde yetkisi olan ve iç işlerinde özgür bir İrlanda Parlamentosu oluşturmaktır. Home rule hareketine taraf olan grup çoğunlukla İrlanda'lı Cumhuriyetçilerdir. 1800'lerin sonlarında dönemin İngiltere Başbakanı ada üzerinde bir Parlamento kurulmasını destekler. Ancak Birlikçiler bu girişime karşı çıkarlar. Cumhuriyetçilerin daha sert olan ayrılıkçı kolu ise 1905 yılında Sinn Fein'i kurduklarını ilan eder. Bu durum Cumhuriyetçiler (İngiltere'den ayrılıp bağımsız bir yönetim kurmak isteyen grup) ve Birlikçiler (yönetimin hala İngiltere'ye bağlı kalmasını isteyen grup) arasındaki gerilimin artmasına neden olur. İki grup arasındaki bu çatışma dini kimlikle beraber kırılma noktasına ulaşır (Mulholland,2003,16).

1912 yılında Parlamento yeni bir Home Rule kanun tasarısı hazırlar. Birlikçiler bu tasarıya ilkine olduğuna daha şiddetle karşı çıkarlar. Bunun üzerinde İngiltere bir uzlaşma yakalamak amacıyla Home Rule'dan kuzeyde bulunan altı Ulster bölgesinin çıkarılacağını taahhüt eder. 1913 yılında kuzeyde yaşayan Protestanlar İrlanda'dan ayrı, Protestan bir Ulster yaratmak amacıyla Ulster Gönüllü Gücü UVF'yi oluştururlar (Çemrek ve Metkin,2013,284-286).

Hem UVF hem de İrlandalı Cumhuriyetçiler silahlanır. Ancak, 1914 yılının yazında başlayan savaş ülke içindeki karışıklığı bir süre askıya alır. Savaş için pek çok Home Rule karşıtı UVF üyesi Kral ve İngiltere yanında savaşa katılmak için başvuruda bulunur. Ayrıca, İngiltere'nin savaş bittiği zaman Home Rule yasasını geçireceğini vadedmesiyle birlikte pek çok ayrılıkçı Katolik grup da savaşa girer (Özçağatay,1998,57).

I. Dünya Savaşı sırasında İrlanda'yı 20. yüzyıla hazırlayan pek çok gelişme meydana gelir. Bu olaylar Dublin'de Nisan 1916'daki Paskalya Ayaklanmasıyla başlar. Paskalya Ayaklanması İrlandalı Cumhuriyetçilerin Dublin'de bir hükümet kurma, adadaki İngiliz yönetimini atma ve İrlanda adası üzerinde bir cumhuriyet kurma girişimidir. Cumhuriyetçi hareket ve Home Rule hareketi birbirinden farklı eylemlerdir. Zira Home Rule hareketi Dublin'de yerlilerin, Katolik ve Protestanların, birlikte yürütebileceği ayrı bir parlamento isterken, Cumhuriyetçiler İngiltere'den tamamen bağımsız olmayı ve tamamen ayrılmayı istemektedir (Arargüç,2006,38).

Paskalya ayaklanması sırasında 1,500 isyancı Dublin'deki belli başlı binaları işgal ederler. Posta ofisine el koyduklarını ilan eder ve İrlanda bayrağı asarlar. İrlanda bağımsızlığını ilan ederler. Ancak İngilizler karşı saldırıda bulunurlar ve yaklaşık üçte bir isyancıyı öldürürler. Ardından aralarında Milliyetçi güçlere komutanlık ve kurulması planlanan İrlanda'ya başkanlık yapan Patrick Pearse'in de olduğu 97 isyancıyı idam ederler. Ayaklanmanın ardından daha fazla Katolik Valera'nın başkanlık ettiği ve İrlanda'nın özgürlüğünü hedefleyen Sinn Féin'i destekleme kararı alır (Hogan ve Fouberg, 2003, 67).

1916'da başarısız olmuş olan Paskalya Ayaklanması, ayaklanmanın idam edilmiş milliyetçi liderleri ve bu duruma müteakip olarak İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) ve siyasi kanadının -İrlanda Milliyetçi Partisi Sinn Féin- özerk yönetim ihtimallerine büyük bir darbe vurur. 1918'de Sinn Féin İrlanda Bölgesel meclisinde

İrlanda Parlamenter Partisi'ni yenerek, Ulster'da başarı elde ederek savaş sonrası ilk seçimi, 105 sandalyenin 73'ünü kazanır. Seçimden sonra Sinn Féin Westminster'daki koltuklarını almayı reddeder, Dublin'de Dail Eirean adını verdikleri kendi İrlanda parlamentosunu oluşturur ve Bağımsızlık Savaşı'na başlar ve "Kuzey İrlanda Sorunu" böylece vücut bulur (Çemrek ve Metkin,2013,283).

Bu durum IRA ve İngiliz güçleri arasındaki gerilla savaşına yol açar. 1919 yılının Ocak ayında Sinn Fein ile bağlantılı olan IRA, İrlanda'daki İngiliz güçlerine saldırmaya başlar. İrlanda'nın doğusu ve batısı başlıca olmak üzere bir çatışma başlar. Kuzeyde daha ziyade Cumhuriyetçiler ve Birlikçiler arasında yaşanan mezhepsel çatışmalar yer almaktadır. Savaş, adanın güneyinde Serbest İrlanda'nın kurulmasıyla son bulur.

İrlanda Bağımsızlık Savaşı 1921 yılında imzalanan bir ateşkesle son bulur. Yapılan Anglo- Irish (İngiltere- İrlanda) Anlaşmasıyla İrlanda'nın bölünmesi gerçekleşir. Ancak daha sonra Kuzey İrlanda olarak bilinecek olan altı bölgede Sinn Fein Protestan nüfus yoğunluğundan dolayı aradığı desteği bulamaz. Sonuç olarak İrlanda iki farklı hükümet olarak ayrılır. Serbest İrlanda Büyük Britanya'ya bağlı bir dominyon statüsünde kurulur.

Kuzeyde Protestan nüfusun yoğun olduğu altı bölge kendi parlamentosunu inşa eder. Bu anlaşma adayı ikiye bölmüş ancak her ikisinin de İngiltere'ye bağlı kalmasını sağlamıştır. Kuzeyde Ulster'e ait dokuz bölge olmasına rağmen parlamentoda Protestan nüfusun çoğunluk oluşturabileceği altı bölge Ulster'e bırakılmıştır.

1921 yılında Michael Collins tarafından imzalanan anlaşma sonucu bazı Cumhuriyetçi örgütler Michael Collins ve yandaşlarını vatan hainliği ile suçlarlar. Ada'nın bu şekilde ikiye ayrılması IRA içerisinde büyük bir kırılmaya neden olur. 1922 yılında Valera İrlanda Cumhuriyeti'nin başkanı olarak seçilir. Collins ve Valera yandaşları arasında başlayan çatışma daha sonra ülke içinde bir iç savaşa dönüşür. Anlaşmanın hemen ardından çıkan iç savaşta çok sayıda İrlandalı Cumhuriyetçi hayatını kaybeder. 1922 yılında ayrılmanın ardından güneyde bulunan Serbest İrlanda'nın %93'ü Katolik iken %7'si Protestan nüfustan oluşmaktadır. (Cunningham,2006,401).

1937 yılında İrlanda kendi anayasasını oluşturur. İrlanda anayasası hala İrlanda adasında doğan bütün vatandaşları, kuzeydeki altı bölge dahil olmak üzere, İrlanda vatandaşı olarak kabul etmektedir. Bu durum adanın birleşmeye karşı duyduğu isteği de göstermektedir. 1949 yılında İrlanda Devlet Başkanı John Costello tam bağımsız İrlanda Cumhuriyeti'ni ilan eder. İngiltere ülkeyi tanıdığını açıklar. Böylece İrlanda Cumhuriyeti kurulmuş olur.

Yeni kurulan Kuzey İrlanda, Protestan nüfusun az farkla çoğunluk olmasından ötürü Britanya'ya bağlı kalır. Ayrılık sonrası ülke nüfusunun yaklaşık %65'ini Protestanlar, %35'ini Katolikler oluşturmaktaydı. Birleşik Krallık içerisinde Kuzey İrlanda kendi yönetimi hakkında oldukça söz sahibiydi. Londra pek çok konuyu ülkenin kendi içinde halletmesine izin veriyordu. İrlanda Parlamentosu yerel sorunlardan mesul iken ulusal kararlar Birleşik Krallık çerçevesinde alınıyordu. Dini gerilimler pek de azalmamıştı. Kendini sürekli olarak güvensiz hisseden Protestan çoğunluk, yabancılaştırılmış Katolik azınlık, seçimlerdeki yanlış uygulamalar, etnik köken, ekonomik zorluklar, sağlık, yerleşme ve iş bulma gibi sorunlar ülkenin bir süre daha siyasi refaha tam olarak kavuşamayacağını habercisi gibiydi (Loughlin,2003,55-57).

Ayrılığın Kuzey İrlanda için çeşitli sonuçları oldu. 1920 Yasası Kuzey'deki tarihsel değişiklikleri, bağımsızlık ve özerk yönetim arasındaki daha yeni mücadelesini ve nüfusun büyük bir kısmının kendini Özgür İrlanda Devleti'ndeki dindaşları ile özdeşleştirdiğini hesaba katmadı. Hükümet ayakta kalabilmek için yalnızca güce başvurdu ve 1920'lerin başlarında Kuzey İrlanda'da da neredeyse bir iç savaş olgunlaşıyordu, bu da dini ayrımların sertleşmesine sebep oldu.

Kuzey İrlanda'da ortaya çıkan şiddetli milliyetçilik Britanya yönetimini sembolize eden her şeyi yok etmeye çabaladı, bütün Kuzey İrlanda'yı temsil ettiğini iddia etti ve çoğu zaman sivil halkı kendine kalkan yaptı. Bu görüş o kadar nüfuz etmişti ki neredeyse bütün Katolikler, şiddete karşı çıkıp anayasal bir milliyetçiliği destekleyenler bile, IRA ile özdeşleşmeye başlamıştı. İrlandalı bakış açısı güneyde yer alan, bütün ada üzerinde hak iddia eden, birleşik İrlanda fikrine pek de barışçıl olmayan bir yaklaşım ortaya koyan bağımsız bir devletin varlığını açıklıyor olması gibi, Protestan-Katolik ilişkilerinin korku ve öfke içeren yapısını pekiştirmiştir.

Güney ve batıdaki Katolik yerleşik halkı etkileyen ekonomik zorluklar, savaşlar arası yıllarda yeni devletin sorunlarını arttırıyordu. Bu yıllar nispeten barışçıl geçmiş olsa da (birkaç dikkate değer örnek dışında, Belfast'ta 1935'de bir Protestan yürüyüşünde göstericilere ateş açıldıktan sonra çıkan ayaklanmalar gibi), uyumlu bir Kuzey İrlanda ulus devletini sağlamlaştırmak mümkün olmadı. Aksine, “hükümetin ve siyasetin ayrımcı kalıbının, sinirli geçen ilk aylarda çizilmiş kabataslağı artık iyice netleşmiş ve daha da sağlamlaşmıştı” (Buckland,1981,23).

Kuzey İrlanda'da uygulanan sistem azınlıkta bulunan vatandaşlara ikinci sınıf muamelesi eden bir çoğunluk demokrasisi üzerine dayanıyordu. Bu sistem yaklaşık olarak elli yıl boyunca Sivil Haklar hareketleri dünya geneline yayılana kadar devam etti. Sistem gücü elinde bulunduran çoğunluk tarafından yönlendiriliyor, sadece iş bulma, barınma, eğitim gibi hizmetlerin dağıtılması değil, siyasi ve yasal hakların yürütülmesi de bir topluluk tarafından kontrol ediliyordu (McKittrick ve McVea, 2012,11). Ekonomi çalışan sınıfın sadık üyelerini (Protestanlar) ödüllendirmek ve ülkeye karşı sadakatsizlik içerisinde olduğu düşünülenleri (Katolikler) cezalandırmak üzerine kuruluydu. Bölgedeki bazı büyük işveren şirketler çalışanları işe almada bazı ayrıştırmacı politikalar yürütmekteydi. 1971- 1987 yılları arasında Katoliklerin işsizlik oranları Protestanların iki katıydı (Protestan erkek işsiz oranı %12 iken Katolik erkek işsiz oranı %29,5'dur) (Cunningham,2006,404).

Yine aynı şekilde seçimlerle ilgili de bazı adaletsiz uygulamalar Katolik halkın şikâyetlerindendi. Seçimlerde orantılı temsil sisteminden kazanan taraf seçimi alır sistemine geçilmesi yaşanan başlıca sorunlardandı. İki kültürü de temsil eden yerel bir parlamento sunmaktansa, 1922'de değişen bu sistem çoğunluk tarafından yönlendirilen “kazanan her şeyi alır” şeklinde bir yerel yönetime dönüşmüştü. Çoğunluğun lehine seçmen sayısının artırılması için belediye meclislerinin sınırları değiştirilmiştir. Hatta “gerrymander” (seçimde hile yapmak için kullanılan bir terim) terimi Cumhuriyetçiler tarafından Londonderry seçimlerinde 7.500 Birlikçi parti 12 meclis üyesi çıkarırken 10.000 Cumhuriyetçi partinin 8 meclis üyesi çıkarması ardından Cumhuriyetçiler tarafından uydurulmuştur (McKittrick ve McVea,2012,8).

1950'lere gelindiğinde bazı Katoliklerin Birleşik bir İrlanda ısrarındansa Kuzey İrlanda içerisinde eşit haklara sahip olmayı kabul etmeye hazır oldukları gözlemlendi. 1967 yılında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Topluluğu ayrımcılığın

ortadan kaldırılması, iş ve barınma olanaklarının adil dağılımı, kalıcı bir acil durum mevzuatı derlenmesi ve seçimle ilgili düzenlemeler yapılması gerekliliğini vurgulayan bir dizi liberal reform talep etti. Düzenlenen kampanya Birleşik Devletlerdeki Sivil Haklar kampanyalarından uyarlandı. Şiddetten uzak bu kampanyada protestolar, yürüyüşler, oturma eylemleri ve azınlığın sorununu meşrulaştırmak için medya kullanılmaktaydı. Yerel yönetim bu toplumsal kargaşayla başa çıkamayınca 1969 yılında İngiliz ordusu nizamı sağlamak için adaya geldi. Başlarda çoğu Katolik orduyu kendilerini Protestan çoğunluktan koruyan bir güç olarak gördü. Ancak, militan Cumhuriyetçiler için bu durum İrlanda toprağında yeniden İngiliz ordularını görmektir. Yeni oluşmuş PIRA (Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu) ordu aleyhine şiddet kampanyaları başlattı. Kuzey İrlanda hükümetinin olayları kontrol altına almadaki başarısızlığının ardından Westminster parlamentosu Kuzey İrlanda hükümetini askıya aldı ve yönetimi devraldı. Bu durum 1990'lara kadar devam etti (Darby,1995).

Kâğıt üzerinde sivil haklar mücadelesi başarılı bir girişim oldu. 1970'in sonlarına doğru amaçlarının bazılarını ulaşılmıştır. Ancak müzakerelerin kendine özgü bir yol hartası vardı. IRA mücadelesi 1972'den sonra ivme kazandı. 1969 ve 1970'i şekillendiren Katolik-Protestan başkaldırıların yerine çatışma PIRA ve İngiliz ordusu arasında, milis güçlerin kanlı müdahaleleriyle birlikte, bir şiddet eylemleri dizisine dönüşmüştü. 1972 yılında şiddet eylemleri, 468 kişinin ölümüyle zirveye ulaştı ve ardından yılda yaklaşık 100 ölü sayısı ile düşüş gösterir (Darby,1995).

Topluluklar arasında meydana gelen isyanlar 1960'ları şekillendiren temel hareketleri oluşturdu. Halk arasındaki tabiriyle "the Troubles" dönemi de bu yıllara damga vuran eylemler arasındadır. 1960'ların sonlarına gelindiğine şiddet eylemlerinin yoğunluğu azalmış, İngiltere (İngiliz ordusu, yerel gruplar, polis güçleri), Cumhuriyetçi milisler (PIRA, INLA) ve Birlikçi milisler (UDA/UFF, UVF) arasında düşük yoğunluklu şiddet eylemleri görülmeye devam etmiştir (Darby,2003).

Ülke genelinde yaşanan bu şiddet eylemlerinin bir başka etkisi ise toplumdaki ayrımın derinleşmesi, eski husumetlerin artarak sürdürülmesi ve yenilerinin yaratılmasıydı. Zorluklar içerisinde ayağa kaldırılmaya çalışılan ekonomi siyasi şiddetin yarattığı dengesizlikle geriye düşüyordu. Troubles binlerce ailenin, bireyin yaralandığı bir insanlık dramıdır.

1974 ve ateşkesin olduğu 1994 yılları arasında siyasi ve kurumsal bir uzlaşmaya varabilmek için pek çok girişim oldu. Yapılan bütün girişimler Londra temelli, Katolik ve Protestanların iktidar paylaşımını öngören girişimlerdi. Fakat bütün bu girişimler yerel muhalefetlere maruz kaldı. 1985 yılında, her iki toplulukta da çoğunluk arasında siyasal bir uzlaşma sağlayamayan ve milis kuvvetlerini yönlendirmekten başka bir şey yapamayan İngiliz hükümeti İrlanda Cumhuriyetiyle bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma doğrultusunda İrlanda devletine Kuzey İrlanda'ya danışmanlık yapma görevi verildi. Bu durum ortak otoritesinin beklentilerini tam olarak karşılamasa da, Anlaşma başarıya ulaştı ve çatışmanın yönetilmesinde iki devlet arasında kalıcı bir iş birliğinin sağlanmasına yol açtı. İrlanda hükümeti artık Kuzey İrlanda'nın Cumhuriyetçi halkı için resmi bir garantör konumundaydı. Bunun karşılığında İrlanda hükümeti ilk defa Kuzey İrlanda Devletinin varlığını ve çoğunluk istediği için 'rıza ilkesi' gereği Birleşik Krallığın bir parçası olarak kaldığını kabul etti. Ayrıca bu anlaşma iki devlet arasındaki işbirliğini arttırmış ve 1994 sonrası barış süreci için ortam hazırlamıştır (Darby,2003).

II.II. NEDEN ANALİZİ

Uzun yıllardır devam eden korku, ötekileştirme ve düşmanlık muhtemel bir çatışmanın habercisi niteliğindedir. Toplum içerisindeki bu ayrılık yapıda da bazı değişikliklere yol açmış, çatışma için ortam hazırlamıştır. Yüzyıllardır devam eden bu çatışmanın bir çözüme ulaştırılamamasının pek çok nedeni bulunmaktadır. Toplum içerisinde dini, siyasi, etnik, kültürel ve ekonomik temellere yayılmış bu çatışma iki topluluğu birbirinden ayırarak yıllardır devam eden bu husumeti perçinlemiştir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, Katoliklerin kendilerine karşı yapılan ayrımcılığa ve baskıya karşı oluşturdukları tepki ile Protestanların ada üzerindeki azınlık konumunda olmalarından kaynaklanan kültürel asimilasyon korkusu çatışmanın temel nedenini oluşturmaktadır. Dinin yanı sıra kültürel kimliği koruma çabaları da Protestan ve Katolik halkı farklı eğitim birimlerine, partilere, çalışma alanlarına yönlendirmiş, bu durumun sonucunda halk birbirinden ayrılmış ve aradaki uçurum da derinleşmiştir. Katolik halk her zaman kendisini İrlanda'nın bir parçası olarak görürken Protestanlar İngiltere'yle bağlarını koparmamaya çalışmışlardır. Bu ötekileştirme ve toplumu ayırma, dış tehdit yaratarak kendi toplulukları içerisinde daha fazla destek bulma ve destekçilerinin sadakatini pekiştirme gibi sonuçlar doğurmuştur (Dunn ve

Hennessey,1996,173-175). Çatışma yönetimi uzmanlarından Martin Melaugh kuzeyde meydana gelen çatışmaların başlıca üç tetikleyici sebebi olduğunu söyler. Bunlardan ilki, 1609'da “ Ulster Plantasyonu” olarak göreceğimiz adaya yaptırılan göçler, bir diğeri 1921'de İrlanda'nın bölünmesi ve 1968'de azınlık Katoliklerin protestolarıdır.

Kuzey İrlanda'da süregelen çatışmanın nedenleri dört ana başlık altında anlatılacaktır. Bu başlıklardan hiçbirisi tek başına çatışmanın nedeni değildir ancak her bir başlık çatışmayı derinleştiren, ötekileştirmeyi ileri taşıyan sebeplerdendir.

II.II.I. Ekonomik Nedenler

İki toplum arasındaki ekonomik düzey farklılıkları Kuzey İrlanda çatışmasında önemli bir yere sahiptir. Ekonomik kutuplaşmanın temelleri 16. ve 17. Yüzyılda İrlanda adasına Protestanların yerleştirilmesi ve toprak yönetiminin Protestanların tekeline geçmesiyle atılmıştır. Özellikle Protestan yerleşimcilerin yoğun olduğu Ulster bölgesinde verimli topraklar onların kontrolüne geçmiş, Protestan tacirlerse liman ve işletmeleri çalıştırmaya başlamışlardır (Rowthone ve Wayne, 1988). 17. Yüzyılın başlarında Ulster en az gelişmiş İrlanda bölgesiyken özellikle keten endüstrisinden dolayı Doğu Ulster İrlanda'nın en yüksek nüfusuna ve gelir düzeyine sahip olmuştur. Protestan sınıfın zenginleşmesi Katoliklerin işlerinden çıkartılıp yerlerine Protestan işçilerin alınmasından da kaynaklanmaktadır. Bunun tek nedeni elbette ki ini ayırım değildir. Protestanların daha iyi çalıştıkları yargısı, aynı yerden geldikleri için akrabalık veya dostluk bağları, İngiltere'nin bir parçası olmak üzerine kurulu siyasi görüşleri de Protestan işçi sayısındaki artışın nedenleridir. Bu kutuplaşma Kuzey İrlanda'da devam etmiştir. Yapılan çalışmalarda Kuzey İrlanda'da işsiz Katoliklerin oranının işsiz Protestanların 2,5 katı olduğu gözlemlenmiştir. Her ne kadar yapılan düzenlemelerle iş bulma koşullarında adalet sağlanmaya çalışılsa da işsizlik oranlarında hala büyük bir fark vardır (Gibson, Michael ve Wilson,1994).

Ayrılmadan 1960'lara kadar Kuzey İrlanda'nın ekonomik kaynakları Protestanların yönetimindeydi. Endüstri ve finans gibi alanlar da dahil olmak üzere özel sektörde pek çok alanda söz sahibiydiler. Ekonominin getirdiği bu güçle birlikte bölgesel düzeyde yerel yönetime de müdahale etme güçleri vardı. Katoliklerden daha eğitimlilerdi ve nüfusun çoğunluğunu oluşturuyorlardı.

Böyle bir ortamda üstünlüğü sürdürmek çok daha kolaydı. Ekonomik güç paranın aileler arasında dolayısıyla topluluk içerisinde dolaşımıyla korunmuş oluyordu. Aynı çevrelerden kişilerin işe alınması, otoriteye 'saygılı' kişilerin belli pozisyonlara getirilmesi gibi tavırlar Katoliklerden ziyade Protestanların işe alınmasını kolaylaştırıyordu. 1971 nüfus sayımına göre Katolikler yöneticilik, mühendislik, memuriyet gibi konumlarda hemen hemen hiç bulunmuyorlardı. Onların etkin oldukları pozisyonlar daha ziyade daha az beceri gerektiren, düşük statüdeki işlerdi.

Bu ayrımcılık aynı zamanda göç oranında artış olarak kendini göstermiştir. 1937-1951 yılları arasında Katolikler nüfusun üçte birini oluştururken göçmenlerin %55'ini, 1951-1961 yılları arasında % 60'ını ve 1961-1971 yılları arasında %54'ünü oluşturduğu görülmüştür. Göç nüfustaki Katolik oranının artışını bir süre için geciktirmişse de çok fazla üreyen Katolik nüfus için kesin bir çözüm olmamıştır (Mulholland,2003,39-45).

1969 yılının sonlarında yapılmaya başlanan düzenlemelerle iş edinmede adil koşulların önü açılmıştır. 1969 Downing Street Deklarasyonu'na göre "bütün Kuzey İrlanda vatandaşları ayrımcılık yapılmadan eşit haklara sahiptir." Kamu istihdamı da deklarasyona bir madde ile dâhil edilmiştir. Ayrıca 1972 yılında yerel yönetimlere üst düzey atamalar yapmak için Yerel Yönetimler Personel Komisyonu kurulmuştur. Bu Komisyonun amacı ayrımcılığın önlenerek, hak eden kişinin istihdam edilmesini sağlamaktır. 1973 yılında Kuzey İrlanda Meclisi tarafından dini inanç ya da siyasi düşünce temelinde herhangi bir kişi veya bir kişinin sınıfına karşı ayrımcılık yapılması Kuzey İrlanda Yasasınca hazırlanan bir mevzuatla önlendi. Hükümete ayrımcılık karşıtı tavsiye vermesi için İnsan Hakları Yasal Danışma Komisyonu kuruldu.

Bu düzenlemelerle birlikte Kuzey İrlanda ekonomisindeki Protestan üstünlüğün etkisi azaltılmaya çalışıldı. Geleneksel şirket yapısının kırılması ve dışarıdan gelen yatırımcıların etkisiyle özel sektörde belli bir denge yaratılmaya çalışıldı. Ancak, işsizlik düzeyi 1970'lerde bütünüyle artarken Katoliklerin, Protestanlara göre istihdam düzeyi hala düşüktü. 1975-1983 yılları arasındaki dönemde Protestan erkeklerin işsizlik düzeyi % 8 artarken Katolik erkekler arasında bu rakam % 18'lere ulaşmıştır. 1983- 1985 arasında ortalama toplam işsizlik Protestanlar için % 15 iken Katolikler için % 35'tir (Rowthorn ve Wayne,1988).

Gallagher yaptığı çalışmada Protestan okullarını bitiren öğrencilerin Katolik okullarından mezun olanlara göre daha kalifiye elemanlar olduğunu ve Katolik okullarının müfredatlarında fizik ve teknoloji gibi alanlara daha az önem verildiğini vurgulamıştır. Ayrıca yapılan çalışmalar Protestan ailelerde Katolik ailelere göre daha fazla çift maaşla geçinen aile vardır. Üstelik Protestanların Katoliklerden daha fazla kazanç elde edecek işlerde çalıştıkları, maaşları düşük olan Protestanlarinsa Katoliklerden daha fazla ek iş aradıkları yapılan anketler sonucu görülmüştür (Gallagher,1991).

Kuzey İrlanda çatışmasında ekonomi can alıcı konulardan birisidir. Katoliklerin durumu uzun yıllarca dezavantajlı konumda olmuştur. Protestanlar ada üzerinde her alanda daha iyi durumdadır. Ancak geçtiğimiz 30 yılda Protestanların ekonomik etkinliği giderek azalmıştır. Ekonomik bağımlılık ve doğrudan yönetim ayrımcılık karşıtı İngiltere'nin Protestan üstünlüğünü azaltmasına yol açmıştır. İngiltere'nin ayrımcılık karşıtı yaptırımları yavaş olmasına rağmen etkilidir. Ancak her iki topluluğu da eşit seviyeye getireceği konusunda şüpheler vardır. Ayrıca ekonomik eşitliğin sonuçlarının ne olacağı da öngörülemez.

II.II.II. Siyasi Nedenler

20. yüzyılın başlarında meydana gelen ayrılma her iki ada için de askeri ve ekonomik fayda sağlayan bir olgudur. Bu ayrılık İrlandalı Protestanlar ve İngilizler arasında, tarihi bağları yeni oluşan Kuzey İrlanda'da yeniden yapılanmak için ortam yaratmıştır. Bu ayrılık yeni kurulan İrlanda Hükümeti ve Westminster'a bağlı kalan Kuzey İrlanda ile yeni ilişkiler kurulmasına yol açtı. Yapılan yeni düzenlemeler elli yıl sürecek bir güç dengesi yarattı. Çatışmanın siyasi nedenlerini incelerken ülke içerisinde siyasi çatışmayı tetikleyen unsurlara ve neden daha önce bir barış çalışmasının yürütülemediğine cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Kaygan bir siyasi zeminde Birlikçilerin en kötü senaryoyu düşünmekten başka çareleri yoktu. Öncelikleri İngiltere ile birliği korumaktı. Bunun başlıca öncelik olmasının nedeni ise Katolik olan adanın geri kalanıyla birleşerek asimile olmak ve İrlanda adasında yaşayan 'İngilizler' olarak elde ettikleri ayrıcalıklardan mahrum kalmaktı.

23 Aralık 1920 tarihinde yürürlüğe konan İrlanda Hükümet Yasası (Government of Ireland Act) kendi parlamentosu olan iki farklı yönetim ortaya çıkarır. ‘Kuzey İrlanda; Antrim, Armagh, Down, Londonderry, Fermanagh ve Tyrone olmak üzere altı bölgeden oluşur. Yasa Kuzey İrlanda’da iki meclis sisteminin oluşumunu sağlar. Biri nispi seçimle seçilmiş 52 üyeli Avam Kamarası (House of Commons), diğeri ise, 24’ü Avam Kamarası üyelerince seçilen ve biri Belfast’ın diğeri Londonderry’nin belediye başkanı olan 26 üyeli Senatodur. Yasaya göre Birleşik Krallık ülkenin iç işlerine karışmayacak ve ülkede eğitim, sağlık, barınma gibi alanlarla yerel meclis ilgilenecektir (Ruane ve Todd,1996,173-175).

Nispi seçim sisteminin iki temel amacı vardır. İlk olarak, azınlık partilerinin mecliste temsil edilmesini kolaylaştırır. İkinci olarak, seçimde kullanılan her bir oy önemli olduğundan hiçbir oy boşa gitmemiş olur. 1929 yılında Birlikçiler ülkede kullanılan nispi seçim sistemini feshettiler. Bu durum SDLP gibi azınlık partilerini zayıflattı ve Cumhuriyetçilerle Birlikçiler arasındaki çatışmayı pekiştirdi. 1925 yılında sekiz koltuğu olan azınlık gruplarının 1929 yılında koltuk sayısı dörde düşmüştür. Ayrıca Kuzey İrlanda yerel yönetim seçimlerinde uygulanan bir sistem (Ratepayer’s Franchise) sadece vergi mükelleflerinin ve arazi sahiplerinin oy kullanabilmesini sağlıyordu. Bu durumda kalburüstü kesim yani çoğunlukla Protestanların oy kullanması garanti altına alınmış oluyordu. Birleşik Krallıkta 2. Dünya Savaşı’na kadar kullanılan bu sistem Stormont’ta daha sonra da kullanılmaya devam etmiştir (Hennessey,1997,46).

1960’larda başlayan İnsan Hakları hareketiyle birlikte ülkede barınma, istihdam ve seçimde adaletsizlik gibi uygulamalara yeni düzenlemeler yapılması amaçlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak 1964’de Sosyal Adalet Seferberliği (CSJ) oluşturulmuştur. CSJ’nin hedefi yapılan adaletsiz uygulamalar hakkında halkı bilinçlendirmektir. Ayrıca 1 Şubat 1967 yılında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Derneği (NICRA) kurulur. Pek çok yasal düzenlemeyi öngören İnsan Hakları Hareketi kapsamında yerel hükümet seçiminde uygulanan arazi sahiplerinin oyunu daha değerli kılan sistemden, herkesin oyunun eşit sayıldığı ‘bir insan bir oy’ (one man one vote) sistemine geçiş için kampanyalar başlatılmıştır (Hennessey,1997,127).

Derneğin yürüttüğü çalışmalar sadece bunlarla sınırlı kalmıyordu. Ayrıca, seçim sınırlarında yapılan hilelere (seçim bölgelerinin Protestan oylar çoğunluk olacak

şekilde genişletilmesi gibi), kamuda çalışmaya karşı yapılan ayrımcılığa ve B-Special kuvvetinin (Protestanlardan oluşan özel polis teşkilatı) görevine son verilmesi gibi düzenlemeler içeriyordu.

Kuzey İrlanda için siyasi uzlaşma arayışları hala devam etmektedir. Çözüme giden yolda iki çetrefilli engel var. İlki birbirinden tamamen ayrı iki grubun siyasi hedeflerine ulaşmak için verdiği mücadeledir. Birlikçilerin kaybettikleri üstünlüklerini geri alma çabası, İrlanda Cumhuriyeti'nin Kuzey İrlanda'nın içişlerine karışmaya son vermesi ve birliğin yasal düzenlemelerinin koşulsuz kabul edilmesidir. Cumhuriyetçiler daha önce elde ettikleri başarıları pekiştirerek yeni düzenlemeler için ortam hazırlama girişimindedir. En azından, İrlanda hükümetinin Kuzey İrlanda üzerindeki denetiminin devam etmesi, İrlandalı kimliklerinin kabulü ve eşitlik için yapılan yasal düzenlemelerin devamıdır. İkincisi, toplumsal güç dengesi ve siyasi iklim belirsizdir. Her iki topluluk da kendi üstünlüğünü sağlamak için diğerini zayıflatacak yollar arar.

II.II.III. Sosyal Nedenler

Kuzey İrlanda'yı anlatırken çatışmanın aslında en büyük nedeni olarak Kuzey İrlanda sınırlarında kalan Katolik halkın adanın geri kalanıyla birleşme isteği ve Protestan halkın İngiltere'ye bağlı kalma arzusu arasında verilen mücadeleyi gösterdik. Bu amaçla iki farklı topluluğun bir diğeri üzerinde baskı oluşturma ve egemenliğini gösterme çabalarından bahsettik. Ada üzerindeki durumun tam olarak bu olmasına rağmen çatışmayı tam manasıyla anlayabilmek için bazı konuların açıklığa kavuşturulması gereklidir. Evet, ada üzerinde azınlık duruma karşı yapılan bir ayrımcılıktan söz edilmektedir. Ancak Katolikler yetkililer tarafından alenen bir zulme uğratılmamışlardır. Bütün Katolikler güneye sürgün edilmemiş veya Cumhuriyetçilerden sadece çok azı yargılanmadan gözaltına/ hapse alınmıştır. Katolik kiliseleri iş, eğitim, sağlık gibi alanlara karışabilmektedir. Cumhuriyetçi gazeteler, özellikle de Belfast temelli Irish News hükümeti eleştirebilmektedir ve eleştirmiştir (McKittrick ve McVea,2012,19).

Bahsedilen ayrımcılık nispeten daha sosyal bir alanda gerçekleşmiştir. Azınlık durumunda olan Katoliklerin ülkeye zarar veren, iskan ve istihdamda Protestanlar kadar hakkı olmayan ikinci sınıf vatandaşlar olduğu düşünülmüştür. Çok

az Katolik adli ve kamu alanlarında iş bulabilmiştir. Eğitimde yaşanan, iki tarafın da sorumlu olduğu, olumsuzluklar da iki topluluğun birbirine karışmasını engellemiş ve ayrımcılık bu şekilde korunarak günümüze kadar gelmiştir.

Eğitim Kuzey İrlanda çatışmasının nedenlerinden biridir. Bu sorunun kökleri 16. Yüzyıla kadar inmektedir. Kral Henry Katolikleri Protestanlaştırmak üzere adaya Anglikan rahipler görevlendirerek onlara İngilizceyi ve Protestanlığı öğretmelerini istemiştir. Çıkarılan kanunlarla Katoliklerin okullar kurmaları ve öğretmen atamaları yasaklanmıştır. Bu durum Katoliklerin kendi ‘yasadışı’ okullarını kurmalarına yol açmıştır. 1812 yılında kurulmuş olan Soruşturma Komisyonu’nun raporunda yeni ve daha liberal politikalar izlenmesi gerektiğinin altı çizilir. Herhangi bir mezhep ayrımı yapmadan bütün Hristiyanlara eşit eğitim veren bir eğitim sistemi önerilir. Bu öneri farklı mezheplerdeki bütün çocuklara eşit eğitim verilmesini öngören ulusal okul sistemini kuran 1831 Eğitim yasasının temelini oluşturur. Bu olay birleştirilmiş bir eğitim sisteminin temelini oluşturur. Katolik Kilisesi yeni sistem için başta ikna edilse de daha sonra Protestanlara tanınan pek çok taviz onları endişelendirmiş ve geri adım atmalarına sebep olmuştur. 1921 yılında adanın bölünmesiyle beraber yeni oluşan Kuzey İrlanda’da eğitim sisteminin de gözden geçirilmesi için bir ortam sağlanmıştır. Yeni kurulan komite okullara yapılacak finansal desteği de kapsayan üç farklı yönetim sisteminin oluşturulmasını teklif etti. Bu teklif zorunlu din eğitimi hakkındaki düzenleme hariç hepsini kabul etti. 1923’te din eğitiminin okul müfredatından çıkarılması kararına ise bütün kiliseler karşı çıkmıştır. Hatta Protestan rahipler “İncil tehlike altındadır” açıklamasını yapmıştır (Gibson, Michael ve Wilson,1994).

İki okulun kullandığı müfredat farklılığı bireyler arasındaki kimlik ve ötekilik duygularını perçinlemiştir. Katolik okullarında İrlandaca öğretilirken Protestan okullarında öğretilmez. Katolik okullarında sanat ve edebiyat gibi derslere ağırlık verilirken Protestan okullarında bilim ve matematik dersleri ön plana çıkarılmıştır. Daha sonraki yapılan düzenlemelerle eğitime eşitlik getirilse de her iki taraf da birbirine ‘karışmaktan’ ve asimile olmaktan korkar.

1960’lardaki Kuzey İrlanda İnsan Hakları hareketinde önemli rol oynayan bir başka sorun ise barınmadır. Ulster Plantasyonu ve Kontların İrlanda adasından kaçmasıyla birlikte Ulster İngilizlerin kontrolüne geçmiş ve adaya Protestanlar yerleştirilmeye başlanmıştır. Clarke bu durumu; “ Ada güç ve zenginlik kaynağıydı.

Adanın Katoliklerden alınıp Protestanlara verilmesi İngiliz yönetimine karşı direnci kırarak ve Protestanları daha önemli pozisyonlara taşıyacak ve böylece İrlanda huzura kavuşacaktı. Eğer İrlandalılar Protestan olmayı kabul etmiyorlarsa adaya Protestanlar yerleştirilirdi” diye açıklar (Clarke,1967,168).

Ancak yerleştirilen Protestan sayısı nispeten azdı ve adada yaşayan Katolik sayısı oldukça fazlaydı. Bu nedenle İrlandalılar Protestanlarla birlikte çalışmaya veya onlar için işçilik yapmaya devam ettiler. Hatta Protestanların edindikleri mülklerde kiracı olmaya veya kendi sahip olduğu araziye işletmeye devam eden aileler de vardı. Fakat bu aileler azınlıktaydı ve yönetime karşı sadakatsiz oldukları düşünüldüğü için daha az iş yapabiliyorlardı. Katolikleri işe almaya dair kısıtlamaların getirilmesiyle birlikte insanlar kırsallarda bir arada yaşayabilecekleri küçük köyler oluşturmaya başladılar. Adaya başlatılan ikinci göç ile Cromwellian Plantasyonu, adadaki Protestan nüfusu artırmış ve Protestan elitinin oluşmasını sağlamıştır (Clarke,1967,178).

Şehirlere yaşamaya devam eden Katoliklerin durumu ise daha karışıktır. Aşırı gruplar tarafından her iki toplulukta da azınlıklara yapılan saldırılar sürekli devam eder. İşten çıkarmalar, toplumdaki dışlamalar ve ev yakmalara kadar varan bu şiddet olayları her iki tarafı da tedirgin eder. 1883 yılında kırsal bölge konseyleri tarafından ev yaptırılmak üzere devletten hibe alınmıştır. 1890-1919 yılları arasında barınaklar da dâhil olmak üzere toplam 634 ev yaptırılmıştır. 1919-1936 yılları arasında işçiler için 4.300 ev yaptırılmıştır. Genellikle su akmayan ve tuvaletleri de dışarda olan bu evlerdeki yaşam koşulları yeterli değildir. Ayrıca bu evler yerleşim yerlerine çok uzak mesafelerde yaptırılmıştır (Gibson, Michael ve Wilson,1994).

Barınma, kamu istihdamı, eğitim gibi alanlarda yapılan ayrımcılık ve ayrıştırmalar Protestan gücünü pekiştirmiştir. Farklı eğitim sistemleri ve işe alımlarda yapılan ayrımcılıklar ve Katoliklerin herhangi bir nüfus planlaması olmaması refah düzeyini düşürmüştür, ülkede sadece işçi statüsünde çalışmalarına neden olmuştur. Özellikle Protestan nüfusun Katoliklerin yaklaşık üç katı olduğu Belfast'ta Stormont sistemi bu ayrımcılıkların devam etmesine göz yummuştur. İki topluluk bazı alanlarda bir araya gelmek zorunda kalırken, barınma, eğitim ve genellikle iş ortamında birbirinden ayrılmıştır. Her iki topluluk da yan yana, hemen her gün birbirlerini görerek fakat birbirleri hakkında neredeyse hiç bir şey bilmeden yıllarca yaşamıştır.

II.II.IV. Kültürel Nedenler

Kültür yani bir topluluğun kimliği, değerleri, dünya görüşü ve ahlak kuralları çatışmalar için temel oluşturabilir. Aynı kültürü paylaşmayan toplumlar ya asimile olurlar ya da bir arada yaşamaya son verirler. Kültürel farklılıklar toplum içerisinde hiyerarşik düzen ve insan ilişkileri alanında kendini gösterir. Kuzey İrlanda'da meydana gelen çatışma özellikle siyaset, güvenlik ve din alanlarında kendini göstermiştir. Bölgede yaşama topluluklarının mezhepsel farklılıkları ve üstünlük mücadelesi damgasını vurmuştur. Çatışmanın kültürel nedenleri olarak başlıca üstünde duracağımız konu mezhep ayrılıklarıdır.

Kuzey İrlanda'da Katolik Kilisesi hala bütünlüğünü korurken Protestan geleneği parçalanmış haldedir. Ada üzerinde tek bir Protestan kilisesinden söz edilemez. Var olan Protestan Kiliselerinin en büyükleri Presbiteryan Kilisesi, Methodist Kilisesi ve İrlanda Kilisesidir.

2001 nüfus sayımına göre Kuzey İrlanda nüfusunun % 40'ı Katolik, % 21'i Presbiteryan, % 15'i İrlanda Kilisesi'ne bağlı ve % 4'ü Methodist'tir (Census Office for Northern Ireland, Key Statistics Tables, 2001). Yapılan çalışmalara göre Katolik kilisesi politikayla diğer kiliselerden daha az ilgilidir. Halkın kime oy vereceğine dair yönlendirmeler yapmaz. Buna rağmen kendi içerisinde SDLP ile yakınlığı bilirse de SDLP'nin laik duruşundan dolayı bu yakınlık resmileştirilmez. Protestan kiliseleri ise siyasette daha aktif rol oynamışlardır. Kuzey İrlanda'da en büyük Protestan kilisesi olan İrlanda Kilisesi hem Dünya Kiliseler Konseyi hem de İrlanda Kiliseler Konseyinin üyesidir. Benzer şekilde Presbiteryan kilisesi de Dünya İttifak Reform Kiliselerinin kurucu üyesidir (Sandal,2010,35-37).

Kuzey İrlanda çatışmasında dini kimlik tarafları ayrıştırıcı başlıca etkidir. Ancak devam eden süreç bu dini farklılığın sosyal ve ekonomik, siyasi ve kültürel alanları nasıl şekillendirdiğinin bir kanıtıdır. Çatışmanın her iki tarafında da dini liderler siyasi, ekonomik ve paramiliter elitlerle uğraşmak zorunda kaldı. Dini semboller, tatiller ve ayinler toplumu parçalayan ve kendi tebaasını yaratan imgeler olarak kaldı. Örneğin Paskalya yürüyüşleri Kuzey İrlanda için dini bir eylem Paskalya kutlamaları yapmak yerine 1916 Paskalya Ayaklanmasını anmak için düzenlenmektedir. Ayrıca Birlikçiler tarafından yapılan 12 Temmuz kutlamaları da

herhangi bir dini bayram olmamasına rağmen 1690 yılında Katolik kral James'in William of Orange tarafından Boyle Savaşı'nda mağlup edilmesini kutlamak için yapılır. Zira Boyle Savaşı adadaki Protestan üstünlüğünü kanıtlayan ilk zaferdir. Dinin halkın kültürüne bu kadar işlenmesinin yanı sıra kültürün de dine yüklenen sembollerini görebilmek açısından Kuzey İrlanda çatışması önemli bir örnektir.

Hem Katolik hem de Protestan liderler şiddet kullanımına karşı çıkmıştır ancak Paramiliter örgütler dini liderler tarafından yapılan çağrılara cevap vermemiştir. Dini liderler ve örgütler arasındaki gerilimi gösteren en büyük olay 1981 yılında IRA ve INLA mahkûmlarının gözaltında kendilerine yapılan muameleyi protesto etmek için başlattıkları açlık grevi olmuştur. Dini liderler açlık grevini tasvip etmemiş ancak Kardinal O'Fiaich mahkûmların insanlık dışı şartlar altında tutulduklarına dikkat çekmiştir. Dahası, siyasi amaçlı yapılan bu açlık grevleri Katolik ve Protestanlar arasındaki çatışmayı derinleştirmiştir (Sandal,2010,126).

Kuzey İrlanda toplum yapısı üzerine yapılan Kuzey İrlanda Sosyal Tavrı Anketi ülkede yapılan evliliklerin %77'sinin aynı mezhepten yapıldığını göstermektedir. Ayrıca bireylerin dini tercihlerinin aileleri tarafından yapıldığına, dinin aileden gelen değişmez bir olgu olduğuna işaret eder. Mezhepler arasındaki bu ayrım her çevrede kendini gösterdiğinden ilk sınıflandırmamız dinsel farklılıklar olmuştur. 1995'te yapılan ankete göre Protestanların % 95'i Birleşik Krallığın bir parçası olarak kalmak isterken Katoliklerin % 24'ü Birleşik Krallıkla birlikte kalmak ister. % 60 oranında Katolik ise İrlanda Cumhuriyeti ile birleşme yanlısıdır (Nolan,2012,130).

Kuzey İrlanda çatışması her ne kadar ayrıştırıcı gücü mezhepler olsa da gelişim sürecinde dini nedenlerden çok daha karmaşık nedenler üzerine kurulmuştur. Her iki tarafın dini liderleri de şiddete karşı tepki göstermiştir. Din ada üzerinde sadece ulusal kimliği belirleyen faktör olarak görev yapmıştır. Protestan Birlikçiler Kuzey İrlanda'nın İngiltere'yle bağlarını koruması için, Katolik Cumhuriyetçiler ise birleşik bir İrlanda Cumhuriyeti kurmak için dini kimliklerini ön plana çıkarmışlardır.

II.III. MEVCUT DURUM ANALİZİ

Bir çatışmaya dair mevcut durum analizi yapılırken çatışmanın kaçınıcı derecen çatışma olduğu, süresi, kapsamı ve son gelişmeler incelenir. Kuzey İrlanda

çatışması kapsamında bu konular detaylı olarak incelenmiştir. Fakat çatışma analizlerine göre çatışmanın günümüzde kaçınıcı dereceden devam ettiği silah bırakmanın tam olarak gerçekleşip gerçekleşmediği bu bölümde incelenecektir.

Çatışma analizlerinin detaylı olarak yapıldığı HIIK'ya göre Kuzey İrlanda çatışması Protestan Birlikçiler ve Sinn Feinn'in silahlı örgütü olarak bilinen IRA arasında 1968 yılında başlamıştır. Üçüncü dereceden yani Kriz safhasında bir çatışma olarak tanınır durum değişikliği görülmemektedir. Yani çatışmamız uzun süredir aynı yoğunlukta devam etmiş, görünür çatışma seviyesine yakın olduğu belirtilse de kategorisi değiştirilmemiştir. Çatışmanın tarafları IRA, RIRA, Sinn Fein, İngiliz Hükümeti, UUP, UDA olarak belirtilmiştir. Ayrıca çatışmanın konusu için özerklik (Hayırlı Cuma Anlaşmasının uygulanması) gösterilmektedir (HIIK, 2014, 40).

1997 yılının analizine göre Kuzey İrlanda çatışması terör ve umut ikilemi arasında gidip gelmektedir. Yeni seçilen İşçi Partisi hükümeti ve Blair görüşmesi beklentileri kısmen karşılamıştır. Bu nedenle ilk defa çatışmaya taraf olan bütün partiler aynı masa etrafında toplanmışlardır. 20 Temmuz'da IRA silah bıraktığını açıklamıştır (HIIK, 1997,2).

2002 yılına gelindiğinde durum pek değişmemiştir. Hayırlı Cuma Anlaşmasının uygulanmasıyla ilgili sorunlar çatışmanın o günkü mevcut durumunu yansıtmaktadır. Kuzey İrlanda yarı özerkliğinin üçüncü iptali barış yolunda bir geri adım niteliğindedir. 15 Eylül tarihinde Kuzey İrlanda'nın Protestan başbakanı IRA'ya silah bırakması ve Sinn Fein'e parlamentoyu terk etmesi aksi takdirde partisinin ve kendisinin istifa edeceği açıklamalarında bulunur. İngiltere bu durumun barışın sonunu getireceğini düşündüğünden tersi politikalar izlemeye teşvik eder. Bu gelişmelerin yaşanmasında üç temel sebep bulunmaktadır. İlki, IRA'nın Kolombiyalı isyancı örgüt FARC'la işbirliği içinde olması; ikincisi, IRA'nın Katolik ve Protestan opluluk içinde kargaşa yaratmak amacıyla Belfast Parlamentosu'na casus sokma girişimi ve üçüncüsü, IRA'nın daha önce yaptıklarından dolayı pişmanlığını ifade etmesine rağmen eylemlerine devam etmesidir (HIIK,2002, 12).

2014 yılının analizindeyse Cumhuriyetçi ve Birlikçi paramiliterlerin eylemlerinin devam ettiği belirtilir. UVF parti binalarına, özel mülklere ve cumhuriyetçi kuruluşlara yapılan saldırılardan sorumlu tutulmaktadır. Aynı şekilde IRA'da yapılan saldırılara karşı saldırılar düzenlemiştir. 2014 tılı boyunca süzenlenen

bu saldırılar sırasında özellikle Belfast ve Londonderry’de 31 kişi yaralanmıştır (HIIK,2014,46).

HIIK çatışma verilerine göre örneklendirilen bu üç farklı sene çatışmanın büyük ölçüde yatırıldığına fakat bitmediğine dair sunulabilecek büyük kanıtlardandır. Onca yıl ve ölen onca insana rağmen iki tarafın da istediği şekilde bir sonuca ulaşmayan ve dahası iki tarafın da herhangi bir şekilde uzlaşmadığı bir örnektir. Halkın isteklerini artık tam olarak yansıtmadığı bilinen taraflar kendi siyasi arzuları çerçevesinde hareket etmektedirler. Çatışma yoğunluğunun düşüklüğü ve artık statüsünde bir değişiklik olmaması ise Troubles döneminden bu yana etkili bir barış politikası izlendiğinin göstergesi niteliğindedir.

II.IV. AKTÖR ANALİZİ

On yedinci yüzyılda adaya başlatılan göç, özellikle adanın kuzeyinde, Protestan ve Katolik iki topluluk oluşmasına yol açmıştır. Bu iki topluluk din farklılıkları ve kimliklerinin asimile olacağı korkusuyla birbirlerine karşı adada bir üstünlük mücadelesine girişmişlerdir. Bu durum 20. Yüzyıla kadar bu şekilde devam etmiş, İngiliz hükümeti demokratik bir arena oluşturmaktan ziyade Kuzey İrlanda için bir nevi güç kaynağı olarak görülmüştür. Aynı şekilde, Stormont’ta yer alan parlamentonun sürdürdüğü demokrasiye rağmen, Kuzey İrlanda’da bulunan siyasiler durumu toplumsal bir güç oyununa çevirmişlerdir (Cunningham,2006,412).

1960’lara gelindiğinde Kuzey İrlanda denkleminde dört temel bileşen söz konusuydu. İlk olarak, Protestanlar 1.5 milyonluk Kuzey İrlanda nüfusunun üçte ikisini oluşturmaktaydı. Protestanların büyük çoğunluğu İngiltere’yle bağların koparılmasına tamamen karşı çıkan Birlikçilerden oluşuyordu. Her ne kadar İngiliz hükümetine çeşitli eleştirilerde bulunsalar da kendilerini İrlandalı olarak değil İngiliz olarak tanımlamaktaydılar. Sadece İngiltere’yle olan bağların kıymetini ifade etmekle kalmıyor, İrlandalı ulusalcıların politik görüşlerine, dinlerine ve ekonomik çıkarlarına saldıracakları bir Birleşik İrlanda ihtimalinden ürküyorlardı (McKittrick ve McVea, 2012,1).

Hemen hemen bütün Protestanlar Birlikçileri desteklediler. Denklemi oluşturan ikinci büyük bileşen ise nüfusun üçte birini oluşturan ve kendilerini İrlandalı olarak tanımlayan Katoliklerdi. Pek çoğu Kuzey İrlanda’yı beklentileri karşılamaktan uzak,

hatta gayrimeşru bir devlet olarak görüyor, bağımsız ve birleşik bir İrlanda'nın adanın bütünlüğü için doğal bir politik süreç olduğunu savunuyordu. Kuzey İrlanda probleminin kalbinde bu iki ulusun birbirine zıt talepleri yatmaktadır.

Yirminci yüzyılın başlarında İrlanda nüfusu yaklaşık olarak 4.250.000'idi. bu nüfusun 3. 250.000'ini Katolikler, 1.000.000'unu ise Protestanlar oluşturmaktaydı. Bu Protestan halkın tamamı 16. Ve 17. Yüzyıllarda İngiltere ve İskoçya'dan adaya yerleştirilmiş kişilerin torunlarıydı. Bu yerleştirmenin temel amacı İngiltere'nin Katolik düşmanları İspanya ve Fransa ile bir bağ kurmaya çalışan ada halkının bu devletlerle bağlantısını kesme ve tamamen müttefik bir ada yaratma isteğiydi (McKittrick ve McVea,2012,2).

Her ne kadar yıllar içerisinde iki topluluk arasında evlilik gibi bağlar olmuşsa da bunlar istisnai durumlar olarak kalmış, özellikle adanın kuzey doğusunda topluluklar birbirlerini dışlamışlardır. Protestan yerleşimciler siyasi ve ekonomik üstünlükler elde etmişlerdir. İki topluluğun da özellikle üstünde durduğu farklılık ulusal kimliktir fakat çatışmayı derinleştiren farklı etkenler de bulunmaktadır.

Kuzey İrlanda çatışmasının en önemli aktörleri elbette ki Kuzey İrlanda'nın kendisi ve İrlanda Cumhuriyeti ile İngiltere Hükümetleri, kuruluşları ve Sendikalarıdır. Kuzey İrlanda içindeki aktörler Cumhuriyetçi ve Birlikçi güvenlik güçlerinin milis kuruluşları, siyasi partiler, her iki topluluğun kiliseleri, devlet kurumları, Orange Order (Orange Derneği), insan hakları kuruluşları, okullar ve üniversiteler, çatışma yönetimi kuruluşlarıdır. Liste bu şekilde devam ederken çatışma bölgede yaşayan 1,7 milyonun hayatını etkilemiştir (Cunningham,2006,413).

İrlanda Cumhuriyeti ve İngiltere de sorunun başlıca aktörleridir. Her iki devletin de güvenlik güçleri bu soruna müdahil olmuşlardır. Siyasi partiler ve liderler önemli rol oynamışlardır. Hükümet, parlamento ve mahkemeler politikaları yapmada ve sürdürmede ülkeye karışmışlardır. Bu bölümde bu aktörleri ve kuruluşları tartışacağız. Soruna direk müdahil olan aktörlere geçmeden önce çatışmanın çözümünde ve dönüştürülmesinde katkısı olan iki aktörü de hatırlatmakta fayda vardır. Bu aktörler, Birleşik Devletler ve Avrupa Birliğidir.

Tarafların birbirlerine karşı olan tutumları ada üzerinde yaşanan çatışma için çok büyük bir etkidir. Çatışmanın temelde iki aktörü bulunmaktadır. Bunlar Katolik

ve Protestan halktır. Ancak çatışmamız siyasi bir çatışma olduğundan tarafları siyasi görüşleri çerçevesinde tanımlamamız daha uygun olacaktır. Tarafların birbirleri hakkındaki görüşlerini daha iyi anlayabilmek adına anket uygulanarak yapılan bir çalışmanın kısa bir özetinden yararlanılacaktır.

1969 yılında şiddet eylemlerinin artmasıyla dünya kamuoyunun ilgisini üzerine çeken Kuzey İrlanda çatışmasının esas aktörleri 17. Yüzyılda adada yaşamış iki farklı halktır. Edward Eugene O'Donnell 1976 yılında yaptığı çalışmada iki tarafın birbiri hakkındaki düşüncelerini sunmuştur. Yapılan bu çalışmaya göre, Katolikler Protestanları; gücü elinde tutan kesim, bağınaz, Birlikçi, İngiliz, Orange üyesi olarak görürlerken, Protestanlar Katolikleri; sıradan insanlar, İrlandalılar, rahiplerin yönlendirdiği kesim, tavşan gibi üreyen insanlar ve Cumhuriyetçiler olarak görmektedirler (O'Donnell,1976,97-101). Ancak aynı çalışma bizlere tarafların bir diğerinin kendisi hakkındaki düşüncesi sorulduğunda vermiş oldukları muhtemel cevaplarla esas sorunun algıda yattığını göstermektedir. Buna göre, Katoliklere Protestanların kendileri hakkında ne düşündüğü sorulduğuna verdikleri cevap Protestanların cevapları içinde bulunmayan sertliktedir. Cevaplardan en popüler olanları IRA üyesi, katil, Cumhuriyetçi, Katolik bağınaz olduklarıdır. Ayrıca aynı kategoride Protestanların verdiği cevaplarda da düşman ve katil sıfatları daha popüler cevaplardandır. Her iki toplumun da kendini, karşısındakini ve diğerlerinin kendi hakkında ne düşündüğünü anket çalışmasıyla aktaran bu çalışma toplumdaki ayrılığın ve algının önemli bir örneğidir.

II.IV.I. Birlikçiler

Paramiliter Örgütler

Birlikçiler, 19. Yüzyılda Home Rule hareketine karşı çıkan, Kuzey İrlanda devletine yerleşmeyi kabul eden kişilerin varisleridir. Home Rule hareketi onlara öncülük eden kıvılcımı yaratmıştır ancak, birlikçilerin tarihi 17. Yüzyılda meydana gelen Williamite Savaşı'na kadar dayanır. 17. yüzyılın başlarında Ulster Plantasyonunun yapılması ile birlikte topluluk kendini pek de arkadaş yanlısı olmayan İrlanda Katolik halkın arasında bulur. Birlikçileri tanımlayan en önemli özellik kendilerini her zaman birliğe bağlı, onun bir parçası olarak görmeleridir. 19. Yüzyılın sonlarına kadar Birlikçiler ülkenin yönetimi birleşme taraftarlarının elinde olduğu için kendi milis kuvvetlerini kurmaya ihtiyaç duymadılar. Kanunlar Protestan üstünlüğün

ekonomik ve siyasi çıkarlarını koruyacak şekilde yapılıyor ve uygulanıyordu. Polis, mahkemeler ve ordu ülkenin gücüne karşı çıkanları bastırmak için yeterli güce sahipti. Ancak, 19. Yüzyılın sonlarında Home Rule hareketinin başlaması ve destek kazanmasıyla bu durum değişmeye başladı. Home Rule hareketi ile birlikte Birlikçiler İrlanda'nın İngiliz İmparatorluğu çerçevesine kendi yönetimlerini oluşturabilecekleri, hatta Cumhuriyetçilerin İrlanda'nın bağımsızlığını dahi getirebilecekleri gerçeğiyle yüzleştiler ve silahlanarak organize olmaya başladılar. Edward Carson, Dublin Birlikçi parlamento üyesi, 1912 yılında Ulster Gönüllü Gücü'nü (Ulster Volunteer Force-UVF) oluşturacak olan Ulster Sözleşmesi'nin taslağını çizdi. Bu bir grup silahlı adam İrlanda'nın İngiltere'yle birlikte kalması için adayı savunmaya yemin ettiler ve hatta Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere adına savaştılar (Cunningham,2006,420).

1912 yılında kurulan UVF 1966 yılında aynı isimle faaliyet gösteren örgütün öncüsü konumunda olmasına rağmen birbirlerinden oldukça farklı yapılanmalardır. 1912 UVF'si Home Rule'a karşı çıkmak ve İngiltere ile birliği sürdürmek için kurulmuşken, 1966 UVF'si anti Katolik ve mezhepsel ayrımlara önem veren bir örgüt konumundadır. 1970 yılında Belfast'ın Protestan mahallelerinde Ulster Savunma Birliği (Ulster Defence Association-UDA) ortaya çıkmıştır. 1970'lerde 10.000 üye sayısına ulaşan UDA organize terör eylemlerinden ziyade küçük çaplı isyan hareketleriyle kendini göstermekteydi. UDA kendinden daha gizli ve daha fazla şiddet içeren bir alt örgüte, Ulster Özgürlük Savaşçılarına (Ulster Freedom Fighters-UFF) bölündü. Cumhuriyetçiler gibi Birlikçiler de kendi topluluklarındaki örgütler arasında, bölge, üstünlük, kaynaklara sahip olma gibi konularda kavga etmeye meyilliydiler. Loyalist (Sadık) Gönüllü Gücü (Loyalist Volunteer Force-LVF) ise UVF'nin bir alt grubu milis kuvveti olarak karşımıza çıkar ve 1990'lara kadar aktif bir rol oynar (Taylor,2014,85-95).

Bütün bu birlikçi örgütler daha sonra Birleşik Loyalist Askeri Komuta (Combined Loyalist Military Command-CLMC) altında birleşirler. CLMC sadece ismen var olan bir örgüt olup 1994 yılında UDA ve UVF liderleri tarafından ateşkes ilan edilmiştir (Cunningham,2006,422). 1970'lerde en yüksek üye sayısına ulaşan UDA 30.000 üyeye sahiptir. 2007 yılında UFF adı altında birkaç bin üyeye sahip olduğu düşünülmektedir.

Siyasi Partiler

Kuzey İrlanda Birlikçi hareketi çerçevesinde iki ana partiden bahsedilecektir. 1921 ile 1972 yılları arasında ülkeyi yöneten Ulster Birlikçi Partisi (Ulster Unionist Party-UUP) ve nispeten daha yeni kurulmuş olan, daha popülist, cumhuriyetçilik karşıtı, Demokratik Birlikçi Parti (Democratic Unionist Party-DUP). Her iki parti de İrlanda Cumhuriyeti ile Kuzey İrlanda'nın birleşmesine karşı çıkar ve parlamento içindeki güçlerini Birlikçi olmayan partilerle paylaşmaya yanaşmazlar. Ayrıca en büyük endişelerinden birisi Katolik kilisesinin ada üzerindeki etkisidir. Birbiriyle oy için rekabet halinde olan bu iki aşırı parti aslında aynı siyasi çerçeveyi oluşturmaktadırlar. Birrel ve Murie bu çerçeveyi dört ana madde altında toplamaktadır. (1) Birleşik bir İrlanda'nın oluşumunu önleme, (2) sınırın korunması, (3) Kuzey İrlanda'nın Birleşik Krallıkla olan birliğinin sürdürülmesi, (4) Birlikçilerin politik üstünlüğünün korunması (Birrell ve Murie,1980,102). Ayrıca her iki parti de güçlü bir güvenlik politikası izlenmesi gerektiğinin altını çizer. Özellikle DUP İngiliz hükümetine karşı duydukları güvensizlikten ötürü ülke içinde birlikçilerin çoğunlukta olduğu bir yönetimin pekiştirilmesi gerektiğini savunur. Hem Birlikçi partiler hem de birlik yanlısı toplum (Protestanlar) İrlanda Cumhuriyetine karşı derin bir öfke beslemektedir. İrlanda Cumhuriyeti'ni Katolik rahipler tarafından yönetilen ve Kuzey İrlanda'yı almak isteyen yabancılar olarak görürler.

UUP'nin kökleri Kuzey İrlanda politikasına uzun yıllar yön vermiş olan Birlikçi Parti'ye dayanmaktadır. Reform tekliflerini kabul etmeyen Birlikçi Parti daha sonra bölünür ve UUP ortaya çıkar. UUP Kuzey İrlanda'nın en ılımlı siyasi partisidir. UUP Orange örgütü ile yakın ilişki içerisindedir. Pek çok UUP üyesi ve siyasi lider aynı zamanda Orange örgütü veya diğer birlik yanlısı örgütlerin de üyesidir. 1970'lerde UUP aynı zamanda Official (Resmi) Birlikçi Parti (OUP) olarak da anılırdı. UUP kendi içerisinde DUP'dan daha fazla farklı görüş barındırmaktadır. Örneğin, Parti içerisinde İngiltere ile birleşmeyi savunan gruplar varken, Katolik topluluğun yönetimde daha fazla söz sahibi olması gerektiğini savunan gruplar da bulunmaktadır. Elbette ki parti içerisinde bu aşırı gruplar azınlıktadır (Connolly,1990). UUP Hayırlı Cuma Barış sürecinin başlaması için girişimlerde bulunan siyasi partisidir. Partinin o zamanlar ki lider Trimble barış sürecine yaptığı katkılardan dolayı SDLP lideri John Hume'la beraber Nobel Barış Ödülü almıştır. Ancak anlaşmanın çok yavaş

uygulanması UUP'li vatandaşların partiden desteğini çekmesine yol açmıştır (Berkley Centre,2011,9).

DUP, UUP'den daha aşırı bir Birlikçi partidir. Ayrıca Kuzey İrlanda'nın en büyük Birlikçi partisidir. Kısmen bunun nedeni kurucusu Paisley'in tutucu bir Protestan tarikatı olan Presbiteryanlıktan gelmesidir. Paisley siyasete girmeden önce vaiz olarak görev yapmıştır. Onun liderliği esnasında DUP diğer partilere nazaran daha fazla büyümüştür. Katoliklik karşıtı savunuları partinin yükselmesinde önemli rol oynamıştır. DUP genellikle Pazar günleri eğlence merkezlerinin kapatılması gibi konuları savunmaktadır. Elli yıldır yönetimde olan UUP'ye muhalefet olarak şekillenmiş bir partidir.

II.IV.II. Cumhuriyetçiler

Paramiliter Örgütler

Cumhuriyetçi hareketin kökleri 18. Yüzyılda Wolfe Tone ve 19. Yüzyılda İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği (Irish Republican Brotherhood-IRB) ve Fenian Kardeşliğine kadar uzanmaktadır. IRB 19. Yüzyılda Avrupa'da yayılan milliyetçilik akımının İrlanda'daki sözcüsü konumundaydı. İrlanda adasını özgürleştirme arzusu taşıyan herkesin desteğini alan bu hareket ne yazık ki ortak bir ideolojiye dayanmamaktaydı. Bu nedenle çoğunlukla fiziksel güçle kendini göstermiştir. IRA tarafından yönetilen cumhuriyetçi hareket İrlanda politikasında sadece şiddetle yolunu bulmaya çalışmıştır. Aynı zamanda o yıllarda hak temelli siyasi reform arayışları da popülerleşmekteydi. Pek çok Cumhuriyetçi hedeflerini gerçekleştirmek için şiddet kullanılmasına karşı çıkarken, azınlıkta olanlar savaş olmadan durumun değişmeyeceğini savunmaktaydılar. IRA Kuzey İrlanda çatışmasına katılan başlıca Cumhuriyetçi milis kuvvetidir. IRA'nın temel hedefi Kuzey İrlanda'daki İngiliz hâkimiyetini sonlandırmak ve İrlanda adasının bütünlüğünü yeniden kurmaktır.

IRA'nın geçmişi 21 Ocak 1919'da ilk Dail (İrlanda Parlamentosu) toplantısına kadar uzanır. IRA, IRB Cumhuriyetçilerin 1916 yılında Paskalya ayaklanmasını düzenleyen silahlı kolu olarak ayrılır. IRB 1919'da ilk İrlanda Parlamentosu toplantısının ardından IRA olarak bilinecek ve İngiltere-İrlanda savaşında rol oynayacaktır (Coogan,2002,13-15). Savaşın ve bölünmenin ardından anlaşma yanlısı ve karşıtı olarak ikiye ayrılan IRA 2. Dünya Savaşı sırasında ve 1956-1962 yılları arasındaki sınır mücadelesinde İngiltere'de eylemlerine devam etmesine

rağmen İrlanda bağımsızlığından ‘Troubles’ dönemine kadar feshedilmiş bir yapı olarak görülür ve eylemler siyasi yollardan sürdürülür. Güney İrlanda’nın bağımsızlığının sağlanmasının ardından IRA Kuzey İrlanda’da da İngiliz hükümetinin varlığını sonlandırmak için pek çok girişimde bulunmuştur. 1969 yılından sonra Kuzey İrlanda’da azınlık durumunda bulunan Katolik halkı savunmak için tekrar kampanyalar başlatan IRA, bölgeden uzak olması ve Katolik halkın azınlıkta bulunması dolayısıyla eylemlerinde istediği tepkiyi alamaz. 1969’un sonunda IRA Dublin’de daha sosyalist bir çerçevede eylemlerini sürdüren daha yaşlı üyelerden oluşan “Official IRA” (OIRA) (resmi IRA) ve kuzeyden destek alarak oluşan “Provisional IRA” (PIRA) (geçici IRA) olmak üzere iki kanada ayrılır. Aynı zamanda IRA’nın siyasi kanadı olan Sinn Fein de ‘official’ ve ‘provisional’ olarak ayrılmıştır. OIRA 1972 yılında yapılan ateşkesi destekler ve bu durum kendi içinde bölünerek ateşkes istemeyen İrlanda Ulusal Kurtuluş Ordusu INLA’nın oluşumuna yol açar (Coogan,2002,13-15). PIRA parçalanmış, yeterince silahlı ve tecrübeli elemanı olmayan küçük bir örgüt olarak çıktığı yola iyi finanse edilmiş, donanımlı bir gerilla savaşçısı olarak yaklaşık 30 yıl boyunca silahlı mücadeleyle devam edecektir. IRA 1969 Temmuzunu ile 2001 Ekim’i arasında gerçekleşen ölümlerin 1.824’ünden sorumludur. Aynı sürede IRA yaklaşık 275 üyesini kaybetmiştir (Sutton,2001).

Cumhuriyetçilerin yarattığı kaosu başlıca aktörü PIRA olarak bilinir. Zira PIRA şiddet kullanımını en fazla destekleyen örgüttür. PIRA var olduğu süre boyunca iki defa bölünecektir. Bu bölünmelerin ikincisinden gerçek IRA (RIRA) doğacak ve Troubles tarihinin en kanlı olayı sayılan 29 kişinin öldüğü 1998 Ağustosunda gerçekleştirilen Omagh bombalı saldırısını üstlenecektir. 1970’lerin ortalarında IRA’nın üye sayısı yaklaşık 1.500 kişi ile zirveye ulaşmıştır. Ateşkes içinde olduğu 1994 yılında ise yaklaşık 500 üyesi bulunmaktaydı. Ayrıca IRA’nın İrlanda adası üzerindeki üyeleri hariç İngiltere ve Avrupa’da aktif hizmet birimleri adı altında küçük grupları bulunmaktaydı (English,2005,258).

Siyasi Partiler

Kuzey İrlanda’da Katolik azınlık İrlanda Cumhuriyetçiliğinin farklı kollarını desteklemektedir. Bu durumun temelinde Kuzey İrlanda’nın Büyük Britanya’nın bir parçası olmak yerine adanın kalanıyla birleşme savı yatmaktadır. Birleşme arzusunun yanı sıra bölünen tarafta azınlık olarak kalmaları Halkı Cumhuriyetçi bir politika izlemeye sevk etmiştir. Çoğu Katolik Kuzey İrlanda’da da iyi davranılmadıklarını

söyler. Kuzey İrlanda Katolik halkı siyasi, psikolojik, ekonomik anlamda ayrımcılık yaşadıklarına inanmaktadır (O'Donnell,1976,119-130).

Bu ortam Katolik topluluğun siyasi görüşünü belirlemiştir. Birlikçilerde olduğu gibi, aşırı ve daha ılımlı partiler bulunmaktadır. Sinn Fein, IRA'nın kampanyalarında olduğu şekilde şiddetin izlenmesi gereken yol olduğunu savunarak aşırı ucu oluştururken, Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi (SDLP) daha ılımlı cumhuriyetçi duruşuyla Sinn Fein'e muhalefet eder (Ruane ve Todd,1996,66).

1922'den 1970'lere kadar çoğu Katolik ülkenin siyasetinde aktif rol oynamamıştır. Ülke yönetimi çoğunluğun tek elinde olduğundan Katolikler siyasetten uzaklaşmıştır. Bu süreçte Cumhuriyetçi Parti ve İnsan Hakları Hareketleri daha aktif rol oynamışlardır.

Sinn Fein birleşik İrlanda amacıyla IRA'nın siyasi kanadı olarak da bilinen ve IRA'nın silahlı eylemlerini kınamaktan her zaman kaçınmış, aşırı uç partidir. 1982 Meclis seçimlerinde oyların %10'unu alması parti için dönüm noktası olmuştur. 1983 Westminster seçimlerinde %13,4'lük bir başarı elde etmiştir. Sinn Fein bu beklenmeyen başarısı ve daha ılımlı bir parti olan SDLP'yi zayıflatma korkusu İngiltere'nin 1985 İngiltere-İrlanda Antlaşmasını imzalamasının nedenlerinden biridir. 1986 yılında parti oy verme karşıtı politikasını bitirmeye ve Dail'de gelecekte kazanılacak koltukları almaya karar verir. Bu yeni politika dolayısıyla parti bölünür. 1993 yılında SDLP ile iş birliği yaparak barış sürecini başlatma girişimlerine katılır. 1997 yılında bu girişimler sonucu IRA ikinci defa silah bıraktığını duyurur.1998 yılında yapılacak olan Hayırlı Cuma Antlaşması (GFA) için yapılan müzakerelerde önemli rol oynar (Ruane ve Todd,1996,66-70).

Sinn Fein'in IRA'yla silah bırakma konusunda yaptığı müzakereler ve iş birliği partinin popülaritesini giderek arttırır. 2001 Westminster ve yerel seçimlerinde elde ettiği %21'lik ve 20'lik başarı onu en büyük cumhuriyetçi parti yapar. Bu büyüme 2003 meclis seçiminde de devam eder ve oyların %23'ünü alarak 24 sandalyenin sahibi parti olur. 2005 yılında İngiltere Parlamento seçiminde SDLP'yi yenmiş ve 2007 yılında Kuzey İrlanda Meclisinde DUP ile güç paylaşımını kabul etmiştir (Berkley Center,2011,10).

Şu anda Sinn Fein Kuzey İrlanda'nın en büyük Cumhuriyetçi partisidir. Troubles dönemi boyunca IRA ile olan bağları nedeniyle suçlanmıştır. Ancak Gerry Adams ve Martin McGuinness liderliğinde Sinn Fein IRA'nın silah bırakmasında ve şiddetten siyasi katılıma adımlar atılmasında çok etkili olmuştur.

Bir diğer başlıca cumhuriyetçi parti ise Sosyal Demokrat ve İşçi Partisidir (Social Democratic Labour Party-SDLP). Parti 21 Ağustos 1970 tarihinde kurulmuştur ve ilk lideri Gerry Fitt'dir. Cumhuriyetçi Parti'nin pek çok üyesi sonradan SDLP'ye katılmıştır. Partinin başlıca destekçileri Katolik orta ve işçi sınıfıdır. SDLP bir anlaşma sonucunda ülkenin İrlanda Cumhuriyetiyle birleşmesini sağlamak için kurulmuş demokrat bir partidir. Parti kira stopajı ve stopaj oranlarını protesto için yapılan yürüyüşleri de desteklemiştir. SDLP siyasi sürecin herhangi bir şiddet eylemi olmadan gerçekleşmesi gerektiğine inanır. Bu nedenle kullandığı taktikler de siyasi yaptırım kullanabileceği taktiklerdir. Örneğin, gözaltına alınmaların ardından 1971 Temmuz'undan 1972 Mart'ına kadar Stormont'tan çekilmesi bu yaptırım kararlarına verilebilecek örnektir (Connolly,1990).

Başlıca rakibi Sinn Fein'in aksine SDLP Troubles boyunca IRA'nın şiddet kullanımını kınamıştır. SDLP eski başkanı John Hume Gerry Adams'la birlikte IRA'nın silah bırakması için bir arada çalışmıştır. Ayrıca SDLP Hayırlı Cuma Anlaşması için yürütülen barış sürecinin de büyük destekçisidir. SDLP her ne kadar Hayırlı Cuma Anlaşmasından sonra oylarında belli bir düşüş yaşamışsa da hem İngiltere Parlamentosunda hem de Kuzey İrlanda Meclisinde önemli bir seçim oranına sahiptir (Nolan,2013,20).

II.IV.III. Güvenlik Güçleri

Kuzey İrlanda var olan milis güçleri durdurmak için kendi sınırları içerisinde bir güvenlik birimi oluşturmuştur. Ulster Kraliyet Zabıtası olarak bilinen (RUC) 1 Haziran 1922 tarihinden 4 Kasım 2001'e kadar Kuzey İrlanda polis gücü olarak görev yapmıştır. RUC çoğunlukla Protestan emekli asker sınıfından oluşmaktadır. 1990'larda bu kuvvetin %93'ünü Protestanlar oluşturmuştur. Katolikler tarafından bu polis güçlerinin aşırı kuvvet kullandığına dair eleştiriler kurulduğundan beri olmasına rağmen 1990'larda şikâyetler artmıştır. 1969-1975 yılları arasında İngiliz Ordusu önceliği güvenlik meselesi olarak açıkladığında RUC güvenliği sağlamak için gereken

sorumluluğu üstlendi. Ancak RUC da kendi içinde bölümlere ayrılıyordu ve Special Branch adı verilen istihbarat servisi önce geliyordu. RUC ülkenin çıkarlarını yani çoğunluğun, Protestanların çıkarlarını korumak için oluşmuş bir yapılanmadır. Görevleri düzeni korumaktır. 1990’larda RUC yaklaşık 8.500 görevli barındırır. Troubles döneminde 301 RUC görevlisi öldürülmüştür. RUC 30’u sivil 52 kişiyi öldürmüştür ve öldürülen kişilerin çoğu Katolik’tir (Cunningham,2006,423).

Ülke içerisindeki paramiliter güçlere hem yerel hem de idari yönetim birlikte karşılık vermiştir. Terörist gruplara karşı birleşen bu güçler, polis, asker ve istihbarat servisedir. Bunlara ek olarak Kraliyet Savcılığı, adli yargı mahkemeleri ve hapisane sistemi de işbirliği yapmıştır. Şiddet eylemlerinde adı geçen en büyük yapılanma RUC olarak karşımıza çıkar. RUC sadece şiddet eylemlerine tepki vermez aynı zamanda bazı şiddet eylemlerini başlatmaktan da sorumlu tutulur. Protestan çoğunluklu bir kuruluş olduğu için görev tanımını ülke vatandaşlarını korumaktan ziyade Protestanları korumak olarak adlandırmıştır. RUC ile birlikte çalışan diğer yapılar ise Ulster Özel Zabıtası veya diğer adıyla B- Specials ve istihbarat servisinden sorumlu olan Special Branch’dır. B-Specials 1970 yılında kendini feshetmiş ve üyelerinin çoğu Ulster Savunma Birliği’ne (Ulster Defence Regiment-UDR) katılmıştır. 1992 yılında UDR dağıtılmış ve üyeleri paramiliter güçlerle işbirliği yapmakla suçlanmıştır (Cunningham,2006,424).

İngiliz Ordusu Troubles döneminde Belfast ve Derry’deki isyanların ardından RUC’a destek amaçlı olarak ilk defa 1969 yılında adaya gelmiştir. Askeri istihbarat servisi de IRA’yı kontrol almada önemli rol oynar. IRA İngiliz ordusuyla girişeceği bir savaştan çıkamayacağını öngördüğünden uzun soluklu ve geri planda yürütülen eylemlerle karşılık verir.

II.IV. TALEP ANALİZİ

Kuzey İrlanda çatışmasının artmasında sosyo-ekonomik nedenler büyük rol oynamaktadır. 1960’ların donlarında Katoliklerin istihdam, barınma gibi konularda hükümetin ayrımcılık yaptığı gerekçesiyle protestolara başlamasıyla çatışmanın şiddeti de artmıştır. Protestolar özellikle Amerikan İnsan Hakları Hareketi’nden ilham almıştır. 1969 yılında Paskalya Ayaklanmasının 50. Yılı dolayısıyla yapılan eylemlerde çıkan olaylar ve 1969 Ağustos’unda 8 kişinin ölümüyle sonuçlanan Falls

Road olayları döneme damga vurmuştur. Bu dönemde en çok dikkat çeken olay ise 1972 yılında, Kanlı Pazar olarak anılacak eylem sırasında, İngiliz ordusunun 14 sivil öldürdüğü eylemdir. Bu olaylar Troubles dönemini başlatan olaylar olarak anılmaktadır.

Troubles dönemi boyunca şiddet eylemleri işçi sınıfının yoğun bulunduğu fakir semtlerde ve Belfast'ın gecekondu mahallelerinde daha fazla görüldü. Katolik ve Protestan yerleşim yerleri üstlerinde dikenli teller örülü "barış" duvarlarıyla birbirinden ayrıldı. 1980'ler boyunca Kuzey İrlanda'da toplam işsiz erkeklerin oranı %20'lerde seyretmiştir. İşsiz Katoliklerin sayısı ise Protestanların yaklaşık iki katıdır. 1989 yılında yürürlüğe konan Adil İş Yasası gibi düzenlemeler Katoliklerin kamu sektöründe istihdamını eşit seviyeye getirmiş ve Adil İş Komisyonu işçilere eşit haklar sağlamıştır (Feeney,2014,11).

1967 yılının Şubat ayında kurulan NICRA (Northern Ireland Civil Rights Association) diğer örgütler ve siyasi partilerle işbirliği içinde daha kapsayıcı bir örgüt olarak ortaya çıkar. O'Neill liderliğinde hükümetten istenen altı talep doğrultusunda hareket eder. NICRA'nın kuruluş amacı; tüm yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini korumak, güç istismarının önüne geçmek, halkı yasal hakları konusunda bilinçlendirmektir. Bu amaçlar NICRA'nın oluşumunda öne çıkan maddeler olsa da hepsi bu değildir.

NICRA'nın İnsan Hakları çerçevesinde talep ettiği altı başlıca düzenleme ise şu şekildedir (Feeney, 2014, 18):

- 1.Oy sisteminin değişmesini öngören ve iş ve arazi sahiplerinin oylarının değerli olduğu sistemden herkesin oyunun eşit olduğu "one man one vote" sistemine geçilmesi.
- 2.Giderek artan Katolik nüfus gerçeğine karşı yapay bir Protestan üstünlük elde etmek için seçim alanlarının hileli bir biçimde değiştirilmesini engellemektir.
- 3.Kamu sektöründe yapılan ayrımcılığa son verilmesidir.
- 4.Belediyelerin alt gelirli insanlara sunduğu sosyal konutların dağıtımında yapılan ayrımcılığa son verilmesidir.

5.Özel Yetkiler Yasasının yürürlükten kaldırılmasıdır.

6.Protestan Ulster Özel Zabıtası olarak da anılan B-Specials'ın feshedilmesidir.

III. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUZEY İRLANDA'DA STRATEJİK ÇÖZÜM

Bu bölümde Kuzey İrlanda sorunun çözümü için geliştirilen stratejik çözüm planı ele alınacaktır. 1998 Hayırlı Cuma Anlaşması ile başlayan son süreçte ana hedef, yapılan stratejik öneriler, reformlar, yasal ve anayasal değişiklikler incelenecektir. Bunların yanında çatışmayı yatıştırma önlemleri olarak verilen insan hakları eğitimi, barış eğitimi, toplumsal entegrasyon faaliyetleri ve diğer ulusal ve uluslararası çözüm adımları irdelenecektir. Bu yapılanların çatışma yönetimi ve çatışma analizi kapsamında ne derece başarılı olduğu da tartışılacaktır.

III.1. ÇÖZÜM SÜRECİNE DOĞRU: ARKA PLAN

Kuzeyde yaşayan Katolik halk siyasi haklardan yoksun bırakıldıklarını, bastırıldıklarını ve kötü barınma ve artan işsizlikle toplumdan soyutlanmaya çalışıldıklarını düşünmekteydi. Ancak 1960'lara kadar bu uygulamalara karşı çıkanların oranları oldukça düşüktür.

Ancak Amerika'da ortaya çıkan Sivil Haklar Hareketleri 1967 yılında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Örgütü'nün kurulmasına yol açmıştır. Bu örgüt herhangi bir mezhepten bağımsız olarak şiddet eylemlerine başvurmadan sosyal ve yasal düzenlemelerin yapılmasını içermekteydi. Alışık olduğumuz, birleşik İrlanda idealindeki Cumhuriyetçi söylemlerin aksine, örgütün hedefi ülke içerisinde eşit haklara sahip bir toplum yaratmaktır.

Bazı alanlarda reforma ihtiyaç olduğu kanısı toplumda Katoliklerin çoğunluğu ve bir grup Protestan azınlık tarafından doğrulanmıştır. Yerel yönetimler belediyelerin ihtiyaç sahipleri için yaptırdığı konutları ihtiyaçlara göre değil siyasi ortaklıklara göre dağıtmaktaydı. Katolikler Birlikçi çoğunluğun kontrolünde olan kamu ve adalet sektörlerinde temsil edilememekteydi. Pek çok alanda büyük payı alan şirketler Protestanların kontrolündeydi ve işçilerin de Protestan olmalarını tercih ediyorlardı. Bu durum zaten işsizlik oranlarının yüksek olduğu ortamda Katolik işsizliğini daha da arttırdı ve düşmanlığı pekiştirmiştir.

Seçim sınırlarında yapılan düzenlemeler Cumhuriyetçilerin yoğun yaşadığı alanlarda dahi Birlikçilerin kontrolü ele almasına ortam hazırladı. Ayrıca, ödenen vergi ve sahip olunan mülklerle ilişkilendirilen oy kullanma hakkı daha az mülk sahibi olan Katolik halkın yerel yönetimde söz sahibi olmasını da engellemekteydi. Zira ekonomik kaynakların daha çok Britanya ile birlik yanlısı Protestanların elinde olması nedeniyle bu kesimin seçimlerde bariz bir avantajı vardı (Kingsley,1998,41).

1922 Özel Yetkiler Yasası Devlete, kanun ve düzeni korumak amacıyla, özel izin olmadan arama yapma, şüphe üzerine tutuklama ve yargısız hapsedme gibi ağır yetkiler vermekteydi. Bu yetkiler Protestan çoğunluklu polis gücü tarafından çoğunlukla Cumhuriyetçi halkı baskı altına almak için kullanılmıştır.

1968 yılında Kuzey İrlanda İnsan Hakları Örgütü “one man one vote” sloganı ile protesto yürüyüşlerine başladı. Bu yürüyüşler polis ile protestocular arasındaki çatışmayı şiddetlendirdi. Bu gelişmelere cevaben Başbakan O’Neill belediye konutlarının dağıtımına bir puan sistemi getirilmesini, Özel Yetkiler yasasının kaldırılmasını ve mülke dayalı oylama sisteminin feshedilmesini içeren bir yasa tasarısı önerdi. Ancak yaşanan yeni gelişmeler ve kızışan şiddet eylemleri alınacak önlemler için geç kalındığının habercisi gibiydi. Cumhuriyetçileri tatmin etmekte yetersiz kalan bu düzenlemeler Birlikçileri gelecek olan bir birleşme korkusuyla karşı hücumla sevk etti ve her iki tarafın paramiliter güçleri de saldırıya başladı (Hennessey,1997,142-145).

Birlikçiler, Derry’den Belfast’a üç gün sürecek olan insan hakları yürüyüşünde protestoculara saldırılara başladı ve polis bu saldırılar karşısında herhangi bir önlem almadı. Cumhuriyetçiler ve Birlikçiler arasında çıkan çatışma büyüdü. Kuzey İrlanda Hükümeti isyanları bastırmada yetersiz kaldı. Sonuç olarak 1969 yılında yeniden düzeni sağlamak amacıyla İngiliz ordusu adaya geldi. Başlarda İngiliz ordusunun kendilerini Protestan paramilistlerden koruyacağını düşünen Katolik halk orduyu sevinçle karşıladı ancak IRA saldırılarına ve sivil düzensizliklere karşı kullandığı aşırı metotlar bu sevinci bastırdı. Ordunun varlığı ve Protestan gruplardan gelen saldırılardan Katolik topluluğu koruma isteği IRA’nın silahlı eylemlerinin yeniden artmasına yol açar. 1969-1970 yılları arasında PIRA sosyal sorunlara siyasi çözümler arayan cumhuriyetçi hareketten ayrılır. Katolik ve Protestanlar arasında meydana gelen etnik cinayetler 21,500 insanın evini terk etmesine neden olur. Bu durum 2. Dünya

Savaşından beri Avrupa'nın karşılaştığı en büyük zorunlu göç dalgası olmuştur (Feeney,2014,21-30).

1971 yılında İngiliz hükümeti terör şüphelilerini yargılamadan hapse atmıştır. Amaçlanan temizleme hareketi her ne kadar mezhep ayrı gözetmediğini iddia etse de gözaltına alınanların çoğu Katolik'tir. Bu durum hükümet için stratejik bir felaket olur zira hükümetin adaletsiz uygulamalarına karşı çıkmak isteyen halk PIRA'ya desteğini arttırır. 1972 Ocak ayında Derry'deki Sivil Haklar yürüyüşünde İngiliz Ordusu'nun Paraşüt alayına bağlı askerleri 14 kişiyi öldürür. Bu durum Katolik nüfusun daha da sinirlenmesine neden olur. Sokaklarda silahlı çatışmaya herhangi bir engel kalmaz (Mulholland,2003,79).

3,500 insanın siyasi çatışmalar sonucu öldüğü 1969-1999 yılları arasında Kuzey İrlanda'da yaşanan gelişmeler, kanlı bir sürecin sona erdirilmesi ve çözüme ulaştırılmasıdır. Köklerini yüzyıllar öncesinden ve resmi olarak 1921 yılında İrlanda'nın bölünerek kuzeyinin İngiltere'ye bağlı kalmasından alan ve Troubles dönemini de oldukça sancılı atlatan çatışma kendini etnik, dini, kültürel ve siyasi tüm alanlarda gösterir. Kuzey İrlanda'da yaşayan ve nüfusun %48'ini oluşturan Protestanlar kendilerini İngiliz olarak tanımlar ve İngiltere'ye bağlı olarak yaşamak isterken Katolikler nüfusun %45'ini oluşturur ve çoğunlukla birleşik ya da bağımsız bir İrlanda hayali kurar.

Özellikle 1969 yılında şiddetlenen ve döneme adını veren sorunlar Katolikler tarafından sivil hakları hareketinin başlatılması ve kendilerine karşı eğitim, istihdam ve barınma gibi alanlarda uygulanan ayrımcılığın protesto edilmesi ile alevlenir. Bu sivil hakları hareketi Birlikçiler ve polisler tarafından bastırılmaya çalışılır ve tepki olarak Cumhuriyetçilerin silahlı saldırılarıyla karşılaşır. Bütün bu artan şiddet olaylarının sonunda 1969 yılında İngiltere adaya ordusunu gönderir ve 1920 ile 1972 yılları arasında Kuzey İrlanda kendisine ait bir meclis tarafından yönetilirken, 1972 yılında İngiltere yönetimi devralır. 1972 yılında çatışma yükselmeye devam ederken İngiltere tarafından Kuzey İrlanda Hükümeti askıya alınır ve doğrudan yönetim uygulamaya konur. Bu yönetim sisteminin geçici olması öngörülmüştür. Uygulamada ise doğrudan yönetim yaklaşık otuz yıl devam etmiştir (Muhlolland,2003,75-80).

1973 yılında Sunningdale Antlaşması bölgeye kendi yönetimini devralma fırsatı verir. Ayrıca bu anlaşma iki mezhebin de temsil edildiği bir güç paylaşımını

öngörmektedir. Ancak anlaşma hem Dublin Yüksek Mahkemesinde çoğunluğun rızası olmadan anayasal bir düzen değişikliğine izin vermediği için hem de Sunningdale karşıtı Birlikçiler 1974 Westminster Genel Seçiminde çok fazla oy aldıkları için kabul edilmez (Guelke,2003,54).

1975 yılında ise Anayasal Kongre anlaşamaz. Güç paylaşımı sistemi üzerinde uzlaşamamanın verdiği hayal kırıklığı ve daha fazla İngiliz askerinin öldürülmesinin önüne geçilmesi isteği ile İngiliz Hükümeti strateji değişikliğine gider. Soruna bir siyasi sorun olarak yaklaşılmaktan ziyade bir yasa ve düzen sorunu olarak yaklaşılmaya başlar. 1975 yılında paramiliter hükümlülerin Siyasi Tutsak Statüsü kaldırılır. Adadaki güvenlik sorumluluğu İngiliz ordusundan RUC'a ve UDR'ye devredilir. Aynı zamanda Katolikler lehine yapılan düzenlemeler sonucu halkın refah seviyesinin yükselmesiyle PIRA'ya verilen desteğin azalacağı umudu oluşmuştur (McKittrick ve McVea,2012, 119) .

Siyasi Tutsak Statüsünün kaldırılması Cumhuriyetçi hükümlülerin protestolarına yol açar. 1981'de başlatılan açlık grevi 10 kişinin ölümüyle sonuçlanır. Bu durum Katolik topluluğun, kendileri için savaştığını gören IRA'ya sempatisini artırır. 1972 yılından beri Kuzey İrlanda'da yapılan ayrımcılığa yönelik pek çok düzenleme yapılmış olsa da bazı eşitsizlikler devam etmektedir. Katolik işsizlik oranı hala daha fazladır ve barınma sorunu tam olarak çözülememiştir. Ayrıca Bağımsız Milletvekili olarak seçilen Bobby Sands'in de açlık grevi sonucu ölmesi Sinn Fein'e verilen destekte büyük bir artışa neden olur. Sinn Fein milliyetçi kanatta birinci, toplamda ikinci büyük parti olarak meclise girer (Mulholland,2003,108).

1985 yılında İngiltere ve İrlanda Hükümeti arasında İngiltere-İrlanda Antlaşması imzalanır. Anlaşmaya göre Kuzey İrlanda'da onların onayı olmadan herhangi bir statü değişikliği yapılmayacak ve azınlığın hakları ve geleneklerine saygı duyulacaktır. Aynı zamanda, Anlaşma hükümetler arası bir konferans, Kuzey İrlanda'ya insan hakları ihlalinin fatura edilmesi, güvenlik ve yargı politikaları, ekonomik, sosyal ve kültürel konularda sınır ötesi işbirliği gibi birçok konuyu içermektedir (Nolan,2012,20). Bu anlaşmayla yaşanan en büyük gelişme aslında İrlanda'nın Katolik topluluk için üstlendiği bir nevi aracı kuruluş rolüdür. Ayrıca bu anlaşmayla ada üzerindeki çift yönlü azınlık analizi adadaki sorunun boyutunu değiştirir. Bu çift yönlü azınlık analizine göre, çoğunluğu İngiliz Birlikçilerden oluşan

Kuzey İrlanda'da Katolikler azınlık topluluğu olarak yaşarken, Birlikçiler adanın tamamı üzerinde azınlık konumundadır. Cumhuriyetçiler Kuzey İrlanda'da ayrımcılığa maruz kalırken Birlikçiler ada üzerinde ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

İngiltere- İrlanda Anlaşmasını destekleyenler anlaşmanın Adil İstihdam Yasası, Polisle İlgili Şikâyetler Bağımsız Komisyonu, Bayrak ve Amblem Yasası gibi bazı yapıcı düzenlemeler içerdiğini ve bu nedenle anlaşmanın gerekli olduğunu savunur. Anlaşmayı desteklemeyen Birlikçi partiler ise, anlaşmanın kendilerine sorulmadan imzalanmasının doğru olmadığını, Kuzey İrlanda iç işlerinde başka bir devlete söz hakkı vermenin yanlış olduğunu ileri sürerek anlaşmayı kınar. Birlikçiler bu anlaşmayı İrlanda Birleşmeye doğru atılan bir adım olarak gördüler ve yaklaşık 250.000 kişi bu anlaşmanın imzalanmasını protesto etmiştir. Pek çok Protestan İngiltere tarafından ihanete uğradıklarını düşünerek İngiltere'ye sırt çevirir. Her ne kadar anlaşma İrlanda ile bağlanmanın ancak çoğunluk isterse gerçekleşebileceğini öngörmüş olsa da Birlikçiler, yüksek doğum oranlarıyla birlikte, Katoliklerin bir zaman nüfus çoğunluğunu oluşturarak İrlanda ile birleşeceklerini düşünmüştür. Ayrıca yeni istihdam düzenlemelerinin Katoliklerin lehine bir fırsat ayrımcılığı yarattığını düşünen Protestanlar anlaşmayı protesto etmiştir. 1988 yılının Ocak ayında yapılan bir ankete göre Protestanların %55'i anlaşmaya karşı çıkarken Katoliklerin sadece %8'i anlaşmayı istemediklerini belirtmiştir. Ayrıca Protestanların %9'u anlaşmanın lehine oy kullanırken Katoliklerde bu oran %32'dir (Wolff,2002,8).

1970'lerde başlayan çatışmalardan itibaren 2001 yılına kadar bölgede 3,600 kişi yaşamını yitirmiştir. Bu kişilerin yaklaşık %90'ı yasadışı paramiliter örgütler tarafından öldürülmüştür. 1998 yılına kadar IRA 1,800'ün üstünde insan öldürmüştür. Diğer Cumhuriyetçi örgütler de 231 ölümden sorumludur. IRA'nın kurbanlarının 465'i İngiliz Ordusu askeri, 272'si ise RUC görevlisidir. 133 Protestan sivili hedefleyerek öldürdüklerini de kabul etmişlerdir. Birlikçiler ise, 990 kişinin ölümünden sorumludur. Bunların 708'i Katolik sivilden oluşur. 1992'den beri 17,000 kişi terörist eylemlerle suçlanmıştır(Mulholland,2003,76).

Devlet kuvvetleri 363 kişiyi öldürmüştür. İngiliz ordusu 297 kişiyi ve RUC 55 kişiyi öldürmüştür. Kurbanlardan 145'i Cumhuriyetçi paramiliter güçlerin 14'ü Birlikçi paramiliterler güçlerin üyesidir. Diğer 192 kişi ise sivildir. Kurbanların

1,500'ü Belfast'tadır. Ayrıca 40.000 kişi yaşanan çatışmalarda yaralanmıştır. Bu rakam nüfusun üçte birini oluşturur (Mulholland,2003,77).

III.II. ÇÖZÜM ANALİZİ

1980'lerin sonu 90'ların başı Kuzey İrlanda çatışmasının çözüme ulaştırılması için uluslararası sistem düzeyinde yeni fırsatların doğduğu bir süreçtir. 1988 yılında UUP, DUP, APNI ve SDLP Almanya'da bir araya gelir. SDLP lideri John Hume ve Sinn Fein lideri Gerry Adams da barış süreci için görüşmelere başlar. 1989 Mart ayında Gerry Adams Sinn Fein'in özerklik arayışında demokratik siyasi bir hareket olması gerektiğini açıklar. Bu müzakere süreci özellikle Sinn Fein'i PIRA'nın silah bırakmasına ikna etmeyi hedeflemiştir. Devam eden iki yıllık süreçte John Home ve Gerry Adams barışı sağlamak için partilerinin neler yapabileceğini tartışmak için bir araya gelmiştir (Wolff,2002,11).

Müzakerelerin ardından Nisan ayında ilk ortak bildirimlerini yayımlarlar. Ardından Eylül ayında Hume/Adams Girişimi olarak adlandırılan, barışa giden yolda Cumhuriyetçi görüşleri irdeleyen, ikinci bildiri yayımlanır. Bildiri Birlikçi grupların muhalefetiyle ve düzenledikleri saldırılarla karşılaşır. 1993 yılında İngiltere başbakanı John Major ile İrlanda başbakanı Albert Reynolds arasında düzenlenen bir dizi görüşmenin ardından Downing Street Joint Deklarasyonu imzalanır. Bu Deklarasyona göre İngiliz Hükümeti adanın statüsüne üzerinde yaşayan halkın karar vereceğini kabul ederken, İrlanda Hükümeti Kuzey İrlanda halkının çoğunluğu istemediği müddetçe adaya birleşme yönünde bir baskı uygulanamayacağını kabul eder. Ayrıca deklarasyon olası bir silah bırakma halinde Sinn Fein'le ortak bir görüşme yapılabileceğini de duyurur (Wolff,202,12).

12 Ağustos 1994 tarihinde PIRA tamamen silah bıraktığını duyurur. 13 Ekim 1994 tarihinde ise Birlikçi milis güçler silah bıraktığını ilan eder. Böylece Sinn Fein ile İngiltere arasındaki görüşmeler başlar. İki siyasi tarafın görüşmeleri 1995 yılında barış için izlenecek yol haritasını çizer. 1995 yılında görüşmeler ve müzakereler devam ederken barışa dair herhangi bir ilerleme kaydedilemez. Zira hükümet zayıftı ve Birlikçilerin desteğine ihtiyacı vardır. 1996 yılında Londra'da Canary Wharf'ın bombalanmasıyla ateşkesi sona erdiren PIRA çözüm sürecine dair hiçbir adım atılmadığını ileri sürer. 1997 yılında İngiliz hükümeti Birlikçilerin desteğine ihtiyaç

duymayacak çoğunlukla seçilir. PIRA'nın silahlanmış olmasına rağmen müzakereler devam etti ve sonunda 1997 Temmuz'unda PIRA yeniden silah bıraktığını duyurur (McKittrick ve McVea,2012, 242-244).

Uzun yıllar süren Kuzey İrlanda çatışmasına bir çözüm bulmak için sürece dahil olan İrlanda ve İngiltere'nin girişimleriyle ve iniş çıkışlı bir müzakerenin ardından bir anlaşmaya varılır. Yönetimin yeniden Londra'dan Belfast'a devretmeyi amaçlayan anlaşma aynı zamanda halkın eşit oranda katılımını da içermektedir. Mecliste herhangi bir tarafın üstünlük sağlamasını önlemek için Anlaşma, önemli kararlarda her iki topluluğun da desteğinin alınmasını öngörür. Çok partili müzakereler 10 Nisan 1998 tarihinde Belfast Anlaşmasının imzalanmasıyla sonuçlanır. 25 Temmuz 1998'de yapılan referandumla Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti vatandaşları referandumu desteklediklerini belirtir. Kuzey İrlanda %81 katılım oranıyla referandumdan %71 evet oyu alırken İrlanda %56 katılım oranıyla %94 evet oyu almıştır (MacEvoy,2008,121).

Belfast veya diğer adıyla Hayırlı Cuma Antlaşması çok önemli bir başarıdır. Ancak nihai çözüm olduğu söylenemez. Belfast antlaşması daha ziyade devam eden barış sürecine bir çerçeve çizer ve bu anlamda atılması gereken siyasi adımlara açıklık getirir. Antlaşmaya katılanlar eşit hakları ve demokratik yaptırımları olduğunu, birbirlerine karşılıklı saygı kuralları içerisinde müdahale edeceklerini kabul eder. Antlaşma Sunningdale ve İngiltere-İrlanda Antlaşmalarının içermediği bir takım farklılıkları içermektedir. Bu anlaşmanın Sunningdale ve İngiltere- İrlanda Antlaşmalarından farklı olan ibaresi ilk defa İngiltere'nin “çoğunluğun arzusu ile ada kendini yönetme hakkına sahiptir ve her iki tarafın da imzalayacağı bir anlaşma ile birleşebilir” ifadesi olmuştur. Özerklik ifadesi her ne kadar Birlikçiler tarafından arzulansa da, Cumhuriyetçiler için yıllardır beklenenin alenen söylenmesi olmuştur. Buna dair bir tablo daha açıklayıcı olacaktır.

Şekil 7: 1973-1998 yılları arasında Kuzey İrlanda'da imzalanan Anlaşmalar (Wolff,2002,15)

	Sunningdale Ant.	İngiltere-İrlanda Ant.	Belfast Ant.
Taraflar	U.K., Republic of Ireland, UP, SDLP, APNI	U.K., Republic of Ireland	U.K., Republic of Ireland, UUP, UDP, PUP, NIWC, APNI, Sinn Féin, SDLP
Rıza İlkesi	X	X	X
Özerklik	O	O	X
Polislik sistemi reformu	X	X	X
Mahkûmların erken tahliyesi	X	(X)	X
Hakların beyanı	X	X	X
Şiddetten vazgeçilmesi gerekliliği	X	X	X
Güvenlik işbirliği	X	X	X
Sınır ötesi işbirliği	X	X	X
Her iki kimliğin tanınması	O	X	X
Hükümetler arası işbirliği	X	X	X
İrlanda Cumhuriyetinin kurumsal rolü	X	X	X
Birlikçi ve Cumhuriyetçilerin işbirliğinin gerekliliği	(X)	X	X
Ada içi işbirliği	O	(X)	X
Yetki devri	O	X	X

X: ele alınan konular; (X): Kısmen ele alınan konular; O: ele alınmayan konular

Anlaşma özellikle çatışmanın temelinde yatan üç nedene çözüm bulmaya çalıştığı için önemlidir. Ayrıca yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere diğer iki antlaşmada olmayan veya kısmen olan değişiklikler burada sunulmuştur. Belfast Antlaşması özellikle açıklık getirdiği üç başlık nedeniyle önemlidir. Bunlardan ilki, 108 seçili üyenin bulunduğu Kuzey İrlanda Meclisinde güç paylaşımı yoluna gidilerek Cumhuriyetçi veya Birlikçi üstünlüğünü ortadan kaldırmaktır. Antlaşmaya göre karar alabilmek için Meclisin hem Cumhuriyetçilerin hem de Birlikçilerin çoğunluk oylarını alması gerekmektedir. Bu düzenlemeler Cumhuriyetçi azınlığın mustarip olduğu geleneksel çoğunlukçu sistemin değiştirilmesi demektir. Ayrıca gelecekte olası bir

anayasal değişlik halinde bu antlaşma ile birleşik bir İrlanda'da dahi Protestan azınlık söz sahibi olabilecektir. Bu başlık aynı zamanda hem Birlikçilerin hem de Cumhuriyetçilerin azınlık konumuna bakılmaksızın ayrımcılığa uğramasının da önünde bir engel olmuştur. Cumhuriyetçilerle güç paylaşımı yapma fikrine pek çok Ulusalçı karşı çıkmamış olsa da Kuzey İrlanda'yı ortadan kaldırmaya çalışan PIRA'nın ateşkes ilan etmesine rağmen tam olarak silahsızlanmamış olması nedeniyle PIRA'nın siyasi kanadı olan Sinn Fein'in de bu güç paylaşımına dâhil olması onları rahatsız etmiştir. Antlaşma aynı zamanda Cumhuriyetçilerin İrlanda ile birleşmeye daha istekli olan kanadını da, Kuzey İrlanda devletinin tanınmasına dair bir adım olduğundan dolayı, memnun etmemiştir (Wolff,2002,15).

İkinci başlık Kuzey ve Güney İrlanda arasında bir Bakanlık Konseyi oluşturularak Kuzey İrlandalı Cumhuriyetçilerin İrlandalı kimliklerinin tanındığı gösterilmiştir. Bununla birlikte, turizm ve tarım gibi konularda fikir alışverişi yapmak için Kuzey ve Güney kuruluşları kurulacaktır. Pek çok Birlikçi bu sınır ötesi alışverişin birleşik İrlanda'ya adım adım yaklaşmak olduğunu düşünerek anlaşmayı desteklememiştir. Ancak bu yapılar Cumhuriyetçiler için Kuzey İrlanda'da Birlikçilerin üstünlüğü ele almalarını önlemek açısından İrlandalıların desteğini almak anlamına geldiğinden önemlidir (Holloway,2005,23).

Üçüncü başlık bir Britanya- İrlanda Konseyi ile Birlikçilerin İngiliz kimliklerinin tanınmasını hedefler. Konsey İngiltere, İrlanda hükümetleri ve Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler yönetimleri tarafından seçilecek temsilcilerden oluşacaktır. Bu konseyin oluşturulmasının bir başka amacı ise yönetimler arası uyumu sağlamaktır. Birlikçilerin adanın geri kalanıyla birleşme korkusunu azaltan bu başlık aynı zamanda İngiltere ve İrlanda halkı arasında yeni bir ilişkiler dizini kurmaya da yol açmıştır (Holloway,2005,23).

Anlaşma bu üç başlıkla sınırlı kalmaz. Kuzey İrlanda'da kurumlarında yapılması öngörülen düzenlemelerle hemen her alanda yeniliği hedefler. Anlaşmanın diğer maddelerini kısaca özetlemek gerekirse;

- İrlanda ve İngiltere anayasası rıza ilkesini yansıtmalıdır, halkın çoğunluğu istemedikçe anayasal bir değişiklik söz konusu olamaz.
- Kuzey İrlanda hukuku Avrupa İnsan Hakları sözleşmesine dahil olacaktır. Bir İnsan Hakları Komisyonu hukuk ve devlet işlerini denetleyecektir.

- Çatışmanın mağdurlarına destek verilecektir. İngiliz Hükümeti azınlıkların dil ve kültürünü destekleyecektir.
- Bütün partiler Belfast Anlaşmasının imzalanmasını takiben iki yıl içinde silahsızlanmanın tamamlanması için ellerinden geleni yapacaklarını taahhüt edecektir.
- Silahlı güçlerin sayısı ve işleyişi azaltılacaktır. Bağımsız bir komisyon polislik kurumunu gözden geçirmeli ve her iki topluluğun da refahını korumak için gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.
- Bağımsız bir komisyon suç ceza sistemini gözden geçirmeli ve daha demokratik bir düzenleme için adımlar atılmalıdır.
- Paramiliter örgüt üyeleri olan mahkûmlar olası bir ateşkes halinde erken bırakılmalıdır (Holloway,2005,24).

Belfast Anlaşması yüzyıllardır devam eden derin ve zaman içerisinde değişik alanlara da sıçramış Kuzey İrlanda çatışmasına herkesin üzerinde anlaşılabilir bir ortam hazırlamıştır. Tarafların istedikleri ve istemedikleri yapılanmaları belirtebilecekleri, uygulamaları değiştirebilecekleri bir alan sunmuştur. Anlaşmanın bu kadar fazla muhatap bulması ve giderek artan bir sayıyla anlaşmaya destek verilmesi Kuzey İrlanda çatışmasında tarafların da uzlaşma istedikleri şeklinde yorumlanmıştır.

Belfast Anlaşması öngördüğü üzere yerel, ulusal ve uluslararası barış aktörleri Kuzey İrlanda'yı temelinden değiştirecek bir çatışma yönetim süreci hazırlamıştır. Bu süreç demokratikleşme, yönetim, kalkınma ve güvenlik gibi konularda tasarlanmış barış modellerinin kapsamının genişletilmesini içermektedir. Bu süreç ve stratejilerin uygulanması bağlamında yapılan düzenlemeler ayrılıkçı politika, kimlik, sosyal organizasyonlar gibi yapıların değiştirilerek sorunun köklerinden düzeltilmesi amaçlanmaktadır.

Belfast anlaşması aynı zamanda silahların bırakılması, insan hakları, güvenlik gibi konularda da pek çok düzenlemeyi beraberinde getirir. Anlaşmanın en önemli maddesi ise Kuzey İrlanda'nın statü ve anayasa değişikliğinin sadece çoğunluğun rızasıyla yapılabileceğini söylemesidir. Anlaşmanın ardından 25 Haziran 1998 tarihinde yapılan Kuzey İrlanda Meclis seçiminde dönemin iki büyük ve ana görüş partisi olan UUP 28 sandalye kazanarak başı çekmiştir. Ardından Cumhuriyetçi büyük

parti olan SDLP 24 sandalye kazanarak onu takip eder. Ardından sırasıyla DUP 20 ve Sinn Fein 18 sandalye kazanır (Mulholland,2003,145).

Haziran 1998'de yapılan Meclis seçimlerine rağmen yönetimin Londra'dan Belfast'a devri hemen gerçekleşmemiştir. Birlikçilerin en büyük sorunu Belfast anlaşmasını takiben paramiliter güçlerin kendilerini feshetmesi ya da silahlarını teslim etmesidir. Anlaşma metni "görevde olanlar sadece demokratik, şiddet içermeyen araçları kullanılmalıdır, bunu yapmayan görevden uzaklaştırılmalıdır" der. Seçim sonuçlarına göre Sinn Fein'in iki bakanı kendi içinden ataması gerekmektedir. Ancak Birlikçiler IRA barış anlaşması uyarınca silahlarını teslim etmedikçe Sinn Fein'in bu koltukları alamayacağını savunur. Sinn Fein anlaşmanın silah bırakma için herhangi bir başlangıç tarihinin verilmediğine dikkat çekerek 1997 yılından beri silah bırakmış olmasına rağmen, silahları teslim etmenin pes etmek anlamına geleceğini düşündüğünden bu çağrılara uzun süre ayak diremiştir (Holloway,2005,22).

Anlaşmanın imzalanması Birlikçiler ve Cumhuriyetçiler arasındaki düşmanlığı kızıştırmıştır. İngiltere'den Kuzey İrlanda'ya devredilen ilk yönetim sadece aralıklı olarak işlem yapabilmiş ve 2000-2002 yılları arasında dört defa askıya alınmıştır. IRA'nın sonunda silahlarını teslim etmesi tartışmaya konu olan ana sorunu ortadan kaldırır. 2005 yılında IRA'nın silahlarını teslim etmesinden sonra bile Sinn Fein'in iyi niyetinden emin olunamamıştır. Sinn Fein ise kendi adına DUP'un Katoliklerle güç paylaşımından ana olduğuna dair şüpheleri bulunmaktadır. St. Andrews'da yapılacak konferans her iki taraf için de barış sürecini kurtarabilecek son girişim olarak görülmektedir. Konferans sırasında üzerinde pazarlık yapılacak pek çok konu olmasına rağmen en önemli konu hükümetin devralınacağı 2007 seçimlerine hazırlık olması için "geçiş meclisinin" oluşturulmasıdır. Bu konu partiler tarafından kabul edilmese de İrlanda ve İngiltere tarafından kabul edilmiş, partilerden de destek görmüştür.

St. Andrews anlaşması polis ve adalet gücünün Stormont'a devredilmesine izin verir ancak DUP 2009 yılının sonuna kadar toplumsal güvenin oturmadığı gerekçesiyle geçişi erteler. 2010'da Hillsborough'da toplanan heyet hem bu konuyu hem de Kuzey İrlanda'ya verilecek finansal desteği görüştü. 5 Şubat 2010 tarihinde iki hükümet 1 milyar poundluk finansal destek verilmesi dahil pek çok konuda anlaşmaya varılır. Ancak açık ara farkla en büyük anlaşma konusu Kuzey İrlanda barış sürecinin

son parçası olarak görülen polis ve adalet güçlerinin devredilmesidir. Anlaşma konusunda tarafları ve toplumu rahatlatmak için ilk Adalet Bakanının DUP veya Sinn Fein'den değil her iki tarafa da daha ılımlı olan İttifak Partisinden bir adayın atanacağı duyurulur. Bu paketin sunulmasıyla daha sakin bir devralma süreci başlar (Nolan,2012,22).

Anlaşma gereğince kamu kurumlarında özellikle polis güçlerinde Birlikçi Protestan üstünlüğünü kırmak için yarı yarıya polis teşkilatlanmasına gidilmesi önerilir. Bu hususta 2001-2011 yılları arasında yürütülen program ile polis teşkilatındaki Katolik sayısı %8'den %30'lara yükselir. 2010 Hillsborough Anlaşması polis ve adalet teşkilatının Westminster'dan Kuzey İrlanda Meclisine devredilmesini sağlar. 2013 yılının Mayıs ayında Sinn Fein ve DUP "birlikte yeni bir düzen inşa ediyoruz" sloganıyla eğitim, barınma ve ekonomik eşitsizlik gibi sorunlara çözüm arayan bir program yönetir. Bütün bu söylemlere, parti politikalarına ve düzenlemelere rağmen topluluklar arası dini, siyasi ve kimliksel sorunlar devam eder. Paramiliter örgütler hala barış ortamını bozan küçük eylem girişimlerinde bulunur ancak Belfast Anlaşmasının imzalanmasının ardından siyasi ortamı kökünden etkileyecek bir eylem gerçekleştirilmemiştir.

2012 yılında ilki yayımlanan Kuzey İrlanda Barış Denetleme Raporu'na göre beş büyük siyasi parti de (APNI dâhil) belli bir çerçevede dahilinde düzenlemelerde işbirliği yapabileceklerini söylemiştir. Bu çerçevede yapılması gereken değişimlerin ana özellikleri ise; tüm partili koalisyon ile gücün paylaşıldığı bir meclis oluşturmak, işleyen kurumları ile ülkeye yeni bir boyut kazandırmak, rıza ilkesinin topluluklar tarafından kabulü ve benimsenmesi, eşitlik ve insan hakları ilkelerine bağlılık ve bütün paketin İrlanda ve İngiltere hükümetleri tarafından garanti altına alınmasıdır. Her bir parti bu paketin farklı maddelerine dikkat çeker fakat hiç biri tamamen reddetmez. Kuzey İrlanda halkının isteği kısa süreli bir barış değil, uzun süreli bir huzur ortamı yaratmaktır (Nolan,2012,135).

Yüzyıllardır devam eden bu çatışmada barışa dair pek çok adım atılmış ve anlaşmalarla barış ortamı desteklenmiş, ölümler ne kadar azalmış olsa da, bombalamalar, silahlı saldırılar, cinayetler ve yapılan zulümler maalesef tam olarak son bulmamıştır. Elbette ki yılın her ayı sokaklarda çatışmalar görülme de, her gün yaşanan ölümler olmasa da, bazı olayların yıldönümlerinde ve yürüyüşlerde şiddet

olayları patlak vermektedir. Barış sürecinin başlamasından bu yana siyasi cinayetlerin sayısında büyük ölçüde azalma görülmüştür. PIRA'nın silah bırakmasının ardından sadece RIRA ve CIRA örgütlerinin üstlendiği saldırılar polis teşkilatına ve siyasi merkezlere düzenlenmiştir. UVF ve UDA gibi Birlik yanlı paramiliter güçlerin de silah bırakması bu olayların azalmasında oldukça önemlidir. Ancak Birlikçi küçük grupların da bazı silahlı eylemlere karıştığı ortadadır. 2011 yılında silahlı saldırı ve bombalama eylemleri %27 oranında azalmıştır. Güvenlik nedeniyle ölümler de 2010'da yaşananlardan daha azdır. Eylemler sırasında yaralananların sayısı 116'dan 80'e düşmüştür. 2010'dan bu yana paramiliter şiddet sürekli düşüş göstermiştir. Karşıt görüşlü grupların kampanyalar düzenlediği 2001 yılında Birlikçi ve Cumhuriyetçi paramiliter grupların saldırıları sonucu 17 ölüm, 355 silahlı saldırı ve 349 bombalı eylem ve patlama gerçekleştirilmiştir. Bu yıldan itibaren de silahlı eylemlerin sayısında düşüş gözlenmiştir. Yapılan barış çalışmasına göre ayrıca Kuzey İrlanda'da meydana gelen diğer suç oranlarında da düşüş gözlenmiştir. İngiltere ve Galler'deki %21,5 oranla karşılaştırıldığında Kuzey İrlanda'da bir suça kurban gitme oranı %14,3'tür. Kuzey İrlanda nispeten daha huzurlu bir toplumdur (Nolan,2012,7).

Katolikler işsizlik ve sosyal imkânlar bağlamında hala Protestanların gerisinde seyrediyor. Bugüne kadar, eşitliği etkileyen iki temel etken eğitim ve nüfus yapısıdır. 35 yaşın altında nüfus yoğunluğu Katoliklere aitken 35 yaş üstü Protestan nüfus yoğunluğu daha fazladır. 1990 ve 2010 yılları arasında çalışma yaşı aralığında olan Katolik sayısı %30'a yükselirken aynı yaşta olan Protestan sayısı %4 artar. Bu durum da pazar payında Katoliklerin etkisinin artmasına neden olur. Böylece 10 yıl öncesinde 60/40 oranında Protestanlar lehine olan çalışan oranından 50/50 oranına bir kayma meydana gelir. Katoliklerin okula gitme oranları ve bir üst düzey eğitime geçme oranları artmıştır. Memuriyet gibi istihdam alanlarında sadece daha fazla Katolik çalıştırılmaya başlanmamış aynı zamanda müdürlük gibi üst düzey görevlere de daha fazla Katolik getirilmiştir (Nolan,2012,30).

Belfast Anlaşmasından 14 yıl sonra bile Kuzey İrlanda hala bölünmüş bir topluluktur ve bu ayrım bazı alanlarda daha belirgin hale gelmiştir. Özellikle Katolik ve Protestanları birbirinden ayıran duvar sayısı Anlaşmanın imzalandığı tarihten bu yana iki katından daha fazla artmıştır. Gösteriler döneminde evlere asılan bayrak ve amblem sayısında herhangi bir düşüş gözlenmemiştir. Bayrak ve amblem sayısındaki bu durum topluluğun hala bütünlük sağlayamadığının ve farklılıkların bir kenara

birakılmadığının en büyük göstergesidir. Eğitim ve yerleşmede hala ciddi bir farklılık olduğu görülmektedir. NIHE'ye göre sosyal konut edinmenin %90'ında ayrımcılık yapılmaktadır. Çocukların sadece %6,5'luk oranı ortak okullara gitmektedir. Bu da okullara giden %93,5 oranında çocuğun Katolik veya Protestan temelli okullara gittiğini göstermektedir. Mezhep ayrılıkları sadece barınma ve eğitim alanlarını değil siyasi tercihleri de etkilemeye devam eder. Anlaşmadan bu yana herhangi bir yeni parti oluşumu ortaya çıkmamıştır. Siyasi partiler hala iki temel blok olarak ayrılmış ve bloklaşma güçlü yapısını korumaya devam etmiştir. Mayıs 2011 seçimleri Cumhuriyetçiler ve Birlikçiler arasındaki derin ayrımı gözler önüne serer. Sinn Fein ile DUP arasındaki işbirliği güç paylaşımı düzenlemesinin merkezindeyken, DUP Katolik seçmenlerin %2'sini ve Sinn Fein Protestan seçmenlerin %2'sini etkileyebilmiştir.

Uzlaşma kelimesi Belfast anlaşmasında sıklıkla kullanılan bir kelime olmasına rağmen anlaşmanın ardından hiçbir Kuzey İrlanda partisi Katolikler ve Protestanlar arasındaki bu ayrıma çözüm üretecek bir strateji belirlememiştir. Yapılacakların belirlendiği politik bir çerçeve ve birlikte bir gelecek kurma kampanyaları 2005 yılındaki doğrudan yönetim tarafından oluşturulmuştur. Ne Sinn Fein ne de DUP bu politikayı benimsememiş ve bir alternatif politika geliştirme arayışına girmiştir. APNI tarafından sunulan düzenlemelere ise partiler karşı çıktığı için uygulanamamıştır. Ancak elbette ki partilerin belli bir barış politikasından yoksunluğu çözüme giden yolu tamamen kapatmamıştır. Anlaşmaların ardından toplumda huzurun tamamen sağlanabilmesi için barış çalışması yürüten organizasyonlar, gruplar ve projeler bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliğinden, AB Barış Programı kapsamında alınan yardımlarla uzlaşma programları yürütülmektedir.

SONUÇ

Kuzey İrlanda çatışması gibi uzun süreli çatışmalar çözümü zor olan karmaşık ve komplike bir çatışmaya dönüşür. Çatışma yapısı kendi içinde bir düzene sahiptir. Bu nedenle, bireysel, sosyal ve uluslararası düzeyde benzer aşamalar kat eder. Her ne kadar her çatışmanın kendi içinde özel yapıda olduğu ileri sürülse bile, belli bir çerçevede dâhilinde izlenen yol ve yöntemler benzerlik gösterebilir. Bu durum da bize başarılı bir örnekten gerekli dersleri çıkarmamız için yardımcı olur. Bu bağlamda çatışma yönetimi kapsamında incelemiş olduğumuz Kuzey İrlanda alan çalışması bize çatışma yönetimi ve dönüştürülmesine dair bazı ipuçları verir.

16 ve 17. Yüzyıllarda İngiliz Hükümetinin Katolik nüfusun yaşadığı İrlanda adasına Protestan İngiliz ve İskoçları yerleştirmesiyle İrlanda sorunu vücut bulur. Bu yerleştirme politikasının başladığı 400 yıl öncesinden bu zamana kadar Protestanlar ve Katolikler arasında uzun süredir devam eden etnik-dini çatışmalar meydana gelir (Smith ve Chambers,1991,1). Yerleştirme politikaları ve hükümet uygulamalarıyla Kuzey İrlanda üzerindeki iki farklı topluluk Protestanlar lehine ayrımcılık elde eder. Sanayi devrimi ve adanın Kuzey İrlanda ve İrlanda olarak bölünmesi ve yapılan ayrımcılıklar iki dini grup arasındaki sosyo-ekonomik koşulları belirlerken bir grubu zenginleştirir ve diğerini refah seviyesinin altına indirir. Sanayi devrimi adanın özellikle kuzey doğusunda etkili olur ve bu bölgede üretim yapan fabrikalar ve onların yarattığı istihdam ortamından faydalanan Protestanlar artar. Adanın bölünmesinden sonra oluşan İngiltere'ye bağlı bölgede yönetime 'sadık' kalan topluluk kamu sektörü ve güvenlik gibi alanlarda istihdam edilerek bir nevi ödüllendirilir. Adanın bu bölümünde yaşanan Protestan üstünlüğü azınlık durumunda olan Katoliklerin hak talepleriyle ayaklanmalarına ve çok da yabancı olmadıkları şiddet eylemlerinde bulunmalarına yol açar.

Birlikçi parti 50 yıl boyunca Kuzey İrlanda'yı Westminster'dan herhangi bir müdahale olmadan yönetmiştir. Bu süre zarfında devletin uygulamaları Protestanları Katoliklerden daha avantajlı kılmaya devam etmiştir. Whyte'nin oluşturduğu listeye göre bu süreçte ayrımcılığın yapıldığı alanlar; seçim uygulamaları, kamu istihdamı, polis teşkilatı, özel sektör istihdamı, toplu konut yerleşimi ve bölgesel seçim uygulamaları olarak karşımıza çıkar (Whyte,1983,3). Yapılan bu ayrımcılığın boyutları taraflarca tartışma konusu olsa da, bazılarının çok da ciddi boyutlarda

olmadığını iddia ettiği bu ayrımcılık Katolik nüfusun toplumdan soyutlanmasına ve kendi küçük topluluğu içinde tutunmaya çalışmasına neden olur.

Ayrıca Sivil Haklar hareketi Kuzey İrlanda'da yaşayan Katolik azınlığın daha kötü şartlar içerisinde olduğunu dünyaya ve İngiltere'ye duyurmuştur. 1960'ların sonu ve 70'lerin başları Stormont ve Westminster hükümetlerinin bazı düzenlemeler yapmaya başladığı dönemlerdir. Seçimlerle ve yasal düzenlemelerle ilgili bazı düzenlemelerin yapılması çok kolay olurken, istihdam ve ekonomik eşitliğin sağlanması çok daha çaba gerektiren bir düzenleme olmuştur. Ekonomik döngü kendi başına bir olgu olmaktan ziyade eğitim, istihdam, gelir ve refah düzeyi gibi pek çok bileşenden oluştuğundan şartların eşitlenmesi yeni düzenlemeler yapılmasından ziyade uygulama değişikliğine gidilmesini gerektirmektedir.

Hayırlı Cuma veya diğer adıyla Belfast Anlaşması Troubles dönemini bitirerek barış sürecini resmi olarak başlatan en kapsamlı anlaşmadır. Kuzey İrlanda üzerinde iki topluluk olduğunu ve bu toplulukların farklılıklarına saygı duyulması gerektiğinin altını çizen anlaşma, rıza ilkesi maddesiyle de Kuzey İrlanda'yı seçim yapmak konusunda özgür bırakmıştır. Etnik ve dini bakımından birbirinden farklı olan bu iki topluluğun Kuzey İrlanda üzerinde eşit yaşam hakkına sahip olduğu da bu anlaşma ile belirtilmiştir (McEvoy,2008,8). İngiliz ve İrlandalı kimliklerinin getirdiği farklılıklar Kuzey İrlanda sorunun çözülemeyeceği fakat yönetilebileceği iddiasını kuvvetlendirmiştir. Belfast anlaşmasına yol açan bu yenilikçi düşünce böylesine tek tarafın çıkarlarına hizmet eden bir düzenin değiştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bir tarafın diğerini reddettiği ya hep ya hiç yaklaşımı yerine bu anlaşma kimlik ve aidiyet sorununa ortak bir çözüm sunmaktadır. Anlaşma her iki tarafın da çıkarlarına hizmet edebilmesi yönünden de bazı hükümler içermektedir. Bunlardan bazıları, Kuzey İrlanda halkının hem İngiltere hem de İrlanda pasaportunun bulunmasıdır. Ayrıca Kuzey İrlanda Birleşik Krallığa bağlı olarak kalırken İrlandalı kimliğini de tanıyan bazı yenilikler yapılmıştır. Anlaşmada değinilen bu maddeler yeni koyulan hükümlerden ziyade uzun yıllar uğruna mücadele verilen gayelerin sonuçlarıdır. Bu anlaşmayla gündeme gelen maddeler daha sonra imzalanacak St. Andrews ve Hillsborough gibi anlaşma metinlerine de zemin hazırlamıştır.

Özellikle Belfast Anlaşmasının ardından siyasi barış sürecini başlatmak için devletler büyük çaba sarf etmiştir. George Mitchell tarafından yönetilen çok partili

görüşmeler sonucunda yapılan anlaşma diğer anlaşmalardan daha kapsayıcı bir çerçevede ortaya çıkar. Anlaşma sadece her iki tarafın lider politik grupları tarafından değil paramiliter gruplar tarafından da barışın ilk adımı olarak yorumlanır. Ayrıca yazılı basın da Belfast Anlaşmasını kamuoyunda oldukça desteklemiş, anlaşmayı halkın da desteklemesine katkıda bulunmuştur. Siyasi partilerin iş birliği içinde olması hem iki topluluğu hem de basını iş birliğine sevk etmiştir (Loughlin,2003,95).

Anlaşma gereği Kanlı Pazar olayının soruşturulması için 1998 yılında Saville Soruşturması adıyla bir soruşturma süreci başlatılmıştır. Soruşturma sonucunda 2010 yılında verilen raporda İngiliz Ordusunun herhangi bir tahrik unsuru olmaksızın silahlı saldırı gerçekleştirdiği ve 14 sivil öldürdüğü tespit edilmiş, bunun üzerine dönemin İngiltere başbakanı David Cameron saldırı sırasında hayatını kaybedenlerin yakınlarından ve yaralılarından özür dilemiştir.

Silahsızlanmanın garanti altına alınmasını sağlamak amacıyla Uluslararası Bağımsız Silahsızlanma Komisyonu (the Independent International Commission on Decommissioning, IICD) kurulmuştur. Bu komisyon 1997-2011 yılları arasında görev yapmıştır. Ancak silahlar iki taraf tarafından da herhangi bir şekilde teslim edilmemiş, silahların yok edildiği savunulmuştur. Bu nedenle komisyon silahların akıbeti hakkında detaylı bilgiye sahip değildir. Ancak süreç açısından paramiliter örgütlerin silah bırakmaları gerçekleştirilmiş, silahlı eylemlerin sayısında önemli düşüş gözlemlenmiştir. Anlaşma maddelerinden biri olan siyasi mahkûmların daha erken serbest bırakılması maddesine uyulmuş ve siyasi mahkûmarın çoğu, silahlı eylemlere karışmaları halinde cezalarının devam etmesi şartıyla, bırakılmıştır.

Barış süreci doğrultusunda Amerika'nın arabulucu tavrı ve destekleri çok önemlidir. Özellikle Bill Clinton'ın yaptığı ikili görüşmeler çatışmanın sadece ada ve İngiltere ile yapılan müzakerelerle sınırlı kalmadığının, sorunun çözümü için dışardan ve yaptırım gücü olan isimlerden destek alındığının göstergesidir.

Yapılan bu anlaşmalara ve düzenlemelere rağmen Kuzey İrlanda çatışmasının tam olarak çözüme kavuştuğunu söyleyemeyiz. Yapılan barış izleme anket ve raporları çatışmanın yönetimine dair çok uzun bir yolun kat edildiğini fakat bu yönetimin hala çözüme ulaşmak için uzun bir yolu olduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmalara göre bazı çözüm süreçleri aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

Kuzey İrlanda hala çok bölünmüş bir topluluktur. Ancak, anlaşmalardan önce olduğu şekilde bir bölünme veya ada ile birleşme isteği oldukça azalmıştır. Yeni düzenlemeler toplumdaki ayrılıktan ziyade toplumun bir arada yürütebileceği çalışmalara odaklanmaktadır. Bir arada yürütülebilecek çalışmalardan biri de iki topluluğun bir arada yaşaması ve karşılıklı iletişim halinde yerleşim yerlerinin oluşturulmasıdır. NIHE bu konuda çalışmalara başlamıştır ancak yapılan çalışmaların ve düzenlemelerin hız ve kapsamı Belfast anlaşmasında öngörülenin oldukça altındadır. Aynı şekilde yapılan çalışmalar özellikle dini eğitim temeline göre ayrılmış okullardan birleştirilmiş okullara kayıt yaptırmayı teşvik edecek şekildedir. Yaklaşık 20 yıldır yapılan düzenlemelerle %6,5 seviyesine ulaşılmıştır ancak hedeflenen %10 için hala uzun bir süreç bulunmaktadır (Nolan,2013,176).

Kuzey İrlanda üzerinde yaşanan egemenlik sorunu da hala bir çözüm bulamamıştır. Belfast Anlaşması adanın siyasi statüsündeki herhangi bir değişiklik hakkını referanduma bırakmıştır. Her ne kadar ada üzerinde bir statü değişikliği eskisi kadar şiddetle istenmese de bu durum dolaylı olarak bir tarafın nüfus üstünlüğü şartına bağlanmıştır. Ayrıca toplulukların taraflarını sembolleştirmek için kullandıkları amblem ve bayraklar da uzun süre çatışmalara neden olmuş, kamu kurumlarına İngiliz bayrağı asılması gibi olaylar Cumhuriyetçileri rahatsız etmiştir. Ancak SDLP'nin yaptığı ve Birleşik Krallık bayrağının kaldırılması yönünde bir taleplerinin olmadığını ifade ettiği açıklama bir nevi Cumhuriyetçilerin adanın statüsünü kabul ettiği yönündedir.

Sonuç olarak, Kuzey İrlanda çatışması imzalanan anlaşmalar ve oluşturulan komisyonlar incelendiğinde başarılı bir çatışma yönetimi olarak karşımıza çıkar. Belfast Anlaşması ve ardından yaşanan süreç, tarafların da çatışmayı bitirmek için işbirliği içerisinde olduğunu göstermiştir. Yapılan anlaşmalar taraflar arasındaki husumeti bitirmeye odaklanmış ve düzenlemeler iki topluluğun bir arada yaşayabileceği bir ortam arayışı çerçevesinde şekillenmiştir. İkili görüşmeler ve silah bırakma gibi barışa teşvik eden ortamların sağlanması da çatışmanın yönetilmesine katkı sağlamıştır.

Başarılı bir çatışma yönetimi örneği olduğunu kabul ettiğimiz Kuzey İrlanda çatışması Çatışmayı dönüştürme safhasında aynı başarıyı henüz elde edebilmiş değildir. Çalışma sonucunda ulaşılan bulgular teoride başarılı olan düzenlemelerin

uygulamada istenilen başarıya ulaşamadığını göstermektedir. Bunlardan çoğunu barış süreci kapsamında vermiş olduğumuz rakamlar Katolik halkın halen Protestan halktan daha az toplumda yer edindiğini, mahallelerin hala ayrı olduğunu, okulların farklı ve iş grupları oranlarında eşitsizliklerin olduğunu göstermektedir. Bu eşitsizliklerin giderilmesi ve çatışmanın dönüştürülmesi için Kuzey İrlanda'nın önünde uzun bir süreç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Ackerman, P.; Kruegler, C. (1994.) Strategic nonviolent conflict: The dynamics of people power in the twentieth century. Praeger Publishers.
- Akyeşilmen, N. (Ed.) (2013). Barışı konuşmak: teori ve pratikte çatışma yönetimi. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Althusser, L. (1969). For Marx. Harmondsworth: Penguin.
- Arargüç, B. (2006). Sömürgecilik sorunu ışığında İrlanda: “azizler ve alimler”. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ari, T. (2003). International Relations. Istanbul: Atlas Publications.
- Aritzeta, A.; Ayestaran, S.; Swailes, S. (2005). Team role preference and conflict management styles. The International Journal of Conflict Management, 16(2).
- Arthur, A. (2005). The politics of Northern Ireland: Beyond the Belfast agreement. London and New York: Routledge.
- Aughey, A. (2005). The Politics of Northern Ireland: Beyond the Belfast Agreement. Routledge.
- Avineri, S. (1968). The social and political thought of Karl Marx (Vol. 619). Cambridge University Press.
- Aydın, Y.N. (2007). From Conflict to Violence: Why Ethnic Conflicts Become Violent, Yüksek Lisans Tezi, Manitoba Üniversitesi, Kanada.
- Bartos, O. J.; Wehr, P. (2002). Using conflict theory. Cambridge University Press.
- Bercovitch, J. (2003). "Characteristics Of Intractable Conflicts." Beyond Intractability. (Ed.) Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. www.beyondintractability.org/essay/characteristics-ic Erişim Tarihi 20.02.2016.

- Bercovitch, J.; Anagnoson, J. T.; Wille, D. L. (1991). Some conceptual issues and empirical trends in the study of successful mediation in international relations. *Journal of Peace Research*.
- Bercovitch, J.; Jackson, R. D. W. (2009). *Conflict resolution in the twenty-first century: principles, methods, and approaches*. University of Michigan Press.
- Berkley Center for Religion, Peace and World Affairs (2007). *Northern Ireland: Religion in War and Peace*. Georgetown University, Washington.
- Bew, P.; Gibbon, P.; Patterson, H. (1979). *The State in Northern Ireland, 1921–72: Political Forces and Social Classes*. Manchester: Manchester University Press.
- Birrell, D.; Murie, A. (1980). *Policy and government in Northern Ireland: lessons of devolution*. Barnes & Noble Imports.
- Black, P. W. (2003) 'Identities', in S. Cheldelin, D. Druckman, and L. Fast (eds.) *Conflict: From Analysis to Intervention*. New York: Continuum
- Bloomfield, L. P.; Moulton, A., (1997) *Managing international conflict: from theory to policy: a teaching tool using CASCON*, St. Martin's Press.
- Boardman, S. K.; Horowitz, S. V. (1994). Constructive conflict management and social problems: An introduction. *Journal of Social Issues*. 50(1). 1-12.
- Boulding, K. (1962). *Conflict and Defense*. New York, Harper Torchbooks.
- Brahm, E. (2003). Hurting stalemate stage. *Beyond Intractability*. <http://www.beyondintractability.org/essay/stalemate> Erişim Tarihi 02.01.2016.
- Buckland, P. (1981). *A History of Northern Ireland*. Dublin: Gill and Macmillan.
- Burgess, H.; Burgess, G. M. (1997). *Encyclopedia of conflict resolution*. Abc-Clio Inc.
- Burton, J. (1991). *Conflict Resolution as a political System*'in Vamik Volkan, et al (ed), *The Psychodynamics of International Relationships: Volume II: Unofficial Diplomacy at Work*.(Lexington, MA Lexington Books).
- Burton, J. W. (1990). *Conflict: Resolution and prevention* (Vol. 1990). Macmillan.

- Burton, J. W.; Dukes, F. (1990). Conflict: practices in management, settlement, and resolution. Palgrave Macmillan.
- Burton, J., (1990). Conflict: Human needs theory, Springer.
- Burton, John W. (1972). World Society. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Cairns, E. (1994). A welling up of deep unconscious forces: Psychology and the Northern Ireland conflict. Centre for the Study of Conflict, University of Ulster at Coleraine.
- Census Office for Northern Ireland, Key Statistics Tables (2001). <http://www.nisra.gov.uk/Census/2001%20Census%20Results/Key%20Statistics/KeyStatisticstoOutputAreaLevel.html> Erişim Tarihi 25.03.2016
- Center for Conflict Resolution (2000). "Introduction to Conflict Resolution: Draft Distance Learning Course." Bradford, UK: Department of Peace Studies. <http://www.brad.ac.uk/acad/confres/dislearn> Erişim Tarihi 20.01.2016.
- Clarke, A. (1967). "The Colonisation of Ulster and the Rebellion of 1641 (1603-60)", in Moody, T.W. and Martin, F.X., The Course of Irish History. Dublin: Mercier Press.
- Coleman P. (2000). "Intractable Conflict," in The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice, ed. Morton Deutsch and Peter Coleman, San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Coleman P. (2003). "Characteristics of Protracted, Intractable Conflict: Towards the Development of a Meta-Framework," Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology, Vol. 9, No. 1.
- Connolly, M. (1990). Politics and Policy-making in Northern Ireland. Palgrave Macmillan. <http://cain.ulst.ac.uk/issues/politics/docs/connolly.htm#divide> Erişim Tarihi 05.04.2016
- Coogan, T.P. (2002). The IRA. Palgrave Macmillan.
- Coser, L. A. (1956). The functions of social conflict (Vol. 9). Routledge.

- Cunningham, W.G. (2006) *Terrorism and Conflict Resolution: Theory and Practice*. Doktora Tezi. George Mason University. Fairfax, Virginia.
- Çağlayan, M. (2013). *Çatışma Çözümü Perspektifinden Türkiye'nin Kürt Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çemrek, M.; Metkin, K. (2013) "Kuzey İrlanda: Bitmeyen Bir Barış Hikayesi", Barışı Konuşmak. (ed.) Nezir Akyeşilmen ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
- Darby, J. (1995). *What's Wrong with Conflict*. Coleraine, Centre for the Study of Conflict, University of Ulster. <http://cain.ulst.ac.uk/csc/reports/conflict.htm> Erişim Tarihi 20.02.2016.
- Darby, J. (1995). "Conflict in Northern Ireland: A Background Essay" *Facets of the Conflict in Northern Ireland* ed. Seamus Dunn Macmillan Press Ltd. London. <http://cain.ulst.ac.uk/othelem/facets.htm> Erişim Tarihi 13.03.2016.
- Darby, J. (2003). *Northern Ireland: the Background to the Peace Process*. CAIN Web Service. <http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/darby03.htm> Erişim Tarihi 20.02.2016.
- DeChurch, L. A.; Marks, M. A. (2001). Maximizing the benefits of task conflict: The role of conflict management. *The International Journal of Conflict Management*. 12(1). 4-22.
- Deutsch, M. (1977). *The resolution of conflict: Constructive and destructive processes*. Yale University Press.
- Deutsch, M.; Coleman, P. T.; Marcus, E. C. (2011). *The handbook of conflict resolution: Theory and practice*. John Wiley & Sons.
- Donnan, H.; Simpson, K. (2007). Silence and violence among Northern Ireland border Protestants. *Ethnos*, 72(1), 5-28.
- Dunn S.; Hennessey T.W. (1996). *Ireland. Europe and Ethnicity The First World War and contemporary ethnic conflict*. Ed. Dunn,S.; Fraser T.G.
- English, R. (2005). *Armed struggle: The history of the IRA*. Oxford University Press.
- Feeney, B. (2014). *A Short History of the Troubles*. The O'Brien Press, Dublin.

- Gallagher, A.M. (1991). Majority Minority Review 2: Employment, Unemployment and Religion in Northern Ireland. University of Ulster, Centre for the Study of Conflict. <http://cain.ulst.ac.uk/csc/reports/majmin2.htm> Erişim Tarihi 16.03.2016.
- Gallagher, A.M. (1995). Education in a Divided Society: A Review of Research and Policy. Coleraine, Centre for the Study of Conflict, University of Ulster.
- Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research. Journal of peace research, 6.3: 167-191.
- Galtung, J. (2010). A Theory of Conflict: Overcoming Direct Violence, Kolofon Press.
- Galtung, J. (2004). "Violence, war, and their impact: On visible and invisible effects of violence" Forum for Intercultural Philosophy, vol. 5.
- Gibson, F.; Michael, G.; Wilson, D. (1994). Perspectives on Discrimination and Social Work in Northern Ireland Central Council for Education and Training in Social Work (CCETSW) <http://cain.ulst.ac.uk/issues/discrimination/gibson.htm> Erişim Tarihi 15. 03.2016.
- Gleditsch, N. P.; Wallensteen, P.; Eriksson, M.; Sollenberg, M.; Strand, H. (2002). Armed conflict 1946-2001: A new dataset. Journal of peace research, 39(5), 615-637.
- Gregory, D.; Pred, A. (2007). Violent Geographies: Fear. Terror and Political Violence. New York: Routledge.
- Guelke, A. (2003). "Negotiations and Peace Processes". Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes, ed. John Darby ve Roger Mac Ginty, Palgrave Macmillan.
- Gurr, T.R. (1970). Why men Rebel?. Princeton: Published for the Center of International.
- Hadjipavlou, M., (2007). The Cyprus conflict: Root causes and implications for peacebuilding. Journal of Peace Research, 44(3).

- Hauss, C. (2003). "War". Beyond Intractability. Ed. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. <http://www.beyondintractability.org/essay/war-unequal-power> Erişim Tarihi 05.01.2016.
- Hazır, H. (2001). Siyasal Şiddet ve Terörizm. İstanbul, Nobel Yayınları.
- Heidelberg Institute for International Conflict Research – HIIK <http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/> Erişim Tarihi 07.05.2016
- Hennessey, T. (1997). A History of Northern Ireland 1920-1996 Macmillan, London.
- Hogan, E.P.; Foubert, E.H. (2003). Ireland. Chelsea House Publishers.
- Holloway D. (2005). Understanding The Northern Ireland Conflict: A Summary And Overview Of The Conflict And Its Origins, The Community Dialogue Critical Issues Series Volume Three, Belfast.
- Huntington, S. P. (2006). Political order in changing societies. Yale University Press.
- Jeong, Ho-Won, (2008). Understanding Conflict and Conflict Analysis, Sage.
- Kauppi, M.V.; Viotti, P.R. (2012). International Relations Theory. Pearson Education Inc.
- Keohane, R. O.; Nye, J. S. (1977). Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown.
- Kingsley, P. (1989). Londonderry Revisited. Belfast, Belfast Publications.
- Kriesberg, L. (1993). "De-escalation Stage." Beyond Intractability. Eds. Guy Burgess and Heidi Burgess. Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder. <http://www.beyondintractability.org/essay/de-escalation-stage> 28.01.2016.
- Kriesberg, L. (2005). "Nature, Dynamics, and Phases of Intractability." Grasping the Nettle: Analyzing Cases of Intractable Conflict. Ed: Dosi, Giovanni, Washington D.C. U.S. Institute of Peace.
- Laçiner, S. (2001). İngiltere, terör kuzey İrlanda sorunu ve insan hakları. USAK Books.

- Lederach, J. P. (1995). *Preparing for peace: Conflict transformation across cultures*. Syracuse University Press.
- Liberman, E.; Levy, Y. F.; Segal, P. (2009). Designing an internal organizational system for conflict management based on a needs assessment. *Dispute Resolution Journal*. 64(2) 62-74.
- Linz, J. J., & Stepan, A. (1996). *Problems of democratic transition and consolidation: Southern Europe, South America, and post-communist Europe*. JHU Press.
- Loughlin, J. (2003). "New Contexts for Political Solutions: Redefining Minority Nationalisms in Northern Ireland, the Basque Country, and Corsica. *Contemporary Peacemaking*". *Contemporary Peacemaking Conflict, Violence and Peace Processes*, ed. John Darby ve Roger Mac Ginty, Palgrave Macmillan.
- MacEvoy, J. (2008). *The Politics of Northern Ireland Political Study Guides* Edinburgh; Edinburgh University Press.
- Mack, J.E., (1990). *The Enemy System, In The Psychodynamics of International Relationships, Concepts and Theories Vol I.* (ed.) V. Volkan Lexington MA. Lexington Books.
- Mack, R. W.; Snyder, R. C. (1957). The analysis of social conflict--toward an overview and synthesis. *Conflict Resolution*, 1(2), 212-248.
- Mayer, B. (2004). *Beyond neutrality: Confronting the crisis in conflict resolution*. John Wiley & Sons.
- Mayer, B. (2010). *The dynamics of conflict resolution: a practitioner's guide*. John Wiley & Sons.
- McKittrick, D.; McVea D. (2012). *Making Sense of the Troubles*. Penguin Group, London.
- Miall, H., Ramsbotham, O.; Woodhouse, T. (1999). *Contemporary Conflict Resolution. The Prevention, Management and Transformation of Deadly Conflicts*. Cambridge: Polity.

- Mingst, K. A.; Arreguín-Toft, I. M. (2013). *Essentials of International Relations: Sixth International Student Edition*. WW Norton & Company.
- Mitchell, C.R. (1981). *The Structure of International Conflict*. London, Macmillan.
- Moloney, E. (2003). *A Secret History of the IRA*. WW Norton & Company.
- Montville, Joseph V. (1990). "The psychological roots of ethnic and sectarian terrorism" *The psychodynamics of international relationships* 1.
- Morgan, P., (1999). "Liberalist and realist security studies at 2000: Two decades of progress?" *Contemporary Security Policy* 20.3.
- Mulholland, M. (2003). *Northern Ireland: a very short introduction*. OUP Oxford.
- Nieburg, H. L. (1969). *Political violence: The behavioral process*. New York: St. Martin's Press.
- Nolan, P. (2012). *Northern Ireland Peace Monitoring Report Number One*. Community Relations Council, Belfast.
- Nolan, P. (2013). *Northern Ireland Peace Monitoring Report Number Two*. Community Relations Council, Belfast.
- O'Donnell, E.E. (1976). *the Conflict in Northern Ireland: A Study in Stereotypes*. Doktora Tezi. University of Southern California.
- Özçağatay, L. (1998). *Kuzey İrlanda ve IRA*. İstanbul, Papürüs Yayınları.
- Powell, G. B. (1982). *Contemporary democracies*. Harvard University Press.
- Richmond, O.P. (2003). Realizing hegemony? Symbolic terrorism and the roots of conflict. *Studies in conflict and terrorism*, 26(4), 289-309.
- Robbins, L. (2011). *The Great Depression*, Transaction Publishers.
- Rothman, J.; Olson, M. (2001). 'From interests to identities: towards new emphasis in international conflict resolution', *Journal of Peace Research*, 38: 289–305.
- Rowthorn, B.; Wayne, N. (1988). *Northern Ireland The Political Economy of Conflict*, Cambridge: Polity Press,.

- Rubin, J. Z., Pruitt, D. G., & Kim, S. H. (1994). *Social conflict: Escalation, stalemate, and settlement*. McGraw-Hill Book Company.
- Ruane, J.; Todd, J. (1996) *The dynamics of conflict in Northern Ireland Power, conflict and emancipation*, Cambridge University Press.
- Ryder, C. (1990). *The RUC: a force under fire*. Vintage.
- Sandal, N.A. (2010). *Religious Actors as Epistemic Communities in Conflict Transformation: The Case of Northern Ireland*. Doktora Tezi. University of Southern California.
- Sandole, D. J. (1998). A comprehensive mapping of conflict and conflict resolution: A three pillar approach. *Peace and Conflict Studies*, 5(2), 1-30.
- Sandole, D. J. (2007). *Peace and security in the postmodern world: the OSCE and conflict resolution*. Routledge.
- Sandole, D. J.; Byrne, S.; Sandole-Staroste, I.; Senehi, J. (2008). *Handbook of conflict analysis and resolution*. Routledge.
- Sandole, D.J. (1993). *Conflict resolution theory and practice: Integration and application*. Manchester University Press.
- Sederberg P. (1995). Conciliation as Counter-Terrorist Strategy, *Journal of Peace Research*, Vol. 32, No. 3, Sage publications, 295-312.
- Singer, J. D.; Small, M. (1994). *Correlates of war project: International and civil war data, 1816-1992 (ICPSR 9905)*. Ann Arbor, MI: Inter-University Consortium for Political and Social Research.
- Smith, D. J.; G. Chambers (1991). *Inequality in Northern Ireland*. Oxford, Clarendon Press.
- Spangler, B.; Burgess, H. (2003). *Settlement, resolution, management, and transformation: An explanation of terms. Beyond intractability*. <http://www.beyondintractability.org/essay/conflicts-disputes> Erişim Tarihi 20.01.2016

- Spangler, B.; Burgess, H., (2012). The Difference Between "Conflicts" and "Disputes"
<http://www.beyondintractability.org/essay/conflicts-disputes>, Erişim Tarihi
13.12.15.
- Stewart, F.; Holdstock, D.; Jarquin, A. (2002). Root causes of violent conflict in
developing countries/Commentary. British Medical Journal, 324(7333).
- Sutton, M. (2001). Chronological List of Deaths.
<http://cain.ulst.ac.uk/sutton/chron/index.html> Erişim Tarihi 01.06.2016.
- Swanström, N.; Weissmann, M. (2005). Conflict, Conflict Prevention and Conflict
Management and beyond:a conceptual exploration. Washington, D.C.: Central
Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
- Taylor, P. (2014). Loyalists. A&C Black.
- Türk Dil Kurumu
[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57
bd5d025e6021.18945647](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57bd5d025e6021.18945647) Erişim Tarihi 22.04.2016
- Turton, D. (2003). War and Ethnicity: Global Connections and Local Violence vol. 2,
Boydell & Brewer Ltd.
- Wall, J. A.; Druckman, D. (2003). Mediation in peacekeeping missions. Journal of
Conflict Resolution, 47(5).
- Wallerstein, I. (1980) The Modern World System II: Mercantilism and the
Consolidation of the European World Economy, 1600–1750. New York: Academic
Press.
- Waltz, K. N. (1979). Theory of International Politics. New York: McGraw- Hill.
- Wehr P. (2005). Conflict Emergence, Online Training Program on Intractable
Conflict. <http://www.colorado.edu/conflict/peace/problem/cemerge.htm> Erişim
Tarihi 20.05.2016.
- Whyte, J. (1983). How much discrimination was there under the Unionist Regime,
1921–68. Contemporary Irish Studies, 1-35.

Yaşar, H. İ. (2010). A comparative inquiry into the legal status of three peoples: Catalans, Quebecois and the Irish under international law. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zartman, I. W.; Touval, S. (1985). International mediation: Conflict resolution and power politics. *Journal of Social Issues*, 41(2), 27-45.

